

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

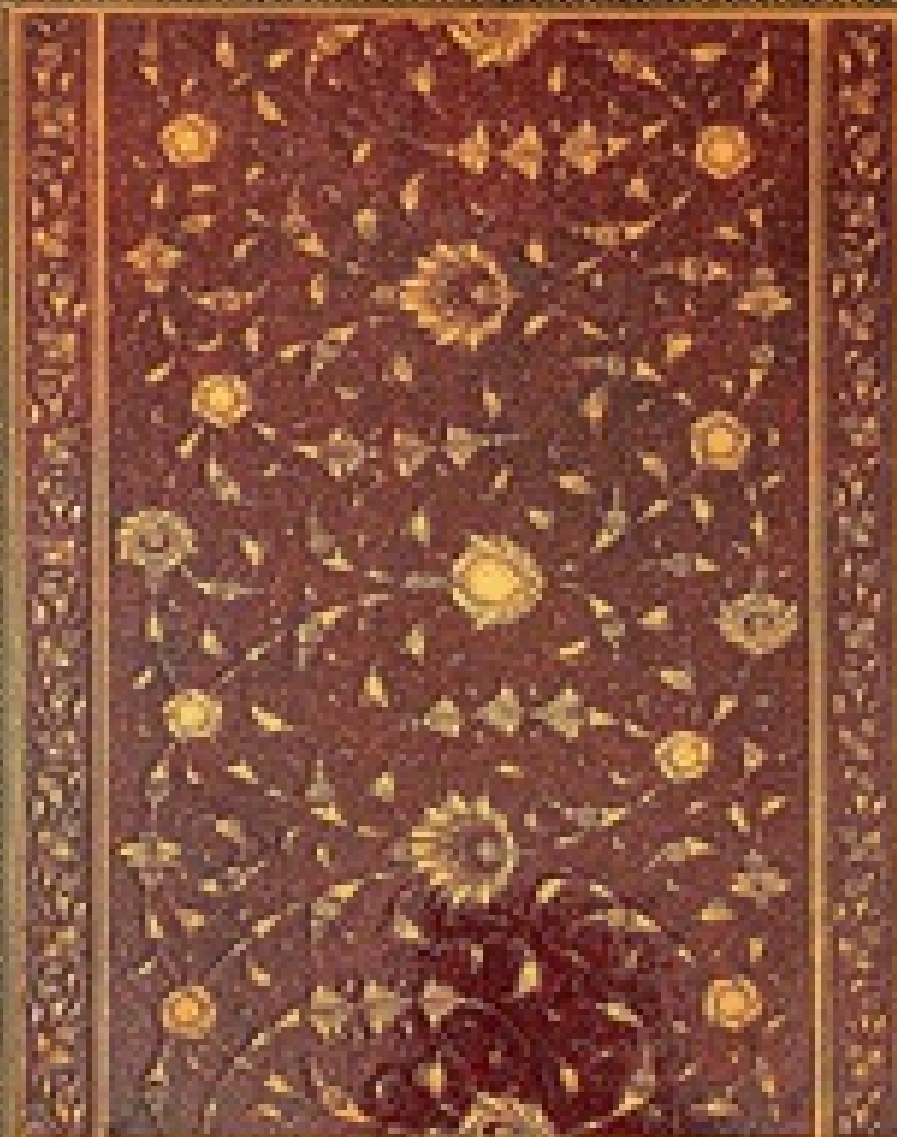

ارشد
علیه
اصحاب
السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

وہو در حقیقت در استدلال، انکار کلامی و غیر کلامی، نوی آفاق و جود و غیر انسانی و در انکار

آشناں میں روش

سازمان هوا

ᠮᠤᠩᠭᠡᠨ ᠶ᠋ᠢᠨ ᠲᠦᠭᠣᠰᠤ ᠵᠢᠪᠴᠢᠳᠤ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایان ره عشق : معرفی مفاخر، عالمان و شخصیت های برجسته آذربایجان شرقی

نویسنده:

عادل مولایی

ناشر چاپی:

منشور

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
آشنایان ره عشق : معرفی مفاخر، عالمان و شخصیت های برجسته آذربایجان شرقی	۸
مشخصات کتاب	۸
اشاره	۸
فهرست	۱۱
آسمان پرستاره عیدانند مدیر کل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی	۱۵
شمع های سوزان تقریظ مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی مد ظله العالی	۱۹
مقدم عادل مولایی	۲۲
یرفع یرفع الله الذین آمنوا منکم والذین اوتوا العلم درجات (مجادله ۱۱)	۲۳
۱- حضرت آیت الله حاج میرزا محمود طباطبای تبریز (شیخ الاسلام)	۳۳
۲- حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا مجتهد تبریزی	۳۶
۳- حضرت آیت الله العظمی مولی محمد فاضل شربیانی	۳۹
۴- حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد حسن مامقانی	۴۱
۵- حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد طه بخف تبریزی	۴۳
۶- حضرت آیت الله حاج میرزا حسن آقا مجتهد تبریزی	۴۹
۷- حضرت آیت الله حاج میرزا مصطفی مجتهد تبریزی	۵۱
۸- حضرت آیت الله میرزا جواد آقا ملکر تبریزی	۵۳
۹- حضرت آیت الله العظمی شیخ عبد الله مامقانی	۵۵
۱۰- حضرت آیت الله العظمی میرزا صادق آقا مجتهد تبریزی	۵۷
۱۱- حضرت آیت الله العظمی میرزا ابوالحسن انگجی تبریزی	۵۹
۱۲- حضرت آیت الله میرزا حسن علیاری تبریزی	۶۱
۱۳- حضرت آیت الله شیخ اسماعیل فقیه غروی تبریزی	۶۳
۱۴- حضرت آیت الله سید محمد مولانا	۶۵
۱۵- حضرت آیت الله حاج میرزا علی قاضی طباطبایی	۶۷

- ۱۶- حضرت آیت الله حاج میرزا محمد باقر قاضی طباطبایی ۶۹
- ۱۷- حضرت آیت الله حاج میرزا کاظم مجتهد شبستری ۷۱
- ۱۸- حضرت آیت الله حاج میرزا محمود دوزد و زانی تبریزی ۷۳
- ۱۹- حضرت آیت الله میرزا فتاح شهیدی تبریزی ۷۵
- ۲۰- حضرت آیت الله العظمی سید محمد حجت الله کوه کمری ۷۷
- ۲۱- حضرت آیت الله سید مرتضی خسروشاهی ۷۹
- ۲۲- حضرت آیت الله میرزا محمد علمدرس خیابانی تبریزی ۸۱
- ۲۳- حضرت آیت الله شیخ محمد حسین مجتهد شب غازی تبریزی ۸۳
- ۲۴- حضرت آیت الله سید محمد کاظم طباطبایی تبریزی ۸۵
- ۲۵- حضرت آیت الله حاج شیخ حسین بخفر اهری ۸۷
- ۲۶- حضرت آیت الله حاج سید محمد جواد طباطبایی تبریز ۸۹
- ۲۷- حضرت آیت الله حاج شیخ احمد اهری ۹۱
- ۲۸- حضرت آیت الله حاج میرزا ابوالقاسم گرگری تبریزی ۹۳
- ۲۹- حضرت آیت الله علامه شیخ عبدالحسین امینی ۹۵
- ۳۰- حضرت آیت الله میرزا محمد حسین سبحانی خیابانی تبریزی ۹۷
- ۳۱- حضرت آیت الله حاج سید علی مولانا ۹۹
- ۳۲- حضرت آیت الله العظمی سید محمد هادی حسینی میلانی ۱۰۲
- ۳۳- حضرت آیت الله حاج میرزا عبد الله مجتهدی تبریزی ۱۰۴
- ۳۴- حضرت آیت الله سید احمد خسروشاهی ۱۰۶
- ۳۵- حضرت آیت الله شهید سید محمد علی قاضی طباطبایی ۱۰۸
- ۳۶- حضرت آیت الله سید اسدالله مدنی (شهید عرب) ۱۱۰
- ۳۷- حضرت آیت الله علامه سید محمد حسین طباطبایی ۱۱۲
- ۳۸- حضرت آیت الله العظمی سید شهاب الدین حسین مرعشی نجفی ۱۱۴
- ۳۹- حضرت آیت الله حاج شیخ عبدالحسین چلار گاز غروی تبریزی ۱۱۶
- ۴۰- حضرت آیت الله میرزا کاظم قارو بی تبریزی ۱۱۸
- ۴۱- حضرت آیت الله میرزاعل اکبر مرندي ۱۲۰

- ۴۲- حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا سلطان القرائی تبریز ۱۲۲
- ۴۳- حضرت آیت الله حاج شیخ محمد باقر ملکی میانجی ۱۲۴
- ۴۴- حضرت آیت الله شهید میرزا علی غروی تبریزی ۱۲۶
- ۴۵- حضرت آیت الله علامه شیخ محمد تقی جعفری تبریزی ۱۲۸
- ۴۶- حضرت آیت الله میرزا علی احمدی میانجی ۱۳۰
- ۴۷- حضرت آیت الله حاج میرزا نصر الله شبستری ۱۳۲
- ۴۸- حضرت آیت الله العظمی میرزا جواد تبریزی ۱۳۴
- ۴۹- حضرت آیت الله حاج میرزا ابوطالب تجلیل تبریزی ۱۳۶
- منابع و مآخذ ۱۳۷
- درباره مرکز ۱۴۲

آشنایان ره عشق : معرفی مفاخر، عالمان و شخصیت های برجسته آذربایجان شرقی

مشخصات کتاب

سرشناسه: مولایی، عادل، 1345 -

عنوان و نام پدیدآور: آشنایان ره عشق [کتاب]/ عادل مولایی؛ [به سفارش] اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی.

مشخصات نشر: تبریز: منشور، 1392.

مشخصات ظاهری: 64ص. : مصور (رنگی).

شابک: 3-88-6015-964-978

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: مجتهدان و علما -- ایران -- تبریز -- سرگذشتنامه

شناسه افزوده: ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان آذربایجان شرقی

رده بندی کنگره: BP55/2 /م854 5 1392

رده بندی دیویی: 899/792

شماره کتابشناسی ملی: 3179915

ص: 1

اشاره

بسم الله الرحمن الرحيم

سرشناسه: مولایی، عادل، 1345 -

عنوان و نام پدیدآور: آشنایان ره عشق [کتاب]/ عادل مولایی؛ [به سفارش] اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی.

مشخصات نشر: تبریز: منشور، 1392.

مشخصات ظاهری: 64ص. : مصور (رنگی).

شابک: 3-88-6015-964-978

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه

موضوع: مجتهدان و علما -- ایران -- تبریز -- سرگذشتنامه

شناسه افزوده: ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان آذربایجان شرقی

رده بندی کنگره: BP55/2 /م854 5 1392

رده بندی دیویی: 899/792

شماره کتابشناسی ملی: 3179915

ص: 2

آشنایان ره عشق

عادل مولایی

ص: 3

آسمان پرستاره علی، داندنه مدیرکل اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی...7

شمع های سوزان تقریظ مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی سبحانی مد ظله العالی... 10

مقدمه عادل مولایی... 12

حضرت آیت الله حاج میرزا محمود طباطبایی تبریزی (شیخ الاسلام)...20

حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا مجتهد تبریزی...22

حضرت آیت الله العظمی مولی محمد فاضل شریانی...24

حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد حسن مامقانی...26

حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد طه نجف تبریزی...28

ثقة الاسلام شهید میرزا علی آقا تبریزی... 30

حضرت آیت الله حاج میرزا حسن آقا مجتهد تبریزی... 32

حضرت آیت الله حاج میرزا مصطفی مجتهد تبریزی... 34

حضرت آیت الله میرزا جواد آقا ملکی تبریزی... 36

حضرت آیت الله العظمی شیخ عبدالله مامقانی... 38

حضرت آیت الله العظمی میرزا صادق آقا مجتهد تبریزی...40

حضرت آیت الله العظمی میرزا ابوالحسن انگجی تبریزی...42

حضرت آیت الله میرزا حسن علیاری تبریزی...44

حضرت آیت الله شیخ اسماعیل فقیه غروی تبریزی...46

حضرت آیت الله سید محمد مولانا...48

حضرت آیت الله حاج میرزا علی قاضی طباطبایی...50

حضرت آیت الله حاج میرزا محمد باقر قاضی طباطبایی...52

حضرت آیت الله حاج میرزا کاظم مجتهد شبستری 54

حضرت آیت الله حاج میرزا محمود دوزدوزانی تبریزی... 56

حضرت آیت الله میرزا فتاح شهیدی تبریزی... 58

حضرت آیت الله العظمی سید محمد حجت کوه کمری... 60

حضرت آیت الله سید مرتضی خسروشاهی... 64

حضرت آیت الله میرزا محمد علی مدرس خیابانی تبریزی 64

حضرت آیت الله شیخ محمد حسین مجتهد شنب غازی تبریزی... 66

حضرت آیت الله سید محمد کاظم طباطبائی تبریزی... 68

حضرت آیت الله حاج شیخ حسین نجفی اهری... 70

حضرت آیت الله حاج سید محمد جواد طباطبائی تبریزی... 72

حضرت آیت الله حاج شیخ احمد اهری... 74

حضرت آیت الله حاج میرزا ابوالقاسم گرگری تبریزی... 76

حضرت آیت الله علامه شیخ عبدالحسین امینی... 78

حضرت آیت الله میرزا محمد حسین سبحانی خیابانی تبریزی 80

حضرت آیت الله حاج سید علی مولانا... 82

حضرت آیت الله العظمی سید محمد هادی حسینی میلانی... 84

حضرت آیت الله حاج میرزا عبد الله مجتهدی تبریزی... 86

حضرت آیت الله سید احمد خسروشاهی... 88

حضرت آیت الله شهید سید محمد علی قاضی طباطبائی... 90

حضرت آیت الله سید اسد الله مدنی (شهید محراب)... 92

حضرت آیت الله علامه سید محمد حسین طباطبائی... 94

حضرت آیت الله العظمی سید شهاب الدین حسینی مرعشی نجفی 96

حضرت آیت الله حاج شیخ عبدالحسین چهرگانی غروی تبریزی... 98

حضرت آیت الله میرزا کاظم قاروبی تبریزی... 100

حضرت آیت الله میرزا علی اکبر مرندی... 102

حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا سلطان القرائنی تبریزی... 104

حضرت آیت الله حاج شیخ محمد باقر ملکی میانجی 106

حضرت آیت الله شهید میرزا علی غروی تبریزی... 108

حضرت آیت الله علامه شیخ محمد تقی جعفری تبریزی... 110

حضرت آیت الله میرزا علی احمدی میانجی... 112

حضرت آیت الله حاج میرزا نصرالله شبستری... 114

حضرت آیت الله العظمی میرزا جواد تبریزی... 116

حضرت آیت الله حاج میرزا ابوطالب تجلیل تبریزی 118

منابع و مأخذ... 120

ص: 6

آشنایی با سیره و سلوک علمی، معنوی، سیاسی و اجتماعی این قله های رفیع علم و عرفان و تأسی به روش آنها چراغ راه رهروانی است که در وادی حقیقت گام نهاده اند. در جای جای میهن اسلامیان، ایران، اسلامی بویژه در سرزمین آذربایجان عالمان و عارفانی زیسته اند که به یمن معارف قرآنی و آموزه های ناب ائمه اطهار علیهم السلام، دل به نور توحید منور ساخته و با چشم دل انوار جمال و جلال حق را مشاهده نموده و راه حقیقت را پیموده اند. طرح جامع «مفاخر آذربایجان نمادهای عزّت و سربلندی ایران اسلامی» با هدف بازشناسی و آشنایی عموم مردم به ویژه جوانان با راه و روش بزرگان علم و عرفان نشر آموزه های متعالی قرآن کریم و ائمه اطهار علیهم السلام، مقابله با شیخون فرهنگی دشمن پیشگیری از گسست فرهنگ دینی میان نسلها و در سه بخش عالمان دینی و عارفان اسلامی شاعران و نویسندگان و شهیدان و هنرمندان در حال اجرا است در اجرای این طرح از ظرفیتهای غالب رشته های هنری و فضای مجازی بهره گرفته شده و بناست به پنج زبان زنده دنیا ارائه شود.

مراحل مختلفی که برای اجرای این طرح در نظر گرفته شده، عبارتند از:

پژوهش علمی و نگارش دانشنامه ی مفاخر آذربایجان

تهیه ی تابلوهای تصاویر (پرتره) و کتیبه های خوشنویسی از شرح حال مختصر مفاخر و مشاهیر.

چاپ مجموعه تصاویر و شرح حالها در قالب آلبومی نفیس

تأسیس موزه و نمایشگاه دائمی از آثار تهیه شده

تولید فیلم مستند، و، سینمایی، نمایشنامه رمان از سیر زندگانی مفاخر

ایجاد سایت موزهی مجازی از آثار تولید شده

برگزاری کنگره های بزرگداشت بزرگان علم عرفان و ادب

و ...

در حال حاضر موارد ذیل در حال اجرا و پیگیری است

احداث موزه ی هنرهای معاصر جهت ایجاد موزه و نمایشگاه دائمی برای آثار مربوط به علما و عرفا.

احداث موزهی دائمی شعرا در مقبرة الشعرا

راه اندازی سایت موزه ی مجازی مفاخر آذربایجان

سفارش تولید 17 فیلم مستند از زندگی مفاخر

سفارش تألیف داستان زندگانی علامه محمدتقی جعفری علامه سید محمد حسین طباطبائی و علامه عبدالحسین امینی

تهیه ی تابلوهای تصاویر (پرتره) و کتیبه خوشنویسی از زندگی نامه ی پنجاه نفر از عالمان طراز اول

دینی یکصد و بیست سال اخیر تهیه ی تابلوهای تصاویر (پرتره) و کتیبه خوشنویسی از زندگی نامه ی بیست نفر از شعرای آذربایجان

تهیه ی آثار مفاخر آذربایجان

چاپ آلبوم نفیس کتاب پیش روی خواننده محترم

و ..

در این راستا کنگره بزرگداشت سیدالعارفین حضرت آیت الله حاج سید علی آقا قاضی طباطبائی، تبریزی قدس سره الشریف در سال 1391 برگزار و با اقبال پرشور آیات عظام علمای اعلام استادان

ص: 8

طلاب دانشجویان و جوانان و نوجوانان مواجه شد منشورات این کنگره ی باشکوه نیز با عناوین آسمان توحید و معرفت انوار هدایت اخلاص مند، اخلاص کیش مجموعه مقالات در 2 جلد)، زینت، الارشاد کوه توحید خبرنامه در 2 جلد) و یادنامه‌ی سیدالعارفین به شیفتگان عرفان ناب اسلامی تقدیم گردید. و مرحله ی اول مربوط به شعرا و نویسندگان تدوین آثار و تولید تابلوهای پرتره و خوشنویسی و ... نیز در حال اجرا است که به یاری پروردگار بزودی تقدیم حضور مردم عزیز خواهد شد.

پژوهش و تألیف کتاب حاضر و مدیریت بخش علمای دینی و عرفای اسلامی این طرح توسط حضرت حجت الاسلام والمسلمین عادل مولایی به انجام رسیده است از زحمات این برادر ارزشی و پرتلاش در تحقق بخش اول این طرح فاخر تأثیرگذار و ماندگار صمیمانه تقدیر و تشکر می نماید. امید که در این راه پراج بیش از گذشته موفق و مؤید باشند. از حمایت‌های بی دریغ و همه جانبه‌ی نمایندگی مکرّم ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی و امام جمعه معزز تبریز حضرت آیت الله مجتهد شبستری دامت برکاته و از عنایات خاص مرجع عالیقدر، حضرت آیت الله العظمی سبحانی مدّ ظله العالی، کمال امتنان و تشکر را داریم. از خداوند متعال توفیق روزافزون برای خدمتگزاران نظام اسلامی در انجام وظایف خطیر خویش و جلب رضایت حضرت صاحب الامر، امام زمان ارواحنا فداه و طول عمر پر خیر و برکت برای نایب برحقش مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای، ادام الله ظله العالی خواستاریم.

و آخر دعوانا اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

شمع های سوزان تقریظ مرجع عالی قدر حضرت آیت الله العظمی مدّ ظلّه العالی

ص: 10

سخن خود را با آیه مبارکه «یرفع الله الذین آمنوا منکم والذین اوتوا العلم درجات» (مجادله - 11) آغاز میکنم .

و یادآور می شویم که علما و دانشمندان چراغهای فروزان و نورافکنهای نیرومندی هستند که راه را برای دیگران روشن میسازند و بسان شمع میسوزند تا دیگران از آن بهره بگیرند دانشمندان هر خطه و سرزمینی در حقیقت دیده بانان و پاسداران فرهنگ و هویت آن سرزمین هستند و به تعبیر امام عسکری علیه السلام الحِصْنُ صُورُ الْمَدِیْنَةِ لَهَا مانند برج و باروی حفاظتی برای شهر هستند. جایگاه بلند علم و دانش در اسلام بسیار واضح و روشن است. با یک نظر اجمالی به آیات قرآن میتوان از منزلت علم و عالم در قرآن آگاه شد زیرا که ماده علم با تمام مشتقاتش قریب 879 بار در قرآن آمده است. حتی نخستین آیه ای که بر قلب پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله و سلم - فرود آمد. آیات خواندن و نوشتن است. ما هر چه درباره دانش و دانشمند سخن بگوییم یک هزارم حق آن دورا ادا نخواهیم کرد؛ چه بهتر موضوع را برای خوانندگان بگذاریم خود آنها بهتر میتوانند بیندیشند و سخن بگویند.

کتابی که پیش روی خود دارید نگارش دانشمند پرتلاش و سخت کوش حجة الاسلام جناب آقای عادل مولایی است که آن را «آشنایان ره عشق» نامیده است. وی در این کتاب برخی از علمای نامدار و سنگر نشینان علم و دانش و رجال مقاوم در برابر شیخون فرهنگی را یاد کرده و نیم رخی زیبا از زندگی هر یک ترسیم نموده است بالاخص که عالمان نامبرده مربوط به شهر تبریز مرکز آذربایجان هستند نقطه ای که نقش مؤثر در شکل گیری هویت اسلامی و سرنوشت این سامان داشته است. و به قول شهریار:

شهر تبریز است کوی دلبران *** ساربانان بار بگشا ز اشتران

شهر تبریز است و مشکین مرز و بوم *** مهد شمس و کعبه ملای روم

کاورانا خوش فرود آی و در آی *** ای بتار قلب ما بسته در آی

برخی از این عالمان شاخه ای از درخت تناور شجره علم و دانش هستند که سابقه زندگی آنان در این مرز و بوم از پانصد سال فراتر میگذرد ولی مؤلف محترم فقط کوشش نموده است زندگی نامه تقریباً علمای معاصر یا قریب به عصر خود را به نگارش درآورد. ما این اثر ارزشمند را به مؤلف محترم تبریک گفته و تلاش علمی وی در احیای هویتهای فراموش شده و شخصیتهای تأثیرگذار در منطقه را بار دیگر به خاطر آورده ارج می نهیم شایسته بود مؤلف محترم به خدمات برخی از رجال نام برده در این کتاب در حفظ هویت اسلامی و صیانت منطقه از تجاوز و دست برد خائنان و متجاوزان بیشتر توضیح میداد تا نسل حاضر از ارج گذاری به علما و دانشمندان دینی خود غفلت نورزند. استان آذربایجان در اشغال متفقان به صورت پایگاهی برای جاسوسان شوروی درآمد و با تأسیس حزبی پوشالی به نام «حزب دموکرات کوشیدند این سر را از پیکر عزیز ایران جدا سازند. از آنجا که نگارنده خود حاضر در آن واقعه بودم قاطعانه میگویم آنچه که توانست بار دیگر تلاش خائنان را نقش بر آب سازد، روح دینی و ولایی مردم و همت علما و دانشمندان بود که این فرقه پوشالی را فرقه ای، مرتد بی وجدان و نوکر اجنبی خواندند و با یک خیزش عمومی در بیست و یکم آذر 1325 ش. سرزمین ولایت مدار آذربایجان از لوٹ وجود آنان پاک گشت و همه خائنان با دادن تلفاتی به آن سوی آب فرار کردند و سرانجام در آن منطقه به سزای اعمال خود رسیدند.

در پایان یادآور میشویم آنچه که در این کتاب آمده بخشی از علمای تأثیرگذار و نامدار میباشند و قسمت دیگری مورد توجه قرار نگرفته است و شرح حال آنان در این کتاب نیامده است. امید است مؤلف محترم با تألیف و تدوین مجموعه ای دیگر به ذکر و شرح زندگانی شخصیتهای علمی و نامدار از یاد رفته توفیق یابد.

برفَع یرفع الله الذین آمنوا منکم والذین اوتوا العلم درجات (مجادله 11)

تن آدمی شریف است به جان آدمیت در نظر آنان که حیات دنیا را ظاهری پنداشتند و به انکار ماورا، پرداختند جان آدمی محدود به حد عنصری شد و جمال و کمال آدمی از دایره نظم و نسق و ترتیب و تأمین نیازمندیهای زندگی طبیعی پا فراتر نهاد و همین لباس زیبا نشان آدمیت گردید اینان ره به هفتم آسمان نبردند و آخرین نشدند چرا که به همین دنیا تعلق داشتند و آخوَرین. گشتند نیک و بد زشت و زیبا و همه ارزشهای والا را بر این اساس پی افکندند و ملاک برتری و کمال را به تناسب فهم ظاهری تعریف و تعیین کردند اما در قاموس معارف و حیانی و آیات قرآنی جان آدمیت نفخه ای از روح آفریدگار خویش است جوهری است جاری از سرچشمه حق الحقایق و جلوه ای از سبحات وجه جلال و جمال؛ بنابراین نه لباس زیبای نشسته مادی نشان آدمیت است و نه مقامات و مناصب و ارزشهای دنیوی ملاک برتری بلکه معیار، فضیلت کمالات و ارزشهای ربانی است که قوام شرافت آدمیت انسان و وجه تمایز او از سایر موجودات است و آنگاه که انسان به راستی به کمالات معین شده از جانب آفریدگار خویش دست یازد بر سریر کرامت نشیند و شرافت راستین را دریابد.

در منطق قرآن کریم دلیل تکریم انسان ایمان او به (الله واحد قهار) (یوسف 39) است که بستر شکوفایی اوست و فاقد، ایمان متوقف در حد بهیمیت و بلکه فرومایه تر از آن است. علت برتری مؤمنان بر یکدیگر علمی است که حقیقت آن نور است و در دل هر آن که توفیق یابد جای گیرد؛ بدینسان ایمان و علم راستین و یا به بیان دیگر قرآن کریم (قول طیب و عمل صالح) (فاطر 1) صخرة المعراج انسان به سوی مقصد اعلی و غایت قصوای انسانیت است و هر آن که به نور سرشت پاک خویش عارف به راز ایمان و دلدادگی به خدای سبحان شده و آشنای ره عشق گردیده از میان امواج سهمگین کثرات و شهوات عالم طبع چنان عبور کرده که دامن نیالوده و بر قله سعادت و رستگاری برآمده و از افق کرامت و شرافت طلوع کرده است. چنین کسانی راهبران خلقتند به سوی خالق و اجابت کنندگان ندای منادی که در (آن آمنوا بر بکم) (ال عمران 193) اگر انبیا و اوصیای الهی کاملترین مصداق فاتحان قله کمال و واصلان سرچشمه معارف ناب هستند در درجه دوم عالمان ربّانی که تربیت یافتگان مکتب آنانند پیشروان صراط مستقیمی هستند که همه جویندگان گنج سعادت باید آن را بپیمایند؛ هم آنان نخبگانی هستند که جامعه ای باورها، اندیشه ها ارزشها و آرمانهای، علمی، معنوی فرهنگی و ملی خود را در سیمای آنان به نظاره مینشینند و استعداد و توان راهیابی به معدن فضایل را در ترازوی همیشان می سنجند از این رو همواره بزرگان، علم، معنویت فرهنگ و هنر و قهرمانان عرصه های مختلف یک جامعه که در مسیر آرمانهای آن حرکت میکنند نمودار رشد و تعالی آن جامعه میباشند از سویی دیگر حراست از هویت فرهنگی و حفاظت از مرزهای ملی و دینی نیازمند توجه ژرف گسترده و جدی به نخبگان گذشته و حال جامعه است غفلت از آنان بی خبری از هویت و آرمانها و ارزشها را در پی خواهد داشت و سنگرهای مقاومت در برابر شیخون فرهنگی دشمنان خواهد شکست. جامعه ای که به توان علمی و داشتههای معنوی مستحکم خود توجه ندارد مناسب ترین آوردگاه دشمنان خود خواهد بود که به آسانی دارایی اش را چپاول کنند و بنیاد هستی اش را ویران سازند هرگاه جامعه ای از گذشتگان پرافتخار خود غفلت کند و بی خبر شود گرگان و سگان جای قهرمانان و نخبگان آنان را بگیرند و مسیر رشد و تعالی را تغییر دهند.

کافی است اندکی به عظمت علمی و معنوی که از گذشتگان به ما رسیده توجه کنیم تا حقارت و پستی جریانات دروغین قومی و قبیله ای و توهمات و بهانه های واهی که از سوی نابخردان و غرض ورزان

رواج داده میشود معلوم گردد و نیز مشخص شود که دشمنان با دست آویز قرار دادن چه امور بی ارزشی در صدد نابودی بنیان عظیم و مرصوصی هستند که نیاکان ما با ایمان به خداوند متعال و استقامت در راه حق و ایثار و فداکاری تمام برای ما به ارث گذاشته اند و اکنون هنگامه انجام تکلیف و ادای دین ماست و بیگمان در این جهاد بزرگ دانشمندان و ربّانیان مشعل داران حقیقت و ستارگان هدایتند.

در روزگار ما که به حقیقت باید روزگار ستیز هویتها نامید و حق و باطل با تمام قوا در میدان اندیشه و فرهنگ به کارزار هم آمده اند ضرورت احیا و تثبیت هویت فرهنگی نیک آشکار است اما نباید از این نکته بسیار مهم غافل بود که توجه به مفاخر و مشاهیر موجب تفاخر مذموم و عجب و غرور و برتری طلبی نامعقول و نمادسازیهای موهوم نشود که در این صورت نه تنها فایده ای نخواهد داشت بلکه جامعه را دچار بحران خود بزرگ بینی و توهمات غیر واقعی خواهد ساخت. خلاصه آن: که هدف راه یافتن است نه بیراهه ساختن!

میهن عزیز ما به رغم فراز و فرودهایی که در تاریخ خود داشته همواره با پیوستگی فرهنگی و انسجام معنوی مردمان نقاط مختلف خود در تشخیص اهداف درست و تلاش و مجاهدت برای نیل به آن پیشگام بوده و در عرصه های گوناگون با استعداد درخشان و همت والای مردان بزرگش فاتح قله های علم و دانش اخلاق و معنویت و فرهنگ و هنر بوده است. کدام دلیل و برهان بر این مدعا قاطع تر از اینکه ایرانیان به خدای یکتا ایمان آوردند و از آخرین فرستاده او اطاعت کردند و جانشینان برحق از اهل بیت او را به ولایت و محبت برگزیدند و به پیروی آنان افتخار کردند و از بذل جان و مال و هستی خویش در راه آنان دریغ نورزیدند؟ و این بدان دلیل بود که اندیشه صائب و دیده تیزبین ایرانیان حقیقت و راه وصول به سعادت را در سیمای قرآن و عترت مشاهده کرد و عالمان و دانشمندان در بستر عقل سلیم و نقل صحیح هویتی چنان ناب و مستحکم پدید آوردند که به رغم فراز و فرود ناخوشایند روزگار و تعدیات مکرر بیگانگان و هجوم و حضور اقوام و فرهنگهای مختلف در میان آنان هویت ایرانی با تمام شاخصه های دینی و ملی پابرجا ماند چونان دریایی بیکران اغیار را در کام خود فرو برد و اکنون اثری از آنان باقی نمانده است.

پر واضح است که در مسیر تکوین و تثبیت و حفظ و حراست از هویت و فرهنگ و تمدن ایران، اسلامی هر یک از مناطق مختلف این سرزمین پهناور نقش خود را ایفا کرده است که در غیر این صورت اکنون شاهد موجودیت و انسجام هویتی به نام ایران اسلامی نبودیم. مطالعه بازشناسی و تحلیل و بررسی نقش آفرینی هر یک از مناطق و مردمان این سرزمین برای تقویت انسجام و تشخیص قوتها و احیانا ضعفهایی که مورد سوء استفاده و نفوذ دشمنان قرار گیرد امری معقول و ضروری است و بنا به وظیفه حراست از مرزهای فرهنگی باید با اهتمام کامل بدان پردازیم. نظری اجمالی به تاریخ گذشته نشان میدهد آذربایجان به عنوان بخشی از سرزمین پهناور ایران چه در دوره قبل از ورود اسلام و چه بعد از آن نقشی تأثیرگذار در شکل گیری هویت ایرانی اسلامی در سرنوشت این سامان داشته است.

در قرون میانه که صدها سال حکومتهای فراگیری چون سلجوقیان ایلخانان مغول آق قویونلوها و قراقویونلوها و سرانجام صفویان بر ایران حکومت کرده اند آذربایجان و به ویژه شهر تبریز سالیان متمادی دارالسلطنه و کانون تحولات سیاسی ایران بوده است. به موازات همین تحولات و بلکه عمیق تر گسترده تر و ماندگارتر از آن آذربایجان نقش اساسی در تحولات علمی فرهنگی و هنری این مرز و بوم ایفا کرده است که خیزش، عارفان، حکیمان عالمان بزرگ دینی و هنرمندان

نامی شاهد بر این مدعاست به گونه ای که هرگز ایران را نمیتوان بدون آذربایجان و آذربایجان را بدون قالب ایران در نظر آورد؛ همچنان که ایران بدون خراسان سیستان کرمان شیراز خوزستان و... قابل تصور نیست و چه بجا و زیباست این نغمه که جان ایران است آذربایجان از این روست که همواره آذربایجان مطمح نظر دشمنان ایران بوده است و آنان با تهاجمات نظامی و فرهنگی سعی در جدا کردن این سر از پیکر داشته اند و چه ستودنی است اسطوره های مردان با شرف این دیار که با فهم و درک درست و غیرت و حمیت خویش از دام توطئه ها رهیده و هویت دینی و ملی و یکپارچگی میهن خود را به قیمت جان پاس داشته اند.

و اما حکایت استمرار جریان علمی و معنوی و پاسداشت مرزهای، دینی ملی و استقلال و آزادی طلبی آذربایجان ایران در قرن گذشته در سایه حضور عالمان دینی که این مجموعه نیم نگاهی بدان جمال و کمال دارد روایتی بس شیرین و حماسه ای جاودانه است حضور بابرکت خاندان عظیم الشان و سادات جلیل القدر آل امیر عبدالوهاب طباطبایی که شاخه ای از طوبی و جویباری از کوثر مصفی در این سرزمین مستعد است سروهای تنور از علم و معنویت رویاند که خلائق در سایه آن آرمیدند و جانهای مشتاق از سرافرازی اش به سرفرازی رسیدند کافی است تعداد فقها، حکما عرفا و دانشمندان برخاسته از این خاندان معظم در یکصد و بیست سال اخیر به شمار آید و عظمت و تأثیرشان در جامعه اسلامی به میزان اندک فهم ظاهری سنجیده شود تا عنایت باری تعالی بر این دیار معلوم گردد و دلها به وجد آید.

آیت الهی میرزا علی آقا قاضی طباطبایی، اسوه عارفان امت اسلام و جمال سالکان الی الله که در یکصد سال گذشته معنویت در مدار ایشان به چرخش درآمده از این خاندان برخاسته است. علامه سید محمد حسین طباطبایی جامع قرآن و برهان که حکما و عرفای عصر تربیت یافتگان اویند در آن بیت النور بالیده است و آیت الله میرزا محمد علی قاضی طباطبایی، قامت جهاد و شهادت در آن دودمان افراشته است.

فقیه عالی قدر میرزا جواد آقا مجتهد که نماد شرافت عزت نجابت صلابت و چهره شاخص خاندان با عظمت جهاد، اجتهاد و نبوغ میرزا احمد مجتهد (بنیانگذار خاندان بزرگ و جلالت مآب مجتهدان تبریز) است. وی در جریان نهضت بزرگ تحریم تنباکو که سرآغاز تحولی نو و بنیادین در سرنوشت ایران بزرگ، است تمام آذربایجان و شمال ایران را در صفوفی متحد و یکپارچه در حمایت از فتوای کوبنده زعیم وقت شیعه آیت الله العظمی میرزا محمد حسن شیرازی بسیج کرد. و این در حالی است که میرزا محمد حسن آشتیانی مجتهد بزرگ تهران و شیخ محمد تقی نجفی مرجع دینی اصفهان صفوف مقاومت را مستحکم کرده دو ضلع دیگر این حماسه بزرگ را تشکیل دادند در سده گذشته از این خاندان بزرگ چندین مجتهد بزرگ میتوان برشمرد که اعتبار علم و معنویت و عزت و شرف بدون اعوجاج و انحراف و اتکا به شرق و غرب در گرو وجود و حضور آنان است. در جریان نهضت مشروطیت حضور عالمان دینی آذربایجان همچون شهید ثقة الاسلام میرزا علی آقا تبریزی و بسیاری دیگر حجت شرعی مجاهدان دین مدار و دلاوران پایدار در قیام است و آنگاه که دسیسه ای دیگر شکل میگیرد و رضاخان، نوکر، غدار، با حمایت بیگانگان در صدد اضمحلال هویت دینی و ملی برمی آید، عالمان دینی هستند که تمام قد در مقابل او می ایستند و هر نوع مخاطره ای را به جان میخرند حضرات آیات عظام میرزا صادق آقا مجتهد میرزا ابولحسن انگجی، سید محمد مولانا و میرزا باقر آقا قاضی و بسیاری دیگر به مبارزه بر می خیزند مرارتهای تبعید و تضییق را به جان میخرند این در حالی است که برخی از مدعیان وطن دوستی و روشنفکری از همراهی با دیکتاتور

دریغ نمی ورزند و ای بسا درخواست عنایت ملوکانه از وی میکنند جریان علم و معنویت در آذربایجان همچنان در وجود عالمان دینی برخاسته از خاندانهای علمی و خانواده های متدین استمرار یافت و دهها روحانی عالی مقام و مجتهد جلیل القدر و مرجع عظیم الشان به جهان اسلام هدیه کرد که این مختصر درصدد پرداخت به آن نیست اینان در جریان نهضت اسلامی امام خمینی طلوعی پرفروغ نمودند و در شکل گیری و استقرار نظام اسلامی و دفع توطئه های دشمن، و تجاوز متجاوزان نقشی اساسی آفریدند و رهبری مردم مؤمن و عزتمند را به عهده گرفتند و این همه تنها جلوه ای سیاسی و اجتماعی از ژرفای کارکرد علمی و معنوی عالمان ربّانی و روحانیت متعهد و آگاه است که راز موفقیتشان در ایمان راستین به خداوند یکتا و پابندی به اصول برگرفته از قرآن کریم و عترت عظیم الشان رسول الله اعظم - صلی الله علیه وآله وسلم - است. این امر موجب میشود نقدهای احتمالی و اندک بر برخی از رفتار و گفتارشان هرگز از معدل و امتیاز آنان نکاهد و همواره آنان را در جایگاه راهنمایان امین صالح و صادق قرار دهد.

به رغم اهمیت و جایگاه والای روحانیت در رهبری معنوی و فرهنگ دینی و نقش اساسی آنان در سرنوشت سیاسی و اجتماعی متأسفانه در اغلب موارد عموم افراد جامعه به ویژه جوانان از پیشینه و علوم مطروحه در حوزه های علمی و چگونگی و سیر تحصیلات و اهداف و تلاشهای علمی انجام یافته و از نخبه های حوزه های علمی اطلاع چندانی ندارند و بی شک این امر میتواند خطر آفرین باشد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی که مبتنی بر فرهنگ و اندیشه های ناب اسلامی و آرمانگرایی ایرانی، بود دشمنان تمام تلاش خود را بر تهاجم فرهنگی و نابودی عنصر مقاومت یعنی بنیادهای فکری و ارزشهای معنوی متمرکز کردند. بنابراین بازشناسی هویت دینی و ملی جامعه اسلامیمان و آشنا کردن نسلهای بعدی با آن ضرورتی انکارناپذیر می نمود در این زمینه اگرچه فعالیتهایی صورت گرفته است هنوز فاصله تا نقطه مطلوب بسیار زیاد است و نیل به مقصود مجاهدت و تلاش روزافزون میطلبد به منظور ارائه تعریف صحیح و آشنایی جامعه با فرهنگ و هویت دینی و مفاخر ارزشمند آن در قالبی جدید و بدیع بارقه ایجاد موزه مفاخر دینی زده شد. برای نگارنده آرزویی بزرگ و دیرین بود که بتوانم در خدمت بزرگان علمی و معنوی استان آذربایجان شرقی به ویژه خطه عزّت مدار تبریز عزیز باشم، چراکه پیشینه با عظمت حوزه های علمی و مفاخر عظیم الشان آن را نیک میشناختم و به آنان عشق میورزیدم بحمد الله تعالی این توفیق نصیب این کمترین گردید و با همت اداره کل ارشاد اسلامی آذربایجان شرقی این آرزو محقق شد هرچند بنا بود در گام نخست این طرح با معرفی چهل تن از عالمان ربّانی و فقیهان عالی مقام آغاز گردد، به لطف الهی، با صرفه جویی های انجام شده تعداد به پنجاه نفر افزایش یافت گرچه همین مقدار نیز با توجه به تعداد شخصیتهای علمی و دینی برخاسته از این دیار اندک مینمود امید می رود انجام این مرحله سر آغاز مراحل بعدی باشد. نحوه کار بدین ترتیب بود که ابتدا طی مطالعه گسترده و با معیارهای تعیین شده قله های رفیع علم و فضیلت شناسایی شدند سپس در مورد سرفصلهای زندگانی آنان پژوهش لازم به عمل آمد، زیرا به رغم آن که اغلب آنان معاصر هستند و شرح زندگیشان در منابع و مآخذ تراجم و تاریخ آمده است هنوز نقاط ابهام و اختلاف فراوان در سیر زندگی و تحصیلاتشان وجود دارد. در مرحله بعد تصاویر حضرات توسط استاد نقاش احیاء شد. در این مرحله استاد حسن مردانه هنرمند متعهد شریف و نجیب که با انگیزه والا در طرحهای پیشین موزه های مفاخر دینی اردبیل و قفقاز نقش آفریده بود تصاویر نورانی حضرات آیات عظام و علمای اعلام را به زیبایی تمام بازسازی کردند و آثاری ماندگار آفریدند. از خداوند متعال برای ایشان پاداشی نیک مسئلت دارم.

مجموعه تصاویر و شرح حالها در آلبومی نفیس که اکنون پیش روی خواننده محترم است با زحمات فراوان هنرمندان دیگر چاپ و منتشر گردید و نیز آثار علمی اعم از گواهی اجتهاد، اجازه روایت و تألیفات و احیاناً وسایل شخصی به جای مانده گردآوری شد تا در کنار تصویر و شرح حال هر یک از علما جای گیرد. همچنین برای دسترسی عموم در فضای مجازی سایت مربوط به آن نیز طراحی شد. اما در خصوص معیارها و نحوه گزینش که امری بس خطیر و دشوار بود معروض می دارد. حقیقت نزد خداوند متعال معلوم است و عظمت و درجات بندگان شایسته و عالمان وارسته عند الله تعالی محفوظ است آنچه از نشانههای علم و تقوا بر اساس دلایل و مستندات بر ما محسوس و مشهود است برای بهره مندی از آثار وجودی و فیوضات و داوری در مورد درجات علمی و معنوی ظاهری آنان عذر ما در پیشگاه حق و حقیقت و خالق و مخلوق میباشد بر این اساس برای انتخاب پنجاه نفر از حضرات آیات عظام و علمای اعلام که در یک صد و پنجاه سال اخیر از شهر تبریز و شهرستانهای تابعه آن برخاسته اند با استفاده از نظر کارشناسان معیارهایی تعیین شد معیارهای مذکور عبارتند از:

1. کسب مقام رفیع فقاقت و اجتهاد مطلق در فقه و اصول

2. احراز مقام شامخ مرجعیت دینی تشیع به صورت عامه یا منطقه ای

3. اشتهار تام و کسب جایگاه نخست در یکی از رشته های علوم، اسلامی اعم از تفسیر، حدیث، فقه اصول کلام حکمت، اخلاق عرفان و.... در عصر خود

4. مقبولیت رفعت مقام علمی در میان اغلب خواص و عالمان بزرگ اسلامی

5. داشتن تألیفات قیم و شاخص در رشته تخصصی خود.

6. برخورداری از جایگاه مهم اجتماعی و سیاسی و ایفای نقش ممتاز در مقام هدایت و رهبری جامعه در مسیر قرآن و عترت.

7. علاوه بر مقام علمی مذکور در بند «یک» امتیاز برجسته و اشتهار فراگیر در زهد و تقوا و یا جهاد و شهادت و یا تصدی مسئولیتهای والا و یا یکی از شرایط مذکور در بندهای دیگر برای انتخاب کافی خواهد بود

8. در تعیین و تطبیق ملاکهای یاد شده هیچگونه سلیقه و خصوصیت فردی و یا گرایش و جهت گیریهای، سیاسی مدنظر قرار نگرفته و معیار گزینش نبوده است.

بدیهی است تجلیل از مقام علمی و معنوی و ارایه اسناد و مدارک و تصاویر و آثار حضرات آیات عظام در این موزه نفی مقام دیگران و تعرض به ساحت آنان نبوده و آن چه ارایه شده به اقتضای مقدور فعلی مجریان طرح میباشد. المعسور لا یتړک بقدر المیسور آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید.

در اینجا یادآوری چند نکته را لازم میدانم :

الف: کم نیستند علما و فقهای بزرگوار منطقه که در سطوح بالای علمی قرار دارند امید که در آینده و طی مجموعه ای دیگر معرفی شوند.

ب: آنچه در این مجموعه ارایه شده فقط ذکر مختصری از شرح حال علما است. امیدوارم جزئیات بیشتر در پژوهشهای دیگر در اختیار

ج: ترتیب ذکر حضرات علما در این مجموعه فقط براساس تاریخ وفات ایشان بوده و جهات دیگر علمی و معنوی آن گونه که معمول دانشمندان علم رجال و تراجم در گذشته و حال است در نظر گرفته نشده است.

د: در این مجموعه بخشی از منابع و مآخذ به صورت کلی در آخر کتاب آورده شده است و پرداخت به جزئیات مستندات به محل خود ارجاع داده میشود.

ه: از آنجایی که بنای ما در این آلبوم ارائه تصاویر و بیوگرافی است. بعضی از علمای اعلام و بزرگان گذشته که جایگاهی رفیع در علم و معنویت داشته اند و مسلماً انتظار می رفت در این مجموعه از آنان یاد شود متأسفانه به دلیل آنکه تصویری از ایشان تاکنون به دست نیامده و یا موجود نیست از آنان ذکری به میان نیامده است.

در پایان از همه مسئولان محترم استان آذربایجان شرقی به ویژه از نماینده مکرم ولی فقیه در استان و امام جمعه تبریز حضرت آیت الله مجتهد شبستری و مدیرکل محترم اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان جناب آقای داند و همکارانشان به خصوص از برادر ارجمند جناب آقای مجید زارع، مدیر خانه فرهنگ و هنر سافیا و تمامی عزیزانی که در اجرای این پروژه و مراحل مختلف تحقیق تألیف و چاپ و نشر حقیر را یاری رساندند و ذکر نام همگان میسر نیست تشکر و قدردانی می نمایم و نیز بر خود فرض میدانم خاضعانه از همه حضرات آیات علمای اعلام و روحانیان عالی مقام و فرزندان مکرم علما و بیوت علمی سپاسگزاری نمایم بالاخص از محضر مبارک حضرت آیت الله العظمی شبیری زنجانی و حضرت آیت الله العظمی سبحانی - ادام الله ظلهم - که با عنایات کریمانه و پدران حقیق را از ارشادات و راهنماییهای ارزشمندشان بهره مند ساختند. از خداوند متعال دوام عزّت و صحت و سلامت همگان را خواستارم.

اینک به تماشای این روضه رضوان و روح و ریحان و جنّت نعیم مینشینیم تا شاید از چهره تابناک و دل انگیز هریک به خیری ملهم شویم و اندرزی بگیریم باشد که پرتو نورانیتشان قیسی در دل بیفزود و راهنمای ما به سوی سعادت فلاح و رستگاری باشد که اینان مردانی بودند که نقد عمر را صرف کسب معارف عرشی، نمودند از زرق و برق دنیا گذشتند و هم خویش را در راه نیل به حریم کبریایی به کار بستند.

از ساحت قدس ربوبی عاجزانه خواستارم این خدمت ناچیز را قبول فرماید و آن را مرضی نظر حضرت صاحب العصر و الزمان بقیه الله الاعظم ارواحنا لتراب مقدمه الفدا و مایه مسرت نایب برحقش حضرت آیت الله خامنه ای مدظله العالی قرار دهد.

حوزه علمیه قم

آشنایان ره عشق در این بحر عمیق

غرقه گشتند و نگشتند به آب آلوده

ص: 19

1- حضرت آیت الله حاج میرزا محمود طباطبائی تبریز (شیخ الاسلام)

حضرت آیت الله میرزا محمود طباطبائی ملقب و مشهور به شیخ الاسلام) فرزند آیت الله میرزا علی اصغر طباطبائی از اعظم علما و اکابر فقها برخاسته از تبریز در قرن سیزدهم و چهاردهم هجری قمری است. در شانزدهم رمضان 1240 ق برابر با چهاردهم اردیبهشت 1204 ش در تبریز دیده به جهان گشود. دروس مکتب خانهای مقدمات و سطوح عالی علوم دینی را از استادان حوزه علمیه تبریز فراگرفت. در جوانی به تحقیق و تألیف روی آورد و آثاری ارزشمند به رشته تحریر درآورد. در 25 سالگی رهسپار دیار نور شد و سالیانی متمادی در نجف اشرف در محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام شیخ اعظم مرتضی انصاری شیخ محسن خنفر شیخ، مشکور، شیخ آل کاشف الغطاء و مولی محمد فاضل ایروانی زانوی تلمذ زد و به کسب علوم عقلی و نقلی اشتغال ورزید و به مقام شامخ اجتهاد نایل شد پس از دوازده سال اقامت در نجف اشرف به امر پدر به تبریز بازگشت و به وعظ و ارشاد و ترویج معارف دینی و تحقیق و تألیف و تدریس علوم اسلامی پرداخت وی از عالمان طراز اول عصر خود به شمار می آید که علاوه بر علوم متداول حوزه های، علمیه در فنون مختلفی همچون، طب، ریاضی، لغت و شعر و ادب تبحری تمام داشته و آثاری گران سنگ آفریده است به رغم آنکه بی مهری فراوانی دید و رنج بسیار از نادانان کشید، رفعت مقام علمی و معنوی اش تا بدانجا رفت که به لقب «شیخ الاسلام» ملقب شد.

حضرتش، عالمی ربّانی فقیهی، صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا مزین به مکارم اخلاقی و ملکات عالی انسانی و صاحب مقامات معنوی بوده است. از ایشان آثار ارزشمند علمی به یادگار مانده است از جمله 1. کاشفة الکشاف 2. مفتاح البسمله؛ 3. المنهل الصافی 4. مواقع النجوم 5. تمییز الصحیح من الجریح فی التعادل والترجیح 6. حاشیه مجمع البحرین طریحی 7. حقایق القوانین 8. دکه القضاء فی مسایل الشهادة و القضاء

سرانجام آن عالم عظیم الشان و فقیه عالیقدر در ذی الحجه سال 1310 ق. برای انجام مناسک حجّ به مکه مکرمه مشرف شد و پس از فراغت از اعمال در ذی حجه همان سال برابر با تیرماه 1272 ش. دعوت حق را لبیکی دوباره گفت و روح بلندش از حرم ملک به حریم ملکوت پرکشید پیکر پاکش در قبرستان معلی و در جوار قبرهای مطهر حضرت ابی طالب و خدیجه کبرا - سلام الله علیهما- به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه العزیز الله

2- حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا مجتهد تبریزی

حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا فرزند آیت الله میرزا احمد مجتهد تبریزی از اعظام علما و اکابر فقها، برخاسته از دارالسلطنه تبریز و از چهره های پرفروغ خاندان جلیل القدر علم و اجتهاد مجتهد تبریزی است.

قریب به یقین پیش از سال 1250 ق برابر با سال 1314 ش در تبریز دیده به جهان گشود مقدمات و سطوح عالی علوم دینی را نزد پدر آموخت. آنگاه رهسپار حوزه علمیه نجف اشرف گردید و در حلقه شاگردان حضرات آیات عظام شیخ اعظم مرتضی انصاری و آقا سیدحسین کوه کمری درآمد و به مقام رفیع اجتهاد نایل شد.

ایشان پس از نایل به مقامات عالی علمی و معنوی به زادگاه خویش بازگشت و به ترویج و تبلیغ معارف اسلامی و رسیدگی به امور دینی همت گمارد. پس از رحلت برادرش آیت الله میرزا باقراقا مجتهد زعامت آن دیار و امامت جمعه تبریز به وی منتهی گردید عظمت علمی مقامات معنوی حلم و بردباری و نجابت و درایت فوق العاده شخصیتی بی بدیل از حضرتش در عصر خود نمایان ساخت و مردمان دیار و ارکان دولت قاجار را مطیع وی گرداند و مشارالیه با لبنان گردید.

اوج اقتدار معنوی و عظمت روحانی ایشان در جریان نهضت تنباکو و با حمایت قاطع از فتوای آیت الله العظمی میرزا محمد حسن شیرازی پدیدار گشت. وی به همراه حضرت آیت الله میرزا محمدحسن آشتیانی در تهران و حضرت آیت الله شیخ محمدتقی نجفی در اصفهان و دیگر علمای مجاهد ایران سد سدی در برابر نفوذ بیگانگان و خیانت بیگانه پرستان گردید در دوران زعامت مقتدرانه دینی خود در آذربایجان در مقابل نفوذ جاسوسان روسیه تزاری که درصدد جداسازی آذربایجان از ایران بودند حساسیت ویژه ای نشان میداد و حافظ استقلال دینی و ملی ایران اسلامی بود مجاهدان و آزادی خواهان وطن دوست در پرتو هدایت و اقتدار معنوی اش به جهاد خود ادامه میدادند سرانجام آن عالم ربانی و فقیه عالیقدر پس از عمری جهاد و اجتهاد در سنگر علم و تقوا و خدمت به اسلام و مسلمین در هفدهم شعبان المعظم سال 1313 ق. برابر با سیزدهم بهمن 1274 ش. چهره در نقاب خاک کشید و به ملکوت اعلی پیوست در ارتحال جانگدازش ایران اسلامی و حوزه های علمیه به ویژه شهر تبریز به سوگی عظیم نشست. پیکر پاکش را پس از تشییع کم نظیر، مدتی در جوار امامزاده حمزه علیه السلام - به ودیعه گذاشتند و سپس به نجف اشرف منتقل و در آرامگاه خصوصی خاندان مجتهد تبریزی به خاک سپردند.

قدس الله نفسه الزکیه

3- حضرت آیت الله العظمی مولی محمد فاضل شریانی

حضرت آیت الله العظمی مولی محمد فاضل شریانی فرزند فضل علی از اعظام علما و اکابر فقها و مراجع عظام جهان تشیع در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1248 ق. برابر با 1211 هـ در قریه «شریانی» از توابع تبریز دیده به جهان گشود.

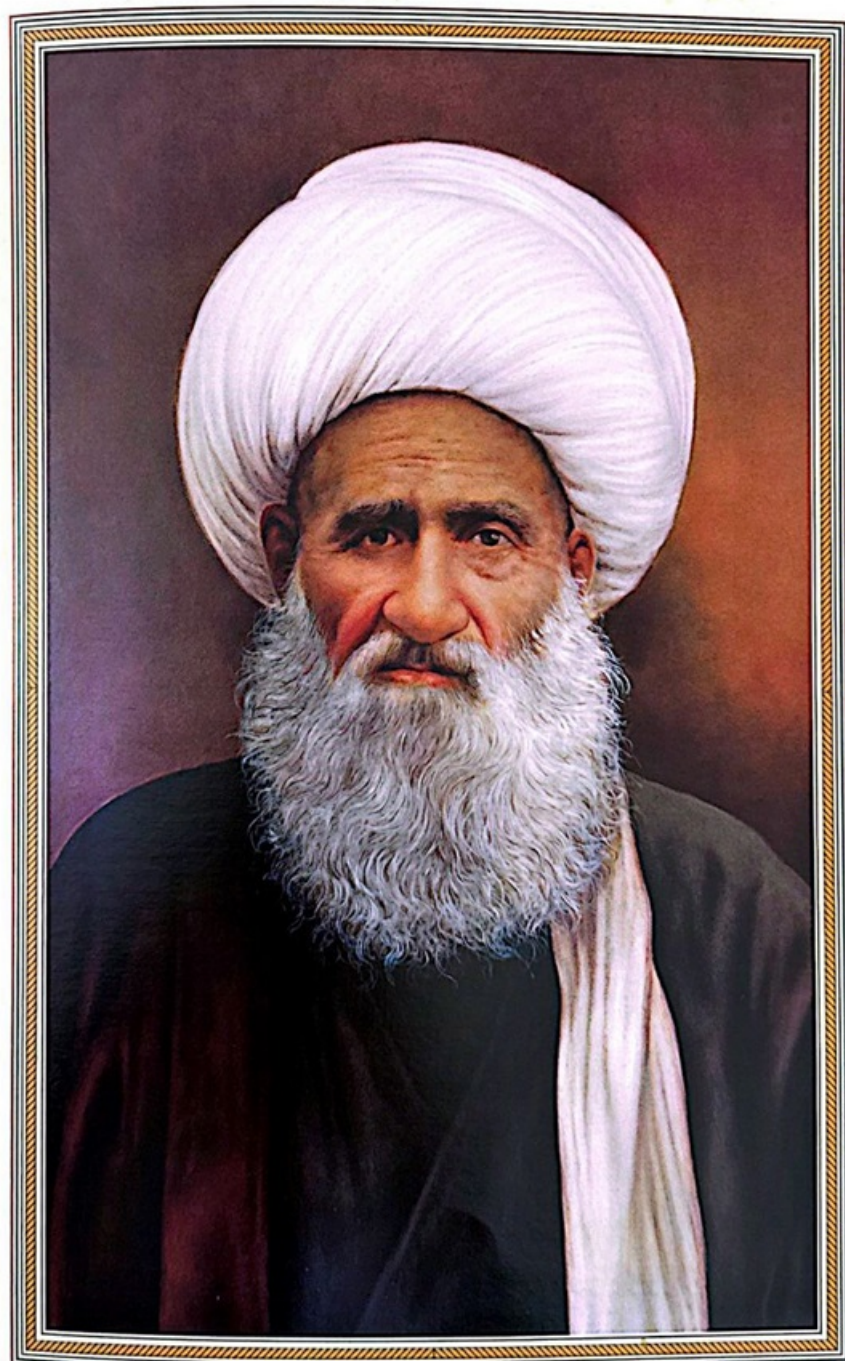
دروس مکتب خانه ای و بخشی از مقدمات را نزد روحانیان زادگاهش آموخت. در نوجوانی به حوزه علمیه تبریز نقل مکان کرد و سطوح عالی فقه و اصول و دیگر علوم اسلامی را نزد استادانی همچون میرزا مهدی مجتهد و میرزا غفار مجتهد مرنندی و حاج میرزا باقر آقا مجتهد فراگرفت. در جوانی رهسپار دیار نور، نجف اشرف شد و از گنجینه دانش حضرات آیات عظام شیخ اعظم مرتضی، انصاری، سید حسین کوه کمری بهره یافت و از شاگردان بنام آن دو استاد عظیم الشان گردید و به درجه رفیع اجتهاد نایل آمد و خود بر کرسی تدریس نشست.

آوازه فضل و فضیلتش آفاق را درنوردید و طالبان علوم الهی را به سویش روان ساخت و محفل درسش مجمع دانشمندان و مجتهدان گردید. پس از درگذشت زعیم عالی قدر جهان تشیع میرزا محمدحسن شیرازی - رضوان الله علیه در شمار مراجع تقلید شیعه درآمد و اوامرش مطاع مسلمانان گشت علاوه بر عظمت، علمی فروغ معنوی اش چون آفتاب عالمتاب دلهای مردم روزگارش را متوجه خود ساخت تا بدانجا که سلطان عثمانی نیز از ارادتمندان وی شد و دستورش را لازم الاجرا شمرد زهد و پارسایی، حسن خلق و عزت نفس دست گشاده و غنای طبع از حضرتش تندیزی از ارزشهای الهی ساخت و وجود مبارکش را محبوب خلایق گرداند.

در کنار تربیت شاگردانی که هرکدام خود آوازه جهانی یافتند آثار مکتوبی به جای گذاشت، همچون ۱. کتاب الصلاة ۲ کتاب المتاجر . حاشیه بر مکاسب استادش شیخ انصاری، 4. یک دوره کامل اصول فقه در 9 جلد 5 رساله عملیه و دیگر رسائل فقهی .

سرانجام آن فقیه عظیم الشان و مرجع عالی قدر در هفدهم رمضان 1322 ق. برابر با پنجم آذر ماه 1383 ش دارفانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در نجف اشرف در یکی از حجرات صحن شریف علوی به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

4- حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد حسن مامقانی

حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد حسن مامقانی فرزند آیت الله شیخ عبدالله، از اعظام علما اکابر فقها و مراجع تقلید شیعه در نیمه اول قرن چهاردهم هجری قمری است. در بیست و دوم رمضان 1237 ق برابر با بیست و دوم خرداد 1201. ش در مامقان پا به عرصه وجود نهاد. دو ماه از ولادتش میگذشت که با مهاجرت پدر به کربلای معلی منتقل شد.

از کودکی به تحصیل علم پرداخت در نه سالگی پدر را از دست داد و به سرپرستی وصی پدر فقیه نامی آیت الله شیخ محمد حسین اصفهانی مشهور به صاحب فصول مجدانه به تحصیل علوم اسلامی ادامه داد در سال 1255 ق. به منظور تکمیل تحصیلات آهنگ نجف اشرف کرد و از محضر بزرگان علمی آن حوزه مقدس بهره برد. در سال 1258 ق به امر مرجع وقت آیت الله العظمی شیخ محمد حسن نجفی معروف به صاحب «جواهر» به مامقان بازگشت و پس از اندک زمانی به تبریز نقل مکان نمود و در مدرسه علمیه «صفر» علی به کسب علم از محضر استادان حوزه علمیه تبریز، از جمله آیت الله شیخ عبدالرحیم بروجردی پرداخت ایشان در سال 1270 ق. به نجف اشرف بازگشت و ملازم درس و بحث استوانه های علمی و معنوی دیار نور همچون حضرات آیات عظام شیخ، اعظم مرتضی انصاری، سید حسین کوه کمری شیخ مهدی آل کاشف الغطاء شیخ رضی نجفی و حاج ملا علی خلیلی تهرانی گردید و به مقام عالی اجتهاد نایل شد و خود بر مسند تدریس نشست. آوازه فضل و فضیلت شیخ در حوزه نجف چنان بالا گرفت که بسیاری از علما و فضلا و تلاشگران عرصه علم و تحقیق به خصوص در علم اصول را به پای درس وی، کشاند و حلقه درسش مجمع مجتهدان گشت و تربیت یافتگان محضرش مراجع عصر خود شدند که از آن میان حضرات آیات عظام سید ابوالحسن اصفهانی، سید ابوالحسن، انگجی، سید محسن امین شیخ محمد حسین آل کاشف الغطاء، سید ابوالقاسم طباطبایی، میرزا حسن علیاری و بسیاری دیگر را میتوان نام برد. پس از ارتحال مرجع وقت شیعه آیت الله العظمی میرزا محمد حسن شیرازی، بسیاری از شیعیان جهان به وی رجوع کردند و ایشان از مراجع بزرگ تقلید شیعه در عصر خویش گردید. حضرتش در زهد و تقوا و دوری از زخارف دنیا و ملکات فاضله اخلاقی و صفات زیبای ربانی به ویژه ساده زیستی و پرهیز از تعلقات مادی، آیتی در میان علمای برجسته عصر خود و اسوه ای برای آیندگان شد. از ایشان آثار علمی ارزشمندی به یادگار باقی است همچون: 1. بشری الوصول الی اسرار علم الاصول ۲. غایة الآمال .. ذرایع الاحکام فی شرح شرایع الاسلام 4. رساله ای در اصالة البرائة ۵. کتابی تحت عنوان المواعظ و 6. رساله عملیه.

سرانجام آن عالم ربانی و مرجع عالی قدر در هجدهم محرم الحرام سال 1323 ق. برابر با پنجم فروردین ماه سال 1284. ش دارفانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت. پیکر پاکش پس از تشییعی باشکوه در مقبره محله عماره شهر نجف در کنار دیگر علما به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

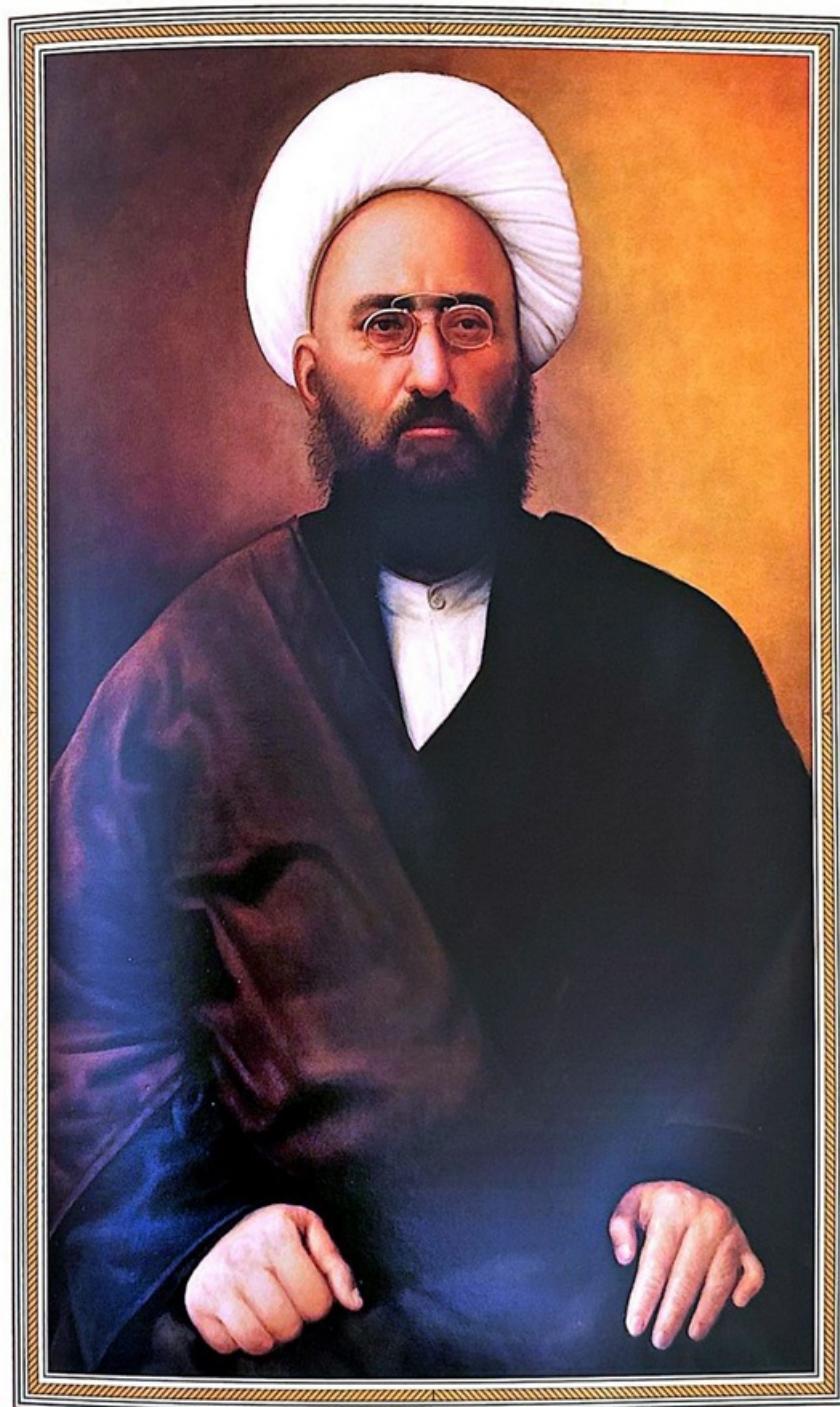

5- حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد طه بخف تبریزی

حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد طه نجف، تبریزی فرزند شیخ مهدی، از اعظم علما و اکابر فقها و مراجع عظام تقلید جهان تشیع در قرن چهاردهم هجری قمری است. نیای اعلا وی حاج) نجف از تبریز به شهر مقدس نجف مهاجرت کرد و خاندان علم و اجتهاد «آل نجف تبریزی را بنیان نهاد ایشان در سال 1241 ق برابر با سال 1204. ش در شهر نجف اشرف متولد گردید. مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را نزد شیخ عبدالرضا طفیلی و دایی خود شیخ جواد نجف آموخت. آنگاه در حلقه شاگردان حضرات آیات عظام، شیخ اعظم مرتضی انصاری و سپس آقا سید حسین کوه کمری درآمد و سالیان متمادی از محضر پر فیض ایشان مستفیض و به مقام شامخ اجتهاد نایل گشت. وی پس از نایل به مقامات عالی علمی و معنوی بر کرسی تدریس نشست و از اساتید پر آوازه حوزه کهن نجف اشرف شد و بسیاری از فقیهان و دانشمندان پس از ایشان تربیت یافتگان محضر مبارکش بودند پس از رحلت مرجع عظیم الشأن شیعه آیت الله العظمی میرزا محمد حسن شیرازی در شمار مراجع بزرگ جهان تشیع درآمد و بسیاری از شیعیان به ویژه مردم عراق و عرب مقلد وی شدند حضرتش علاوه بر فقه و اصول، در حدیث رجال، تاریخ و علوم ادبی جایگاهی رفیع داشت و در زهد و تقوا و عبادت و صبر بر ابتلا و بی اعتنائی به زخارف دنیا الگوی کامل روزگار خود بود.

از ایشان تألیفات و آثار ارزشمندی در فقه و اصول و رجال به یادگار مانده است همچون 1 شرح کتاب زکاة از شرایع الاسلام محقق حلی 2 حاشیه بر کتاب جواهر الکلام فی شرح شرایع الاسلام: 3. شرح منظومه فقهی علامه بحر العلوم: 4 حاشیه بر کتاب مکاسب شیخ انصاری 5 حاشیه بر کتاب فرائد الاصول شیخ انصاری 6 اتقان المقال فی احوال الرجال، 7. رساله علمیه وفات آن عالم ربانی و فقیه صمدانی در سیزدهم شوال المکرم سال 1323 ق برابر با نوزدهم آذر ماه سال 1284 ش اتفاق افتاد پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در باب القبله حرم مطهر مولی الموحدين امیر المؤمنین امام علی علیه السلام در کنار مرقد استادش شیخ مرتضی انصاری جای گرفت.

قدس الله نفسه الزکیه

ثقة الاسلام میرزا علی آقا، تبریزی فرزند میرزا، موسی از علمای اعلام و روحانیان عالی مقام و مجاهد و مبارز شیعه در قرن چهاردهم هجری قمری است وی در هفتم رجب سال 1277 ق برابر با سی ام دی ماه 1339 ش در تبریز دیده به جهان گشود مقدمات و بخشی از سطوح علوم اسلامی را از استادان وقت حوزه علمیه تبریز آموخت در جوانی رهسپار حوزه مقدس نجف اشرف شد و از محضر بزرگانی همچون حضرت آیات عظام فاضل، اردکانی، شیخ زین العابدین مازندرانی حاج شیخ علی یزدی و دیگران بهره جست و به مقامات عالی علمی و معنوی دست یافت. آنگاه در سال 1308 ق به تبریز بازگشت و به انجام فعالیت‌های گسترده، دینی، سیاسی و اجتماعی همت گمارد. پس از درگذشت پدر جانشین مقام روحانی و معنوی وی شد و به «ثقة الاسلام» مشهور گشت. ایشان علاوه بر فقه حدیث و تفسیر از حکمت کلام نجوم ریاضیات، تاریخ و ادبیات نیز حظی وافر داشت و جامع معارف و علوم متعدد بود به رغم مسلک خاص اعتقادی از نجابت شرافت و درایت کامل برخوردار و در دفاع از استقلال و نوامیس دین و میهن سرآمد عالمان دینی روزگار خود بود در جریان نهضت مشروطیت با تألیف رساله الا لان تفکری سیاسی و اجتماعی مبتنی بر اصول اسلامی را ارائه داد و مدافع حکومت فقیه جامع الشرایط گردید. اوج غیرت دینی و عزت ملی وی در جریان تهاجم لشکر متجاوز روس به ایران اسلامی و تصرف تبریز نمودار، گشت دشمن مگار از آن عالم فداکار به اجبار تمام خواست تا مجاهدان تبریز را که به دفاع از ملک و دین برخاسته بودند آغازگر جنگ معرفی کند و یا مرگ سرخ را اختیار نماید. شیخ بزرگوار ننگ و عار را زیر پا نهاد و دشمن غدار را در حسرت اطاعت خود گذارد و سعادت شهادت را بر حیات خیانت مآب ترجیح داد و سرانجام عصر عاشورای سال 1330 ق. برابر با دهم دی ماه سال 1290 ش. با چند تن از یاران روحانی خود به مولایش امام حسین علیه السلام. اقتدا نمود و سربدار شد و از بلندای چوبه دار لبیک شهادت سرداد.

حضرتش علاوه بر تألیفات ارزشمندی همچون 1. بٹ الشکوی 2. ایضاح الانباء 3. مرآت الکتب و دیگر رسائل، علمی با خون سرخش کتابی عملی برای همیشه آیندگان نوشت که بیاموزند همواره هویت دینی و ملی را به بهای جان پاس بدارند پیکر پاکش در کنار دیگر بزرگان علمی و معنوی دیار غیرت و شرف در مقبرة الشعراى تبریز به خاک سپرده شد و مزارش پرچم استقلال ایران اسلامی گردید

قدس الله نفسه الزکیه

6- حضرت آیت الله حاج میرزا حسن آقا مجتهد تبریزی

حضرت آیت الله حاج میرزا حسن آقا مجتهد تبریزی فرزند آیت الله میرزا باقر مجتهد از اعظم علما و اکابر فقههای قرن چهاردهم هجری قمری برخاسته از تبریز است احتمالاً در دهه ی نخستین نیمه دوم قرن سیزدهم م. ق برابر با دهه های دوم و سوم نیمه اول قرن سیزدهم شمسی در تبریز و در دودمان علم و اجتهاد پا به عرصه هستی نهاد مقدمات و سطح عالی علوم اسلامی را نزد استادان حوزه علمیه، تبریز به ویژه پدر گران قدر خویش فراگرفت. آنگاه رهسپار دیار نور. گردید در نجف اشرف از محضر حضرات آیات عظام سیدحسین کوه کمری میرزا محمدحسن شیرازی و شیخ علی نهانندی مستفیض گشت و به مقام شامخ اجتهاد نایل آمد. وی پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به ترویج معارف دینی و تدریس علوم اسلامی و اقامه جماعت و حل و فصل خصومات پرداخت احاطه وسیع، فقهی، دقت نظر احتیاط و عدالت در صدور احکام وی را بر بلندای اعتماد خاص و عام نشاند عظمت علمی و معنوی اش موجب شد در شمار مراجع دینی منطقه درآید در آغاز نهضت مشروطیت از حامیان جنبش مردمی بود و اموال خود را در اختیار مجاهدان قرار داد اما همانند دیگر عالمان هوشیار به زودی به انحراف نهضت پی برد و کناره گرفت و در این راه مرارتها تحمل نمود. حضرتش را عالمی ربّانی و فقیهی صمدانی، زاهد و پارسا و روی گردان از زخارف دنیا، صریح اللهجه و شجاع دارای فصاحت بیان و عذوبت کلام و متبحر در علوم و فنون ادبی و اطلاعات تاریخی توصیف نموده اند از ایشان آثار علمی همچون 1. کتاب الطهارة، 2. تشریح الاصول، 3. رساله ای در مقدمه واجب 4. رساله عملیه به یادگار مانده است. سرانجام آن عالم ربّانی و فقیه عالیقدر در ماه جمادی الثانی سال 1337 ق برابر با اسفند سال 1298 ش دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه به نجف اشرف منتقل و در مقبره خانوادگی مجتهدی تبریزی به خاک

قدس الله نفسه الزکیه

سپرده شد.

وسیع

ص: 33

7- حضرت آیت الله حاج میرزا مصطفی مجتهد تبریزی

حضرت آیت الله حاج میرزا مصطفی مجتهد تبریزی فرزند آیت الله میرزا حسن آقا مجتهد از علمای اعلام و فقهای عظام و از نوابغ برخاسته از خاندان عظیم الشان مجتهد تبریزی در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1297. ق برابر با 1259. ش در تبریز دیده به جهان گشود دروس مکتب خانه ای مقدمات و سطوح عالی علوم دینی را نزد استادان حوزه علمیه تبریز به ویژه پدر بزرگوار خود آموخت. آنگاه رهسپار حوزه مقدس نجف اشرف شد و از محضر حضرات آیات عظام آخوند ملا محمد کاظم خراسانی شیخ الشریعه اصفهانی، سید محمد کاظم یزدی و به ویژه آخوند ملا علی نهاوندی بهره برد و به مقام رفیع اجتهاد نایل آمد نبوغ و استعداد شگفت انگیزش استادان و علما و فضلاء عصر را متوجه وی کرد و مورد عنایت و ویژه استاد بی بدیل حوزه های علمیه حضرت آیت الله العظمی آخوند خراسانی قرار گرفت. ایشان علاوه بر علوم معقول و منقول متداول در حوزه های علمیه در برخی از علوم متروک و ادب فارسی و عربی تبحر کامل داشت تا جایی که آیت الله شیخ محمد حسین کاشف الغطاء ضمن قصیده ای زبان به مدح وی میگشاید و نظم و نثر دل انگیز و شیوای او را در جذب و نفوذ برنده تر از شمشیرهای هند و رساتر از فصاحت و زبان آوری عرب می. شمارد در جوانی بر کتاب کم نظیر لسان الخواص آقا رضی قزوینی که در علوم و فنون مختلف نگارش یافته است نقد دقیق و عالمانه ای نوشت و اعجاب همگان از جمله آیت الله ذوالفنون شیخ محمد رضا مسجد شاهی اصفهانی را برانگیخت این ستاره پرفروغ با نبوغ خارق العاده اش داشت به آفتابی عالمتاب تبدیل میشد که به مرضی صعب العلاج مبتلا گردید و ناچار نجف اشرف را ترک کرد و به میهن بازگشت پس از دو سال اقامت در تهران به تبریز رفت و به رغم درد و رنج، بیماری با نشاط به فعالیتهای علمی خود پرداخت حضرتش را علاوه بر داشتن فضایل و مکارم اخلاق به روشن رأیی سخای نفس صفای باطن و عشق سوزان به ساحت مولی الموحدين علیه السلام- ستوده اند. از ایشان تألیفاتی همچون 1 حاشیه بر کفایة الاصول آخوند خراسانی؛ 2. رساله ای در قاعده الخطاین 3. رساله در فلک و ریاضیات 4 منظومه ای در علم عروض 5 حاشیه بر لسان الخواص قزوینی به یادگار مانده است.

رحلت غمانگیز او در پانزدهم رمضان سال 1337 ق برابر با 23 خرداد سال 1298 ش. به وقوع پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه به نجف اشرف منتقل و در آرامگاه خانوادگی مجتهدی

تبریزی به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

ص: 35

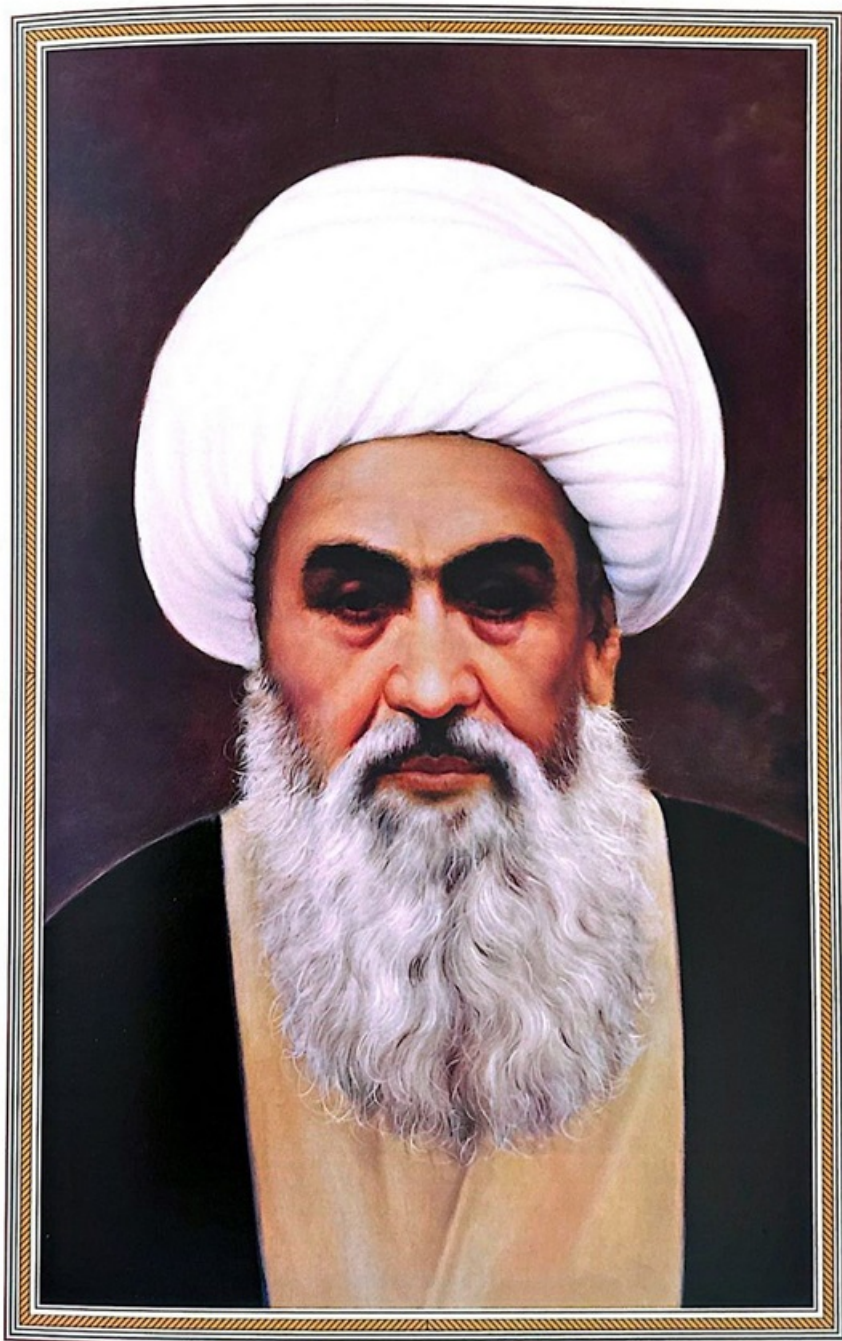
8- حضرت آیت الله میرزا جواد آقا ملکر تبریزی

حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا ملکی تبریزی فرزند میرزا شفیع از عالمان ربانی، فقیهان نامی و مشاهیر اخلاق و عرفان برخاسته از شهر تبریز در قرن چهاردهم قمری است در نیمه دوم قرن سیزدهم هجری، قمری برابر با دهه های نخستین قرن سیزدهم هجری شمسی در تبریز دیده به جهان گشود.

مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را در حوزه علمیه تبریز فراگرفت در جوانی رهسپار حوزه علمیه نجف اشرف گردید و از محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام میرزا حسین محدث نوری و حاج آقا رضا همدانی و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی مستفیض گشت و به مقام شامخ اجتهاد نایل شد جذبه های عالم قدس وی را به محضر فقیه، نامی عارف عظیم الشان و اخلاقی جلیل القدر مولی حسینقلی همدانی کشاند و تحت تربیت آن عارف ربانی به سیر و سلوک پرداخت و با جهادی اکبر، منازل معنوی را یکی پس از دیگری پشت سر نهاد مراقبه تمام و و ذکری

دوام و سجده های صبح و شام او را، شام او را بر بلندای مقام محمود نشانند و به وصال حضرت دوست جل و علا رسانند. ایشان پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به انجام وظایف دینی و تدریس علوم اسلامی همت گمارد در سال 1329 ق. در شهر مقدس قم و در جوار بارگاه ملکوتی کریمه اهل بیت رحل اقامت افکند و علاوه بر تدریس خارج فقه از کتاب «مفاتیح الشرایع» فیض، کاشانی با درس اخلاق و عرفان به تهذیب و تربیت نفوس پرداخت و به زودی از ارکان معنوی حوزه علمیه قم به شمار آمد مشتاقان علم و معنویت به سویش شتافتند و در درس اخلاقش که جلودگاه نفحات رحمانی و انوار سبحانی بود حضور یافتند و جمع کثیری از آن جمله حاج آقا حسین فاطمی قمی آخوند ملاعلی معصومی، همدانی شیخ عباس تهرانی و امام خمینی از سرچشمه جوشان معرفتش سیراب گشتند حضرتش علاوه بر مزین بودن به محاسن و فضایل اخلاقی در خوف و خشیت از باری تعالی و پرهیز از غیر خدا و سوز و گداز و بکاء آیتی پرفروغ در میان عالمان ربانی بودند. از ایشان آثار ارزشمندی به یادگار مانده است همچون 1. اسرار الصلاة 2. المراقبات. رساله لقاء الله 4. رساله ای در حج 5 کتابی در موضوع فقه 6 حاشیه بر کتاب «غایة القصوى». در دهم ذی الحجه عید قربان سال 1343 ق برابر با یازدهم تیرماه 1304 روح الهی اش از دارالغرور دنیا به دارالسرور عقبی پرکشید و به لقاء محبوب رسید پیکر پاکش پس از تشییع در قبرستان شیخان قم به خاک سپرده شد و اکنون زیارتگاه مؤمنان و صاحب دلان است.

افاض الله علينا من برکاة تربته الشریف

9- حضرت آیت الله العظمی شیخ عبد الله مامقانی

حضرت آیت الله العظمی شیخ عبدالله مامقانی فرزند آیت الله العظمی شیخ محمدحسن مامقانی، از اعظم علما و اکابر فقها در قرن چهاردهم هجری قمری است در پانزدهم ربیع الاول 1290 ق. برابر با 23 اردیبهشت 1252 .ش در نجف اشرف متولد شد.

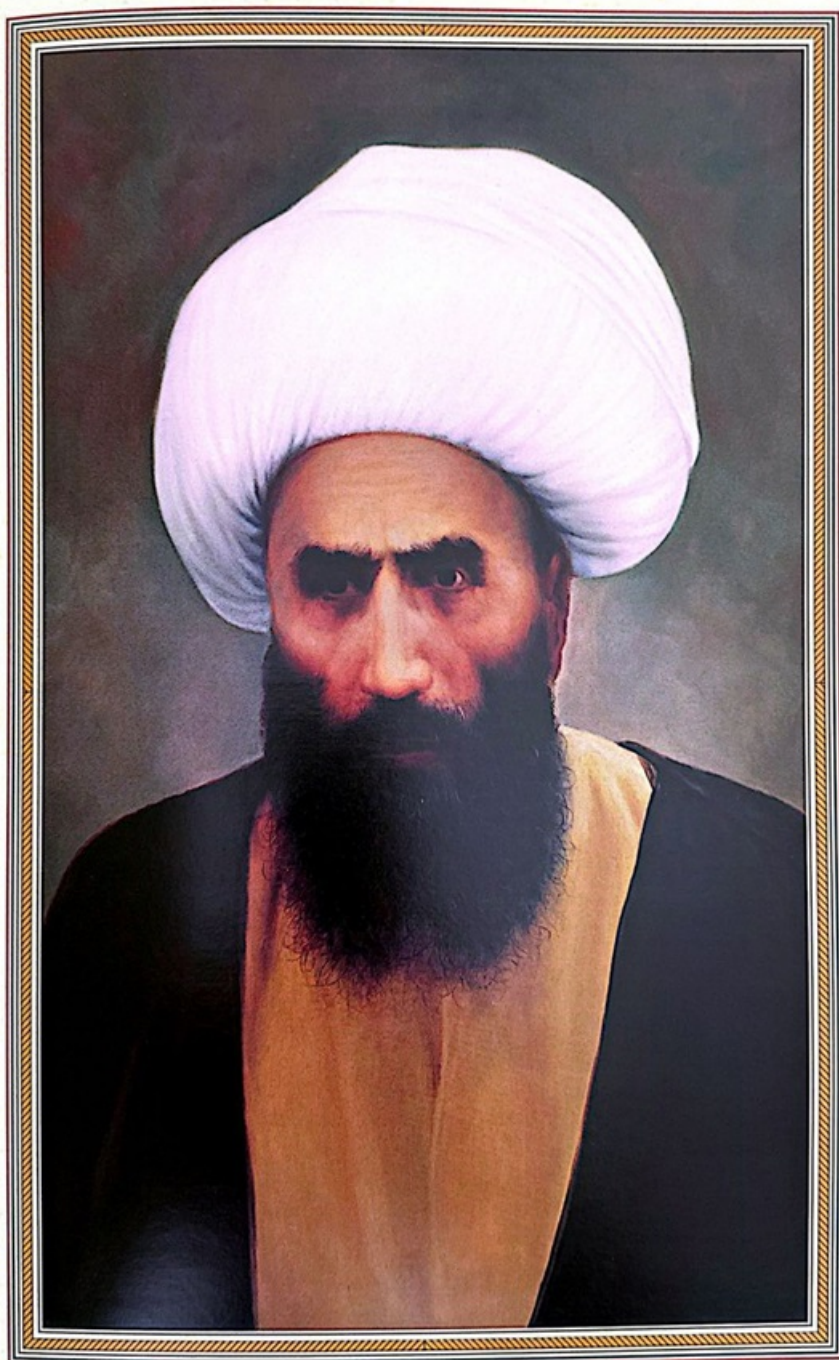
مقدمات و سطوح عالی فقه و اصول را به ترتیب نزد پدر شیخ هاشم تبریزی ارونقی، شیخ غلام حسین دربندی ترکی و شیخ حسن خراسانی معروف به میرزا فراگرفت. در هجده سالگی در درس خارج فقه و اصول پدر بزرگوار خود حاضر گردید و مراحل عالی نیل به اجتهاد را در محضر وی پیمود و به دریافت گواهی بلیغ اجتهاد از ایشان موفق شد. وی پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تدریس پرداخت و از استادان بنام حوزه علمیه نجف اشرف گشت و عالمان و مجتهدان بسیاری را تربیت کرد که از آن جمله حضرات آیات میرزا باقر، زنجان، سید سعید حکیم، شیخ عبدالحسین حلی، سید شهاب الدین مرعشی نجفی شیخ محمد حسین سبحانی و بسیاری دیگر را میتوان نام برد.

وی به توصیه استادش شیخ حسن خراسانی با اشتیاقی فراوان و پشتکاری بیامان به تحقیق و تألیف روی آورد و آثاری ارزشمند و ماندگار از خود به یادگار گذاشت. این دوران حیات شیخ را باید پر بارترین دوران زندگی وی، شمرد دورانی که ایشان را از جهت تألیف و تحقیق در ردیف پرکارترین عالمان برجسته جهان تشیع در عصر خود قرار داد، آثاری همچون: 1. منتهی مقاصد الأنام فی نکت شرائع الإسلام در 63 جلد 2 مکارم الأفهام فی مبانی الأحکام 3. تنقیح المقال فی علم الرجال 4 مناهج المتقین فی فقه الأئمة الحق والیقین 5. مقباس الهدایة فی علم الدراية؛ 6. ارشاد المتبحرین 7. هدایة الأنام فی أموال الإمام 8. منهج الرشاد و....

حضرتش علاوه بر فقه و اصول و رجال در علوم دیگر از جمله علوم غریبه نیز بهره فراوان داشته است. وی عالمی ربّانی و دارای سنجایای اخلاقی، زاهد پرهیزگار دارای حسن خلق و صراحت لهجه صاحب همت والا، نظم دقیق و پشتکار عظیم بوده و به شدت مواظب اوقات و مراقب احوال و گریزان از صرف عمر به بطالت بوده است آوازه فضل و فضیلتش موجب شد شیعیان برخی مناطق ایشان را به عنوان مرجع تقلید خود برگزینند.

سرانجام آن عالم ربّانی و فقیه عالی قدر و رجالی عظیم الشان در شانزدهم شوال سال 1351 ق. برابر با 23 بهمن 1311 ش دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در کنار مرقد پدر بزرگوارش در قبرستان محله العماره نجف اشرف به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

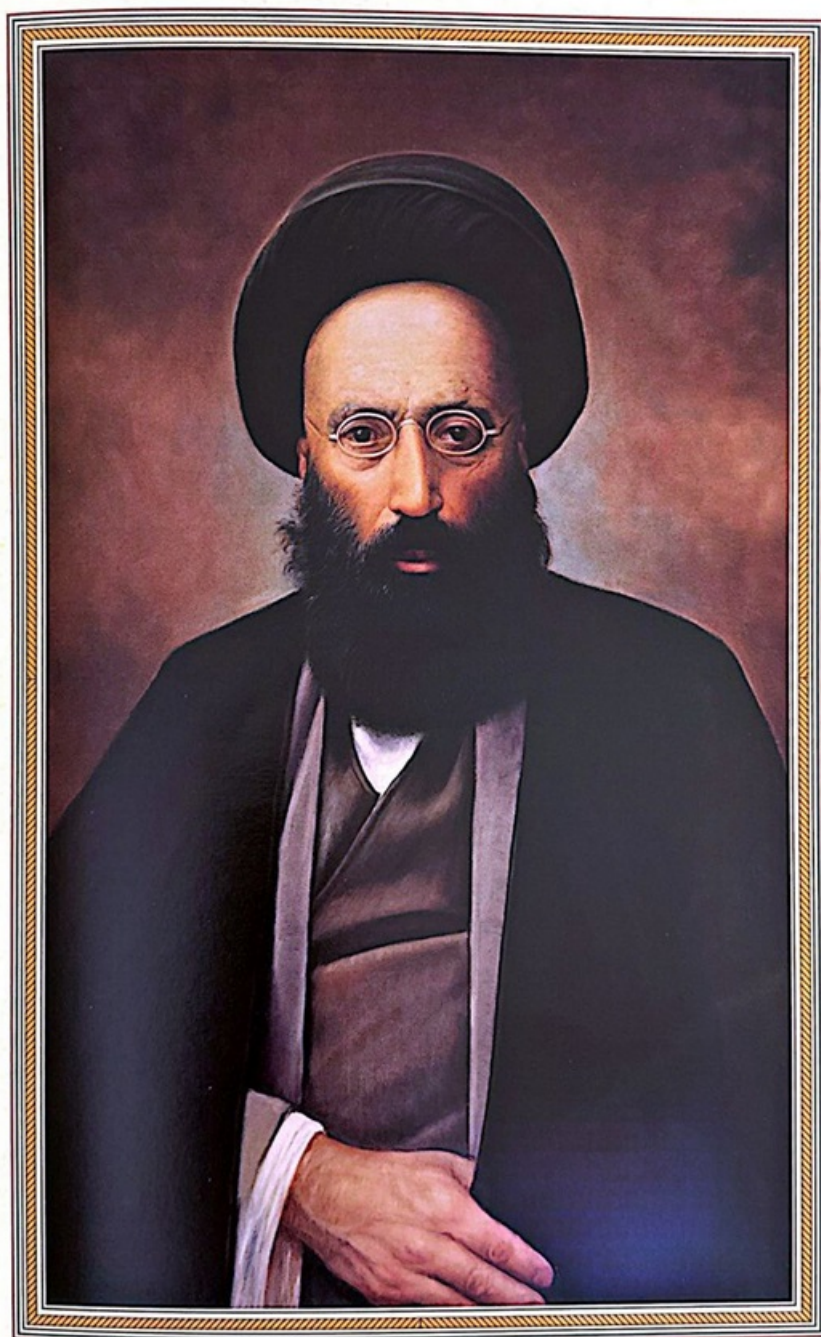
10- حضرت آیت الله العظمی میرزا صادق آقا مجتهد تبریزی

حضرت آیت الله العظمی حاج میرزا صادق آقا مجتهد، تبریزی فرزند آیت الله میرزا محمد مجتهد از اعظم علما و اکابر فقها و مراجع تقلید جهان تشیع و یکی دیگر از چهره های تابناک خاندان عظیم الشان مجتهد تبریزی در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1274 ق. برابر با 1236 ش. در تبریز دیده به جهان گشود

مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را نزد پدر و دیگر استادان وقت حوزه علمیه تبریز با توجه به استعداد فوق العاده در اندک زمانی فراگرفت. در نوزده سالگی به همراه برادرش میرزا محسن آقا مجتهد تبریزی رهسپار نجف اشرف شد و سالیان متمادی از محضر حضرات آیات عظام مولی محمد فاضل ایروانی، شیخ محمد حسن مامقانی، فاضل شریانی شیخ هادی تهرانی و در کربلا از محضر فاضل اردکانی بهره وافر برد و به مراتب عالی اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد؛ آنگاه خود بر کرسی تدریس نشست و از مدرسان پرآوازه حوزه مقدس نجف اشرف گردید. ایشان پس از قریب بیست و چهار سال اقامت در نجف اشرف و نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و با همتی والا- و اقتداری تمام به ترویج معارف قرآنی و تدریس علوم اسلامی همت گمارد و به امور دینی سیاسی و اجتماعی مردم رسیدگی نمود و از مراجع تقلید آذربایجان گردید در آغاز نهضت مشروطیت از حامیان قیام بود ولی با مشاهده انحراف در شیوه ها و اهداف از در مخالفت درآمد و همچون شیخ شهید فضل الله نوری و دیگر عالمان تیزبین مشروطه را با قید مشروعه مطالبه نمود و در این راه مرارت های تلخی از سوی مخالفان برخورد هموار ساخت. پس از کودتای رضاخانی و اقدامات ضد دینی و ملی او که با حمایت بی دریغ بیگانگان و بیگانه پرستان انجام می پذیرفت آن فقیه مجاهد همانند آیت الله حاج آقا نورالله نجفی در اصفهان و بعضی دیگر از عالمان بزرگ دینی از خفقان موجود نهراسید و علم مخالفت برافراشت و به مبارزه برخاست. این امر موجب تبعید ایشان به سنندج گردید و استقبال علمای اهل سنت و مردم غیرتمند آن دیار از ایشان خود صحنه ای شورانگیز اخوت اسلامی آفرید پس از توقیفی کوتاه در تبعیدگاه، به شهر مقدس قم مهاجرت نمود و در آنجا توطن اختیار فرمود حضرتش عالمی، ربّانی فقیهی، صمدانی زاهد و عابد و با تقوا و روی گردان از زخارف دنیا، صاحب خلقی نیکو اراده ای محکم بینشی، عمیق صبور و مقاوم در مصائب و مشکلات پایدار بر سر ارزشهای الهی و استوار در حفظ حدود شرعی بوده است. از ایشان آثاری همچون 1. شرح کتاب الصلاة تبصره علامه حلی 2. المقالات الغروته در علم اصول. رساله ای در باب ربا. 4. رساله ای در موضوع شرایط العوضین 5 رساله عملیه و دیگر آثار فقهی برجای مانده است.

وفات آن فقیه عالیقدر در روز جمعه ششم ذیقعد سال 1351 ق برابر با دوازدهم اسفند ماه سال 1311 ش اتفاق افتاد پیکر پاکش پس از تشییعی باشکوه در جوار مرقد مطهر حضرت فاطمه معصومه - سلام الله علیها به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

11- حضرت آیت الله العظمی میرزا ابوالحسن انگجی تبریزی

حضرت آیت الله العظمی میرزا ابوالحسن انگجی، تبریزی فرزند میرزا محمد از اعظام علما و اکابر فقههای قرن چهاردهم هجری، قمری برخاسته از شهر تبریز. است در سال 1282 ق. برابر با 1244 ش در محله «انگج تبریز دیده به جهان گشود.

مقدمات و سطوح عالی فقه و اصول را از استادان حوزه علمیه، تبریز، از جمله سید فتاح سرابی و میرزا محمود اصولی فراگرفت در بیست و دو سالگی رهسپار حوزه علمیه نجف اشرف گردید و از محضر حضرات آیات عظام میرزا حبیب الله، رشتی مولی محمد فاضل ایروانی و شیخ محمد حسن مامقانی بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد.

ایشان پس از نایل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به تبلیغ و ترویج معارف دینی و تدریس در علوم اسلامی و رسیدگی به امور دینی جامعه همت گمارد و از مراجع تقلید آذربایجان شد. در آغاز نهضت مشروطیت به حمایت از آن برخاست لکن پس از مشاهده انحراف و دگرگونی، اهداف از آن کناره گرفت در اعتراض به فتنه و آشوب سالهای سیاه رضاخانی در سال 1347 ق. (1307 ش) تبریز را ترک گفت و پس از یک سال در پی درخواست مردم به شهر بازگشت زهد و، پارسایی بی اعتنایی به جاه و مقام دنیایی وقار و متانت سکوت و ابهت قوت خارق العاده حافظه احاطه بر مسائل علمی و فقهی اهتمام شدید در امر به معروف و نهی از منکر استواری در حدود الهی و پابندی بی چون و چرا به ارزشهای دینی را از خصایص برجسته آن عالم ربانی و فقیه عالی قدر شمرده اند.

از ایشان آثاری در فقه و اصول به یادگار مانده است همچون 1. کتاب الحج. 2. کتاب الطهارة. 3. کتاب الصلاة. 4. رساله ای از احة الالتباس عن حکم المشکوک من اللباس 5 حاشیه بر کتاب مکاسب شیخ انصاری 6. حاشیه بر کتاب ریاض المسائل» آیت الله سید علی طباطبایی، 7. شرح باب ارث از کتاب نجات العباد آیت الله شیخ محمد حسن نجفی و 8. حاشیه بر کتاب فرائد الاصول شیخ انصاری سرانجام حضرتش در هجدهم ذیقعد 1357 ق برابر با بیستم دی ماه سال 1317 ش دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در قبرستان محله «انگج» به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

12- حضرت آیت الله میرزا حسن علیاری تبریزی

حضرت آیت الله میرزا حسن علیاری تبریزی فرزند آیت الله ملا-علی علیاری از اعظام علما و اکابر فقهای برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در 22 جمادی الثانی سال 1266 ق. برابر با 15 اردیبهشت 1229 ش در قریه «علیار» از توابع تبریز متولد گردید. مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی اعم از معقول و منقول را نزد پدر فرزانه، خود حاج ملاعلی فراگرفت. سپس به نجف اشرف مهاجرت کرد و بیش از ده سال از محضر حضرات آیات عظام مولی محمد فاضل ایروانی آقا میرزا محمد علی، رشتی میرزا لطف الله مازندرانی مولی محمد فاضل شریانی ملا احمد شبستری، حاج میرزا ابوالقاسم حائری و میرزا محمد علی حکیم الهی مرندی در تحصیل علوم فقه، اصول، حدیث، تفسیر، رجال درایه فلسفه و کلام بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد از استادان خود گواهی اجتهاد و اجازه روایات دریافت کرد. آنگاه به تبریز بازگشت و به ترویج معارف دینی و تدریس و تألیف علوم اسلامی همت گمارد و پس از ارتحال پدر بزرگوارش در سال 1327 ق. جانشین مقام علمی و معنوی وی گردید.

حضرتش عالمی ربانی و زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا گریزان از اشتها و پایدار در امر دین بوده و اغلب عمر شریفش را صرف مطالعه و تحقیق و تألیف نموده است. از ایشان آثاری ارزشمند برجای مانده از آن جمله 1. نظم البرهان فی تفسیر القرآن. 2. احقاق الحق 3. مواهب السنیة 4. محجة البیضاء 5. مشکاة الانوار فی اصول الدین (2 جلد): 6. بدایع الاسلام فی شرح شرایع الاسلام 7. صراط النجاة 8. اللآلی المخزونه فی تفسیر سوره الکوثر 9. مجمع المعارف فی تعیین المواقف 10. حاشیه برکتابهای مکاسب و رسائل شیخ اعظم انصاری و.....

سرانجام آن عالم ربانی و فقیه عالی قدر در نوزدهم ربیع الثانی سال 1358 ق. برابر با هفدهم خرداد ماه 1318 ش دارفانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تبریز به نجف اشرف منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی امیرمومنان امام علی علیه السلام به خاک سپرده شد.

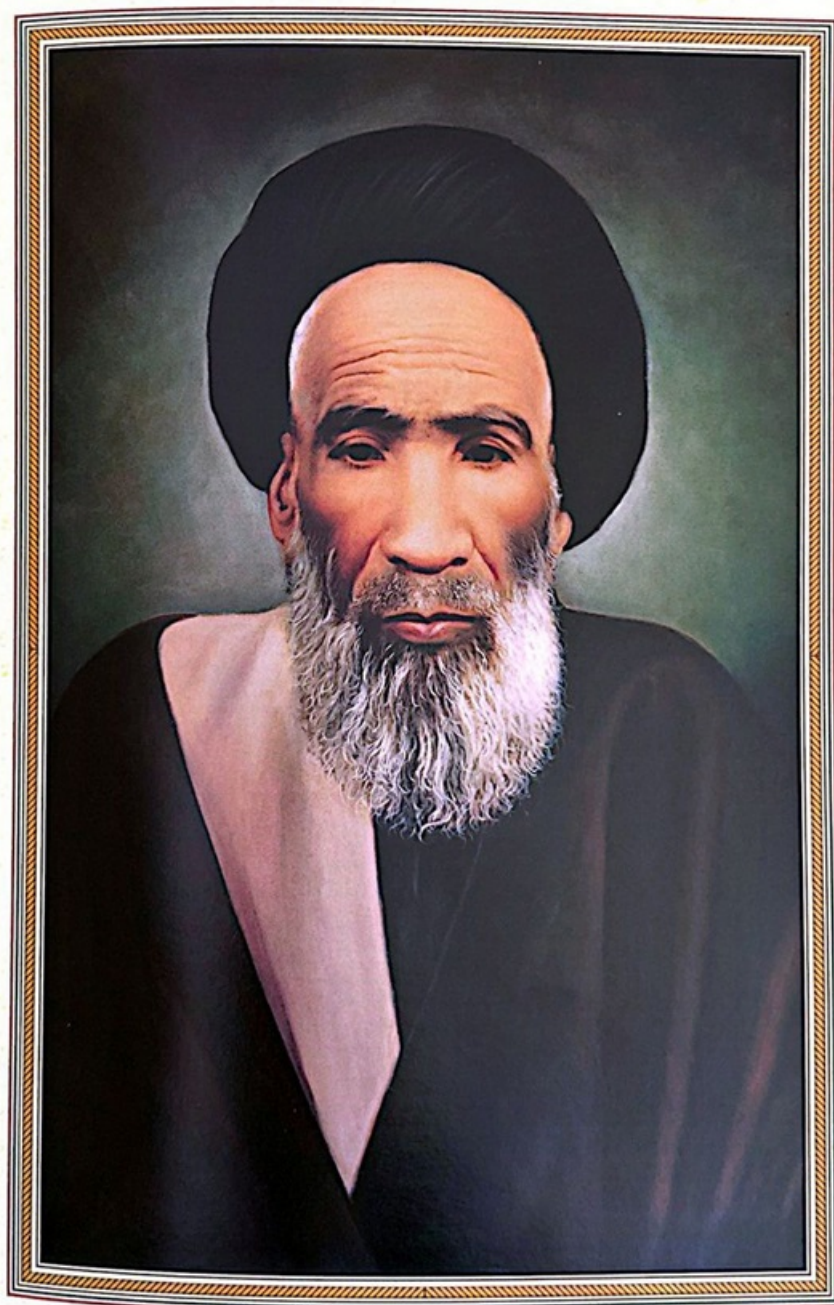
قدس الله نفسه الزکیه

13- حضرت آیت الله شیخ اسماعیل فقیه غروی تبریزی

حضرت آیت الله شیخ اسماعیل فقیه غروی تبریزی فرزند علی نقی از علمای اعظام و فقهای عظام شهر تبریز در قرن چهاردهم هجری است در سال 1295 هجری قمری برابر با سال 1257 شمسی متولد شد. مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را از روحانیان و اساتید وقت حوزه علمیه تبریز همچون حضرات آیات سیدفتاح سربابی و میرزا حسن قراجه داغی معروف به مجتهد فراگرفت. در سنین جوانی عازم حوزه علمیه مقدّس نجف اشرف گردید و سالیانی متمادی از محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام مولی محمد فاضل شریانی و شیخ محمد حسن مامقانی و شیخ محمدطه نجف و آخوند ملا محمد کاظم خراسانی و شیخ الشریعه اصفهانی مستفیض گشت و به مقامات عالی علمی و معنوی نایل آمد پس از اتمام تحصیلات به موطن خود بازگشت و به تبلیغ و ترویج معارف دینی و تدریس علوم حوزوی و تحقیق و تألیف در زمینه تفسیر و کلام و اخلاق و فقه و اصول و دیگر رشته های علوم اسلامی پرداخت به رغم آنکه این عالم ربانی و فقیه عالیقدر نام و نشان در گمنامی یافت لیکن حضرتش را به عظمت علمی و مکارم و فضایل اخلاقی و زهد و تقوا و دوری از زخارف دنیا ستوده اند. از ایشان آثار علمی متعدد و ارزشمندی همچون 1. التکملة في شرح تبصرة المتعلّمين علامه حلّی ۲ الرسالة الارثیه 3 الدیات و الحدود و التعزیرات 4 النکاح 5. مفاتیح الصلاة 6. القواعد الشرعیة 7. التبصرة الاصول، 8 حاشیه بر مبحث «استصحاب» رسائل شیخ انصاری 9 حاشیه بر «الفصول الغرویة» شیخ محمد حسین اصفهانی: 10. کتابی در علم رجال 11. الاربعون حدیثاً 12. لغات قرآن، 13 الانوار الاسماعیلیة في الاذکار والادعية، 14. مجمع السعادة في الاخلاق 15 الصراط المستقیم؛ 16 مفاتیح الحساب در ریاضیات و غیره به یادگار مانده است. آن عالم عظیم الشان در سال 1360 قمری برابر با سال 1320 شمسی چهره در نقاب خاک کشید و در قبرستان شاه آباد» به خاک سپرده شد که در تحولات عمرانی پیکرش به قبرستان وادی رحمت منتقل گردید.

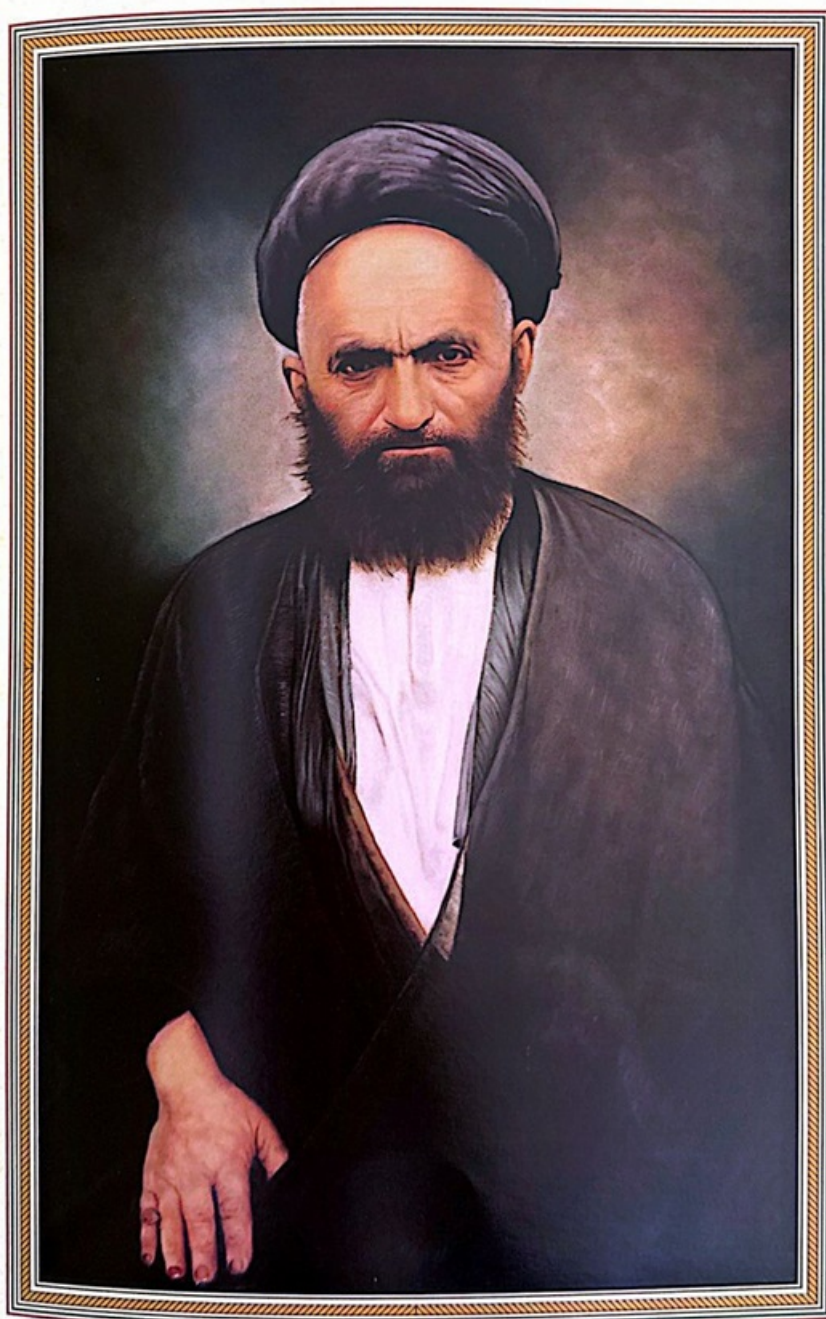
قدس سره العزیز

حضرت آیت الله سید محمد موسوی سربابی، تبریزی فرزند آقا سید عبدالکریم، مشهور به «مولانا» از اعظام علما و اکابر فقهای برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است. در ربیع الاول 1249 ق برابر با مرداد 1312 ش در تبریز دیده به جهان گشود.

مقدمات و بخشی از سطوح عالی علوم اسلامی را نزد استادان وقت حوزه علمیه تبریز از جمله آیت الله ملا علی علیاری فراگرفت در جوانی رهسپار نجف اشرف شد و از محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام مولی محمد فاضل شریانی شیخ هادی، تهرانی آقا رضا تبریزی و شیخ الشریعه، اصفهانی و در حکمت و فلسفه از محضر میرزا احمد شیرازی بهره برد و به مقام رفیع اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد و از بزرگان حوزه علمیه نجف گواهی اجتهاد و اجازه روایت دریافت نمود. وی پس از نایل به مقامات عالی علمی و معنوی به زادگاه خویش بازگشت و به ترویج معارف دینی، به ویژه به تدریس تحقیق و تألیف علوم اسلامی همت گمارد حاصل تلاش بی وقفه ایشان تربیت شاگردانی همچون حضرات آیات علامه شیخ عبدالحسین امینی، سیدمرتضی ابروانی، میرزا محمد علی، توحیدی، سیدحسین قاضی طباطبایی، سیدمهدی کماری و بسیاری دیگر از بزرگان بود در جریان استبداد رضاخانی و اقدامات ضد دینی، وی به همراه حضرات آیات میرزا صادق آقا مجتهد، آقا سیدابوالحسن انگجی و میرزا باقر آقا قاضی طباطبایی به مخالفت با سیاستهای رژیم وابسته پهلوی پرداخت و به همراه یاران مرارتها به جان خرید و تبعید گردید. پس از خلاصی از تبعید و بازگشت به تبریز به رغم اوضاع پریشان و نابسامان با همتی مضاعف به تدریس تحقیق و تألیف ادامه داد و مانع از رکود کامل حوزه علمیه تبریز شد. حضرتش عالمی زاهد و عابد پرهیزگار و با تقوا و روی گردان از زخارف دنیا، صاحب مکارم اخلاق و صفات عالی الهی، حلیم و بردبار، خوش گفتار و نیک، کردار غم خوار مستمندان و غمگسار دردمندان بود و این اوصاف برجسته موجب شد از محبوبیت و احترام فوق العاده ای میان مردم برخوردار باشند از ایشان تألیفات متعدد و ارزشمندی به یادگار مانده است همچون: ۱. التفسیر الوجیز. ۲. ارشاد الانام فی اثبات النبوة العامة والخاصة .. حاشیه بر شوارق الالهام فی علم الکلام؛ ۴. طریق الهدایة فی علم الدراية ۵. مصباح الوسائل فی شرح الرسائل 6 مفتاح المطالب فی شرح المکاسب سرانجام آن عالم ربانی و فقیه عالی قدر در روز جمعه هجدهم جمادی الاولی سال 1363 ق. برابر با بیست و دوم اردیبهشت 1323 ش دارفانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در قبرستان «شاه آباد» تبریز به امانت گذاشته شد و پس از مدتی به نجف اشرف منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی مولی الموحیدین امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام - ابدی گردید.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله حاج میرزا علی قاضی طباطبایی تبریزی فرزند آیت الله سید حسین قاضی از علمای اعلام و فقهای عظام و استوانههای اخلاق و عرفان در قرن چهاردهم هجری قمری است. در سیزدهم ذی الحجه 1285 ق برابر با هشتم فروردین ماه 1248 ش. در خاندان عظیم الشان قاضی طباطبایی در شهر تبریز قدم به عرصه هستی نهاد دروس مکتب خانه ای مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را به ترتیب نزد مکتب داران پدر بزرگوار خویش و میرزا موسی تبریزی میرزا محمد علی قراجه داغی و شیخ محمدتقی نیر تبریزی فراگرفت. در جوانی رهسپار نجف اشرف شد و در جوار پیشوای یکتاپرستان و سرور گروندگان امام علی - علیه السلام - سکنی گزید و به تحصیل علم و فضیلت پرداخت از گنجینه دانش حضرات آیات عظام مولی محمد فاضل شریانی شیخ محمد حسن مامقانی شیخ الشریعه، اصفهانی ملا محمد کاظم خراسانی و سید محمد کاظم طباطبایی یزدی بهره یافت و به مقام شامخ اجتهاد رسید شعله اشتیاق به معرفت الله که پدر در سینه او برافروخته بود وی را به ساحت مبارک عارف سترگ آیت الله سیداحمد حائری کربلایی کشاند او تحت تربیت آن، بزرگ به جهاد اکبر برخاست و تمام عمر در وادی سلوک گام نهاد. به بلندایی از سینیای معرفت رسید که انالحق از ربّ الارباب شنید و فناء خویش در بقای ذات حق بدید آنگاه ظواهر عالم هستی را به هیچ انگاشت و دل از غیر خدا برداشت. به رغم مخاطرات در حوزه علمیه بر مسند درس اخلاق و عرفان نشست و به تربیت نفوس مستعد همت گماشت.

حاصل ذره پروری اش ستارگانی بودند که هر کدام آفتابی عالم تاب از معنویت و عرفان ناب شدند و بر افق حوزه های علمیه برتافتند و جان خلاق به انوار روحانی خویش متور ساختند، شاگردانی چون حضرات آیات شیخ عباس قوچانی علامه سید محمد حسین طباطبایی، سید محمد حسن الهی، شیخ محمدتقی، آملی، شیخ علی محمد بروجردی، میرزا علی اکبر مرندی، سیدعبدالحسین دستغیب، شیخ حسن علی نجابت، شیرازی شیخ محمدتقی بهجت

حضرتش عالمی ربّانی عارفی رحمانی، فقیهی صمدانی صاحب کرامات باهره و اخلاق فاضله بود توکل و تواضع را سرآمد صفات جمیلش شمرده اند و ذکر و عبادت و تهجد را سرلوحه افعال نیکویش دانسته آند. حضرت امام خمینی (ره) او را «کوهی از عظمت و مقام توحید» دانسته و بزرگان معنویت به شاگردی اش بالیده اند هرچند آثار چندی به ایشان نسبت داده اند اما آنچه در دست است تصحیح کتاب ارشاد و شرح مختصر دعای سمات است.

ارتحال غم انگیزش که نامهای بی جبران شد در روز ششم ربیع الاول 1366 ق. برابر با نهم بهمن 1325 ش. به وقوع پیوست. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در قبرستان مقدس وادی السلام نجف اشرف به خاک سپرده شد و اکنون زیارتگاه مومنان و صاحب دلان است.

افاض الله علینا من برکات تربته الشریف الله

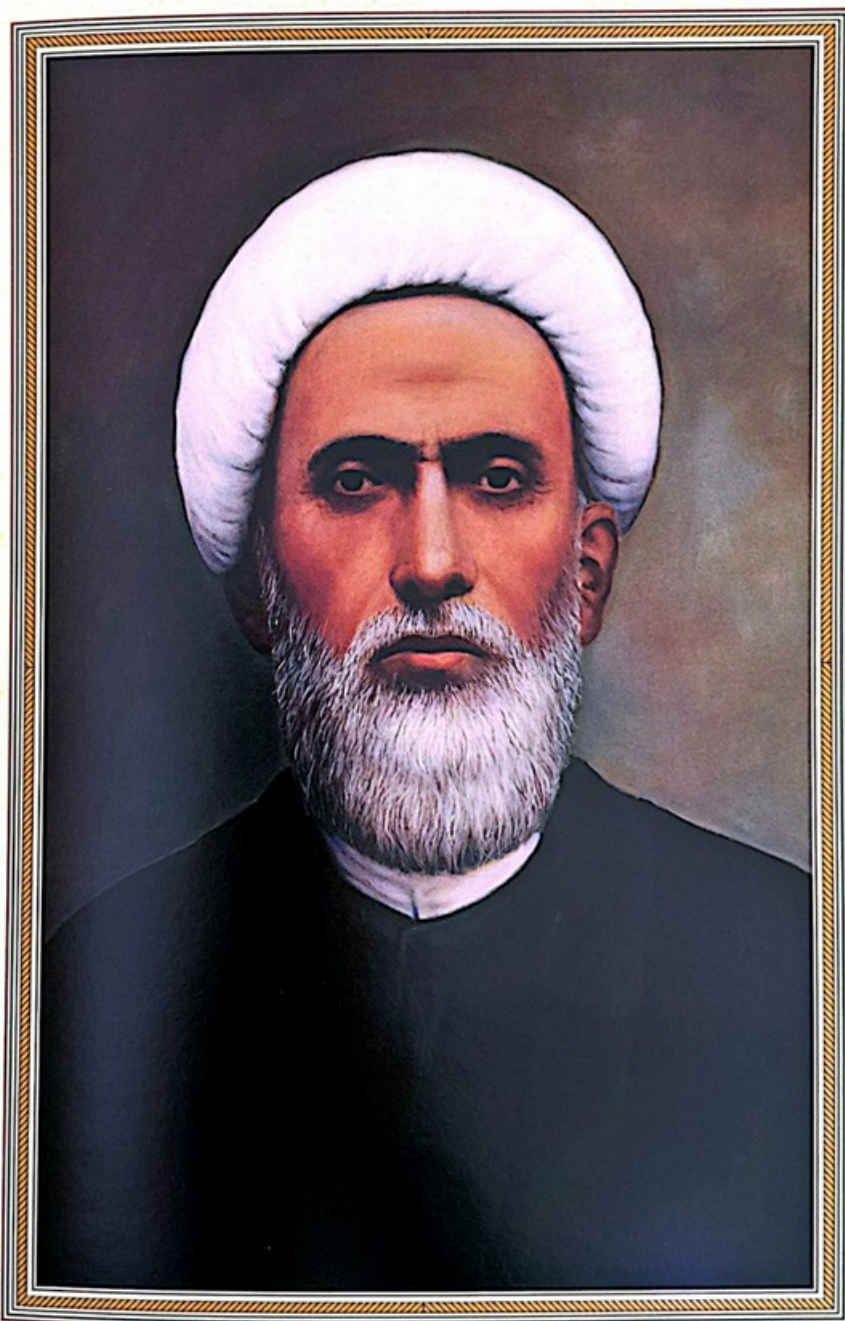
16- حضرت آیت الله حاج میرزا محمد باقر قاضی طباطبائی

حضرت آیت الله حاج میرزا محمد باقر قاضی طباطبائی فرزند آقا میرزا محمد علی از علمای اعظام و فقهای عظام برخاسته از شهر تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1285 ق برابر با 1247 ش. در خاندان عظیم الشان سیادت و فضیلت و معنویت قاضی طباطبائی در تبریز دیده به جهان گشود. پس از فراگیری دروس مکتب خانه ای مقدمات و سطوح عالی فقه و اصول و کلام و حکمت را از استادان حوزه علمیه تبریز همچون حضرات آیات آقا میرزا محمود اصولی حاج میرزا محمد علی قراجه داغی و آقا سید علی یزدی و دیگران آموخت در سال 1308 ق. در حالی که توشه ای درخور از علم و فضیلت داشت رهسپار عتبات عالیات شد. پس از درک حضور مرجع پرآوازه شیعه حضرت آیت الله العظمی میرزا محمد حسن شیرازی در سامرا وارد حوزه علمیه نجف اشرف شد و از محضر حضرات آیات عظام میرزا حبیب الله، رشتی فاضل، شریانی میرزا محمد باقر اصطهباناتی و در اخلاق و عرفان نیز از محضر آخوند ملا اسماعیل قره باغی و ملاحسین قلی همدانی بهره برد. وی پس از سه سال اقامت در دیار نور به تبریز بازگشت ولی با گذشت سه سال دوباره به آن حوزه مقدس مراجعت نمود و ملازم درس و بحث حضرات آیات عظام سید محمد کاظم طباطبائی یزدی و شیخ الشریعه اصفهانی گردید و به مقام رفیع اجتهاد نایل آمد.

ایشان پس از نایل به مقامات علمی و معنوی در سال 1324 ق به تبریز بازگشت و به ترویج معارف دینی، تحقیق، تألیف و تدریس علوم اسلامی و رسیدگی به امور مردم اشتغال ورزید. در جریان استبداد رضاخانی به همراه دیگر عالمان منطقه بر مواضع دینی پایداری نمود و مرارتها به جان خرید. حضرتش عالمی ربّانی، عارفی رحمانی، متخلق به اخلاق الهی، زاهد و پارسا و رویگردان از زخارف دنیا، مراقب احوال و مواظب اوقات و استوار در حفظ حدود دینی بوده است. از ایشان آثاری در فقه و اصول به یادگار مانده است همچون 1. حاشیه بر فرائد الاصول شیخ اعظم مرتضی انصاری 2 حاشیه بر کتاب مکاسب شیخ اعظم 3. حاشیه بر کتاب «فصول» شیخ محمد حسین اصفهانی؛ 4 حاشیه بر کتاب ریاض المسائل» سید علی طباطبائی، 5 تقریرات اصول اساتید خویش و دیگر رسائل علمی.

وفات آن سید جلیل القدر و عالم عظیم الشان در دهم رجب المرجب سال 1366 ق. برابر نهم خرداد سال 1326 ش به وقوع پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه به شهر مقدس قم منتقل و در جوار کریمه اهل بیت حضرت معصومه سلام الله علیها در آرامگاه «عظیمی ها» به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه الله

حضرت آیت الله حاج میرزا کاظم مجتهد شبستری فرزند عالم ربانی میرزا علی اشرف از علمای اعلام و فقهای عظام قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1307 ق برابر با سال 1268 ش. در شهرستان « شبستر » دیده به جهان گشود دروس مقدماتی و بخشی از سطوح عالی علوم دینی را از روحانیان محل به ویژه میرزا محمد شبستری فراگرفت در جوانی رهسپار عتبات عالیات شد و مدت هجده سال در حوزه های علمیه نجف اشرف سامرا و کربلای معلی از محضر حضرات آیات عظام سید محمد کاظم طباطبائی یزدی شیخ الشریعه اصفهانی آقا سید محمد فیروزآبادی، شیخ محمد حسین، اصفهانی میرزا محمدحسین نایینی و میرزا محمدتقی شیرازی بهره برد و به درجه رفیع اجتهاد نایل آمد و از اساتید خود موفق به دریافت گواهی اجتهاد متعدد گردید.

ایشان پس از نایل به مقامات عالی علمی و معنوی به زادگاه خویش بازگشت و به امر تبلیغ و ترویج معارف دینی و رسیدگی به امور مردم همت گمارد در زادگاه خود، شبستر، حوزه علمیه ای تأسیس کرد و به تدریس در آن پرداخت. پس از حاکمیت رژیم پهلوی و در پی اقدامات ضددینی رضاخان حوزه مذکور تعطیل و طلبه های آن متفرق شدند و وی ناگزیر به تبریز منتقل شد و به فعالیتهای دینی و فرهنگی خود ادامه داد. ایشان جزو اولین شخصیتهای دینی و فرهنگی است که به تأسیس سلسله مدارس جدید برای نونهالان با محتوای اسلامی روی آورد به این ترتیب شیوه نوین تعلیم و تربیت را به استخدام تعلیمات دینی درآورد حضرتش علاوه بر تفسیر، حدیث فقه و اصول کلام و حکمت در علوم ریاضی و ادبی نیز تبحر داشت عالمی، ربانی متخلق به اخلاق الهی صاحب مناعت طبع و سعه صدر وجود و سخاوت و دارای بلاغت بیان و فصاحت کلام بوده است و با استبداد رضاخانی و انحراف کج اندیشان مبارزه کرد. در حال حاضر فرزند گرامی ایشان حضرت آیت الله حاج شیخ محسن مجتهد شبستری مسئولیت نمایندگی ولی فقیه در استان آذربایجان شرقی و امامت جمعه شهر تبریز را عهده دار می. باشند. از آن مرحوم تألیفاتی به یادگار مانده که اغلب انتشار نیافته است.

سرانجام آن عالم جلیل القدر و فقیه وارسته در سال 1366 ق برابر با 1326 ش. دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع به شهر مقدس قم منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی کریمه اهل بیت حضرت معصومه سلام الله علیها در قبرستان «نو» به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الشریف

18- حضرت آیت الله حاج میرزا محمود دوزد و زانی تبریزی

حضرت آیت الله حاج میرزا محمود دوزدوزانی فرزند محمد حسن از علمای اعلام و فقهای عظام قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1312 ق برابر با سال 1273. ش در قریه دوزدوزان» از توابع شهرستان «سراب» قدم به هستی نهاد دروس مکتب خانه ای را در زادگاه خود آموخت. بعد از آن به حوزه علمیه تبریز منتقل شد و مقدمات و سطوح عالی فقه و اصول را از محضر اساتید آنجا از جمله حضرت آیت الله حاج میرزا صادق آقا مجتهد فرا گرفت. آنگاه رهسپار نجف اشرف گردید و به مدت دوازده سال از محضر بزرگانی چون حضرات آیات عظام شیخ احمد آل کاشف الغطاء شیخ علی اصغر ختایی شیخ مهدی مازندرانی بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد نایل گشت و اجتهاد ایشان مورد گواهی حضرات آیات عظام آقا سید ابوالحسن اصفهانی، شیخ احمد آل کاشف الغطاء و حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی قرار گرفت. وی پس از نایل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به تبلیغ و ترویج معارف اسلامی و رسیدگی به امور دینی مردم اهتمام ورزید. با همتی والا مدرسه علمیه «حسن پادشاه» را تعمیر و آباد کرد و خود در آن به تدریس علوم اسلامی پرداخت. حضرتش عالمی ربّانی و فقیهی صمدانی و زاهد و پارسا و روی گردان از زخارف دنیا و پایدار در حدود و مرزهای دینی و استوار در حراست از ارزشهای الهی بوده است در جریان استبداد رضاخانی بر علیه اقدامات ضد دینی به ویژه کشف حجاب شورید و از در مخالفت درآمد و در این راه هرگز به خود هراسی راه نداد.

از ایشان آثاری در فقه و اصول بر جای مانده است. از جمله 1 کتاب الطهارة 2 حاشیه بر کتاب عروة الوثقی 3. لبّ الاصول فی مباحث الالفاظ و الاصول العملیه 4. رساله ای در منجزات المریض

و 5. رساله عملیه با عنوان «ذخیره المعاد».

سرانجام آن عالم جلیل القدر و فقیه عظیم الشان در ذی الحجه سال 1369 ق. برابر با مهرماه سال 1329 ش. چشم از جهان فرو بست و به ملکوت اعلی پیوست. پیکر پاکش پس از تشییع در تبریز به مشهد مقدس منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی حضرت ثامن الحجج امام علی بن موسی الرضا - علیه آلاف التحية والتنا - به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الشریف

ص: 57

حضرت آیت الله میرزا فتاح، شهیدی فرزند میرزا محمد علی از اعظام علما و اکابر فقها در قرن چهاردهم هجری قمری است در 1295 ق برابر با 1257. ش در روستای «دش آتان» از توابع تبریز دیده به جهان گشود. دروس مکتب خانه ای و مقدمات علوم حوزوی را نزد روحانیان زادگاهش آموخت. در نوجوانی به حوزه علمیه تبریز هجرت کرد و سطوح عالی فقه و اصول را نزد استادان آنجا از جمله آیت الله میرزا ابوالحسن انگجی فراگرفت. آنگاه رهسپار حوزه مقدس نجف اشرف گردید و سالیان متمادی از محضر استوانه‌های علمی و معنوی آن جا همچون حضرات آیات عظام سید محمد کاظم طباطبایی یزدی آخوند ملا محمد کاظم خراسانی، شیخ الشریعه اصفهانی و آقا ضیاء الدین عراقی بهره کامل برد و به مراتب عالی اجتهاد در علوم اسلامی دست یافت. سپس خود بر کرسی تدریس نشست و از استادان پرآوازه حوزه با عظمت نجف اشرف شد. در دوران زعامت و مرجعیت حضرت آیت الله العظمی آقا سید ابوالحسن اصفهانی از یاران و همراهان وی. گردید. در سال 1361 ق به امر آن مرجع عظیم الشأن و پس از قریب به چهل سال اقامت در نجف اشرف به تبریز مراجعت کرد و به ترویج معارف دینی و تدریس علوم اسلامی و رسیدگی به امور مردم اهتمام ورزید و در شمار مراجع دینی منطقه محسوب گشت. حاصل دوران تعلیم و تربیت ایشان شاگردانی همچون حضرات آیات میرزا محسن کوچه باغی علامه محمدتقی جعفری، میرزا ولی الله اشراقی سرابی و... هستند. حضرتش عالمی ربانی و زاهد پارسا بی اعتنا به زخارف دنیا گریزان از اشتها و متواضع و بردبار یار و غمخوار تهی دستان و دشمن ستمگران و طاغوتیان و دارای عزت نفس و مناعت طبع و در ساده زیستی الگوی عالمان راستین روزگار خویش بود.

از ایشان آثاری ارزشمند در فقه و اصول بر جای مانده که عبارتند 1 جامع الدلالات فی القضاء و الشهادات 2. رسالة مرآة الفضيلة فی الحواشی علی الوسيلة 3. تحقیق الدلائل فی توضیح ثلاث مسائل 4. مرآة العقول فی شرح کفایة الاصول و 5 هداية الطالب الی اسرار المكاسب. کتاب اخیر مهمترین اثر به جای مانده از آن فقیه عالی قدر است که به لحاظ احاطه معظم له بر نکات و دقایق مکاسب شیخ اعظم مرتضی انصاری و شرح و توضیح کامل آن تاکنون مدار افاده و استفاده استادان و دانش پژوهان حوزه های علمیه بوده است.

سرانجام آن عالم ربانی و فقیه وارسته در پانزدهم ربیع الاول سال 1372 ق. برابر با دوازدهم آذرماه سال 1331 ش. چشم از جهان فرو بست و به ملکوت اعلی پیوست. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در قبرستان «طوبائی» تبریز به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

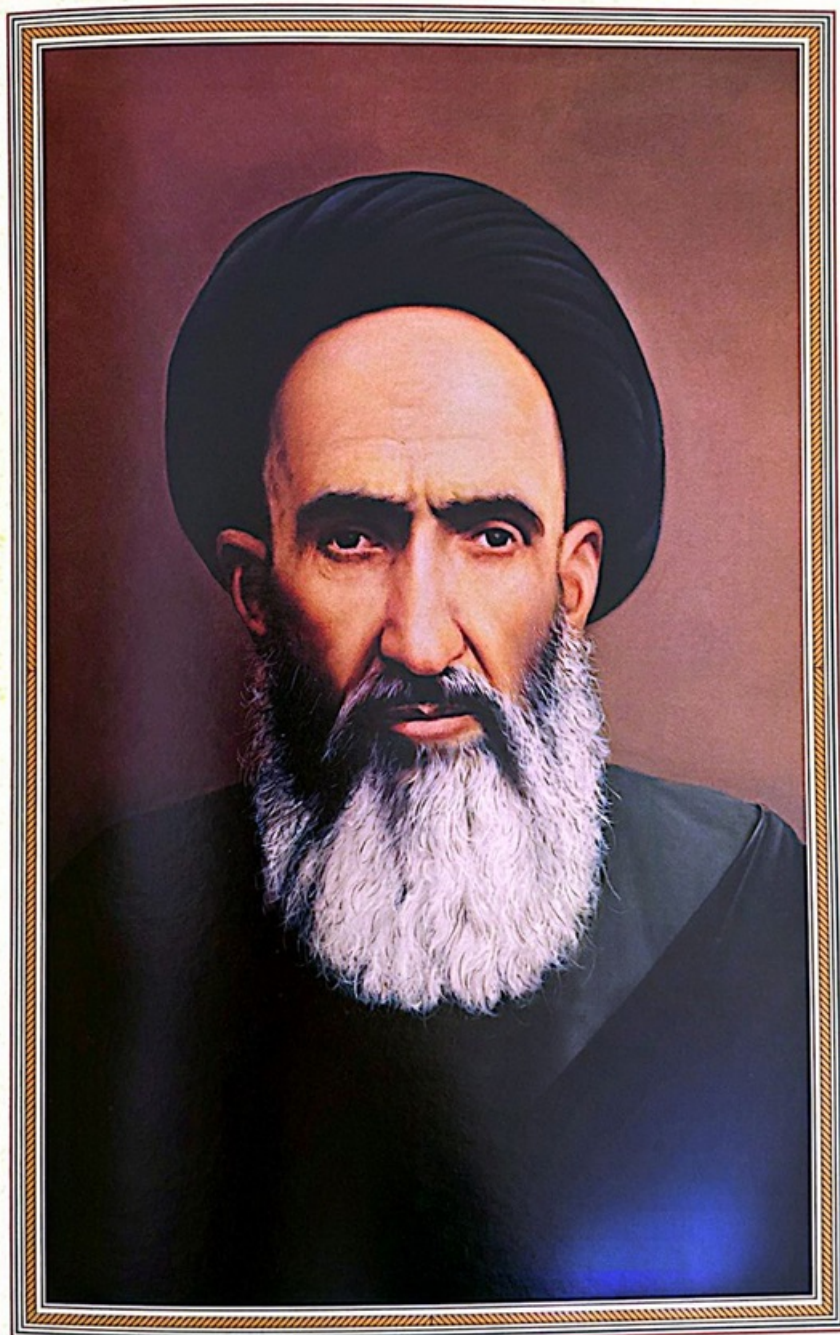

حضرت آیت الله العظمی سید محمد حجت کوه کمری تبریزی فرزند آیت الله سید علی کوه کمری از اعظام علما و اکابر فقها و مراجع تقلید شیعه در قرن چهاردهم هجری قمری است. در سال 1310 ق. برابر با 1272 ش. در تبریز دیده به جهان گشود. مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را نزد استادان وقت حوزه علمیه تبریز به ویژه پدر بزرگوار خود آموخت در بیست سالگی رهسپار حوزه علمیه نجف اشرف شد و سالیان متمادی از محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام سید محمد کاظم طباطبایی، یزدی شیخ الشریعه، اصفهانی سید محمد فیروزآبادی، آقا ضیاءالدین عراق، میرزا محمد حسین نائینی و سیدابوتراب خوانساری و دیگران بهره برد و به مقام رفیع اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد و گواهی اجتهاد و اجازه روایات از بسیاری از استوانه‌های علمی و فقهی عصر خود دریافت کرد. آنگاه خود بر مسند تدریس نشست و از استادان نام آور حوزه علمیه نجف اشرف شد. در سال 1349 ق به ایران اسلامی بازگشت و در شهر مقدس قم رحل اقامت افکند در آن دوران که حوزه علمیه قم نیازمند حضور بزرگان علمی جهان تشیع بود وجود ایشان مورد عنایات ویژه مؤسس و زعیم عالی قدر حوزه علمیه حضرت آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی قرار گرفت و محفل درس و بحثش مجمع مشتاقان علم و اجتهاد گردید پس از ارتحال آیت الله العظمی حائری یزدی وی در شمار مراجع تقلید شیعه درآمد و به همراه حضرات آیات عظام سید محمد تقی خوانساری و سید صدرالدین صدر زعامت جهان تشیع را عهده دار شد و به اداره حوزه علمیه پرداخت مدرسه بزرگ حجتیه و کتابخانه آن را تأسیس نمود و دهها فقیه و مجتهد تربیت کرد از آن میان حضرات آیات سید نصرالله مستنبط شیخ علی صافی گلپایگانی، سید محمد علی قاضی طباطبایی، میرزا علی غروی، میرزا ابوطالب تجلیل، شیخ لطف الله صافی گلپایگانی و شیخ جعفر سبحانی را میتوان نام برد.

حضرتش علاوه بر جامعیت علوم معقول و منقول عالمی عابد و زاهد گریزان از اشتها و روی گردان از دنیای غدار پارسا و متقی صاحب عزم و اراده قوی دارای کمالات نفسانی و مقامات عالی معنوی بوده است. از ایشان آثار علمی ارزشمندی بر جای مانده است همچون 1. جامع الاحادیث و الاصول. 2. کتاب البیع. 3. رساله الصلاة. 4. رساله الوقف. 5. رساله التنقیح المطالب المبهمة فی عمل الصور المجسمة. 6. رساله الاستصحاب، 7. حاشیه برکفایة الاصول. 8. مستدرک المستدرک الوسائل محدث نوری و 9. لوامع الانوار الغرویة فی مرسلات الآثار النبویة.

سرانجام آن عالم ربانی و مرجع عالی قدر در سوم جمادی الاولی سال 1372 ق برابر با 29 دی ماه 1331 ش دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه و اقامه نماز توسط آیت الله العظمی بروجردی - قدس ستره در مقبره مدرسه حجتیه به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه الله

حضرت آیت الله سید مرتضی خسروشاهی فرزند آیت الله سیداحمد از اعظام علما و اکابر فقها و از چهره های درخشان خاندان فقاہت و سیاست خسروشاهی در قرن چهاردهم هجری قمری است. در چهاردهم شوال المکرم سال 1299 ق برابر با هفتم شهریور 1361 ش. به هنگام حضور والد معظم خود در نجف اشرف دیده به جهان گشود در کودکی به همراه پدر به تبریز بازگشت مقدمات و بخشی از سطوح را نزد پدر فراگرفت. در سنین جوانی عازم حوزه علمیه نجف اشرف شد و از محضر استادان بزرگ آن حوزه مقدسه همچون حضرات آیات میرزا ابوالقاسم، جواهری میرزا رضا و دیگران بهره برد و به درجه رفیع اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد جایگاه علمی معظم له تا بدانجا رسید که تنی چند از بزرگان جهان تشیع همچون حضرات آیات عظام میرزا محمد حسین نائینی، حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، میرزا ابوالحسن انگجی و میرزا علی اصغر تبریزی فقاہت و اجتهاد وی را گواهی نموده اجازه روایت به نامش صادر فرمودند. معظم له پس از نیل به کمالات علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به ترویج و تبلیغ معارف دینی و تدریس و تحقیق و تألیف در علوم اسلامی همت گمارد و در شمار عالمان طراز اول و مراجع دینی آن دیار قرار گرفت. در جریان استبداد رضاخانی بر ضدّ ظلم و فساد شورید و علیه کشف حجاب خروشید این امر موجب تبعید ایشان به سمنان شد. پس از رهایی از تبعید به مشهد مقدس مهاجرت کرد و در پی اصرار مردم تبریز مجدداً بدان جا بازگشت و تلاشهای علمی و معنوی خویش از سرگرفت.

حضرتش جامع علم و عمل و زهد و پارسایی و روی گردان از زخارف دنیایی و حافظ حدود الهی بود در فریضه امر به معروف و نهی از منکر شجاع و قاطع و در سنگر حق و حقیقت سربازی مدافع بود از احدی هراس به خود راه نداد و همواره بر صراط مستقیم پای نهاد از ایشان آثار متعدد علمی به یادگار باقی است از جمله 1. موائد الافهام فی شرح قواعد الاحکام ۲۰ نثرات الکواکب علی خیارات المکاسب 3. ذروة السعادة في نية العبادة 4. امطار الدر في مقدار الكر؛ 5. مختصر الکلام فی احکام الاسلام، 6 حاشیه بر کتاب «عروة الوثقی» 7. حاشیه بر رسائل شیخ انصاری 8. رساله عملیه

وفات آن عالم ربانی و فقیه عالی قدر در ششم رجب المرجب سال 1372 ق. برابر با دوم فروردین ماه سال 1332 ش به وقوع پیوست پیکر پاکش را پس از تشییع باشکوه در جوار امامزاده ابراهیم (ع) تبریز به امانت گذاشتند و سپس به نجف اشرف منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی حضرت امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام به خاک سپردند.

قدس الله سره الشریف

22- حضرت آیت الله میرزا محمد علمدرس خیابانی تبریزی

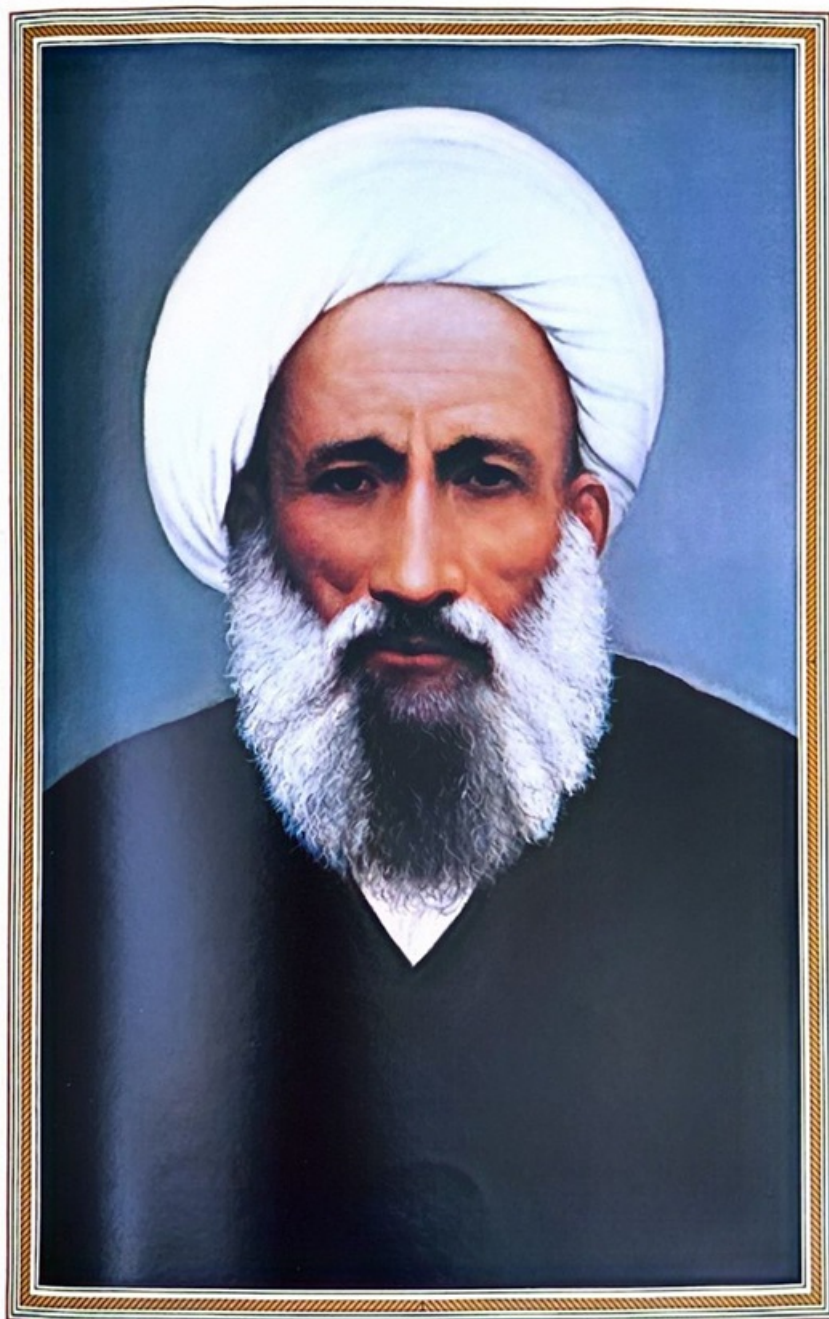
حضرت آیت الله میرزا محمد علی مدرس خیابانی تبریزی فرزند، محمد طاهر از علمای اعلام و فقهای کرام برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری. است در سال 1296 ق برابر با 1258. ش در شهر تبریز دیده به جهان گشود دروس مکتب خانه ای مقدمات و سطوح عالی علوم حوزوی را نزد روحانیان و استادان حوزه علمیه تبریز آموخت. آنگاه در درس خارج فقه و اصول حضرات آیات عظام، آقا سید ابوالحسن انگجی و میرزا صادق آقا مجتهد حضور یافت و با همتی والا مراتب عالی علوم اسلامی را طی کرد و به مقام شامخ اجتهاد نایل گشت در حکمت و فلسفه از محضر حکیم نامی میرزا علی لنکرانی و در ریاضیات و هیئت نیز از میرزا علی منجم بهره برد. مراتب فقاہت و اجتهادش توسط حضرات آیات عظام، سید محمد حجّت کوه کمری و سید صدرالدین صدر و شیخ محمد حسین آل کاشف الغطا و دیگر بزرگان مورد تأیید و گواهی قرار گرفت.

ایشان از اوان جوانی و همزمان با تحصیل علوم به تألیف و تصنیف پرداخت در 28 سالگی به باب طهارت کتاب گرانسنگ ریاض المسائل» تألیف فقیه پرآوازه آیت الله سید علی طباطبائی تعلیقه ای با عنوان حیاض الزلایل فی «ریاض المسائل» نگاشت که مورد توجه همگان قرار گرفت. وی را باید از تلاشگران بزرگ عرصه علم پژوهش و از مرزبانان فرهنگ و هویت دینی و ملی نامید که تمام نقد عمر خویش را صرف تحقیق و تألیف کرد و آثاری ارزشمند از خود به یادگار گذاشت آثاری همچون 1. کفایت المحصلین فی تبصرة احکام الدین در شرح بر کتاب تبصرة المتعلمین 1. علامه حلّی 2. ریحانة الادب در هشت جلد که از ارزشمندترین کتب تراجم و رجال است 3. قاموس المعارف در هفت جلد 4 فرهنگ نگارستان در پنج جلد 5 معجم کبیر 6 فرهنگ بهارستان که مشتمل بر معنی ده ها هزار لغت فارسی است 7. غایة المنی فی تحقیق الکئی 8. الدر الثمین یا دیوان معصومین علیهم السلام- و 9 امثال و حکم ترکی آذری.

حضرتش عالمی ربّانی، متخلّق به اخلاق، الهی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا جامع فضایل اخلاقی و علوم معقول و منقول بود که علاوه بر فقه اصول حکمت و کلام در بسیاری از دانشها همچون تاریخ و ادب عربی و فارسی و غیر آن سرآمد روزگار خویش بود.

سرانجام آن روحانی وارسته در اول شعبان المعظم سال 1373 ق. برابر با شانزدهم فروردین 1333 ش. دعوت حق را لبیک گفت و به دیدار معبود شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در شهر تبریز به شهر مقدس قم منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی کریمه اهل بیت - سلام الله علیها- به خاک سپرده شد.

قدس الله سره الشریف

23- حضرت آیت الله شیخ محمد حسین مجتهد شنب غازی تبریزی

حضرت آیت الله شیخ محمد حسین مجتهد شنب غازی تبریزی فرزند شیخ جعفر، از علمای اعلام و فقهای عالی مقام برخاسته از شهر تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است. در سال 1304 ق برابر با 1266 ش در محله شنب غازان تبریز دیده به جهان گشود. پس از فراگیری دروس مکتب خانه ای وارد مدرسه علمیه طالبیه تبریز شد مقدمات و سطوح عالی فقه و اصول را نزد استادان آنجا به ویژه حضرت آیت الله شیخ حسین توتونچی تبریزی فراگرفت و با توشه ای درخور از علم و فضیلت رهسپار حوزه مقدس نجف اشرف شد و سالیان متمادی از محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام آقا ضیاءالدین عراقی شیخ الشریعه، اصفهانی شیخ محمد حسین اصفهانی میرزا محمد حسین نایینی بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد نایل آمد و به دریافت گواهی اجتهاد از استادان خود موفق گردید آنگاه به تبریز بازگشت و مسجد «انگج» را محل اقامه جماعت و فعالیت های علمی و فرهنگی خود قرار داد و به تدریس علوم اسلامی و ترویج معارف قرآنی همت گمارد. دروس تفسیر وی که جامع نکات، ادبی روایی و عرفانی بود و در مسجد «کلکته چی» برگزار میشد مجمع مشتاقات کلام الهی بود و تشنگان زلال معارف قرآنی را سیراب میکرد.

حضرتش عالمی ربّانی و فقیهی، صمدانی زاهد و پارسا و روی گردان از زخارف دنیا بوده و به رغم جامعیت در علوم اسلامی اعم از فقه اصول حدیث، تفسیر، حکمت کلام عرفان و ادبیات گریزان از اشتها و بی اعتنا به کر و فر روزگار کریم النفس حلیم و بردبار متواضع و استوار در امر دین و متمسک به قرآن مبین بوده است.

از ایشان آثاری به یادگار مانده است همچون

1. تقریرات مفصل دروس استادان خود در فقه و اصول

2. رساله ای در تعادل و تراجیح

3. رساله ای در ابواب حج

4. رساله ای در موضوع برائت

5. رساله ای در موضوع تعبدی و توصلی

وفات آن عالم جلیل القدر در هجدهم محرم الحرام سال 1377 ق. برابر با بیست و چهارم مرداد 1336 ش به وقوع پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تبریز به شهر مقدس قم منتقل و در جوار کریمه اهل البیت علیها السلام در قبرستان «نو» در مقبره «کلکته چی» به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

24- حضرت آیت الله سید محمد کاظم طباطبائی تبریزی

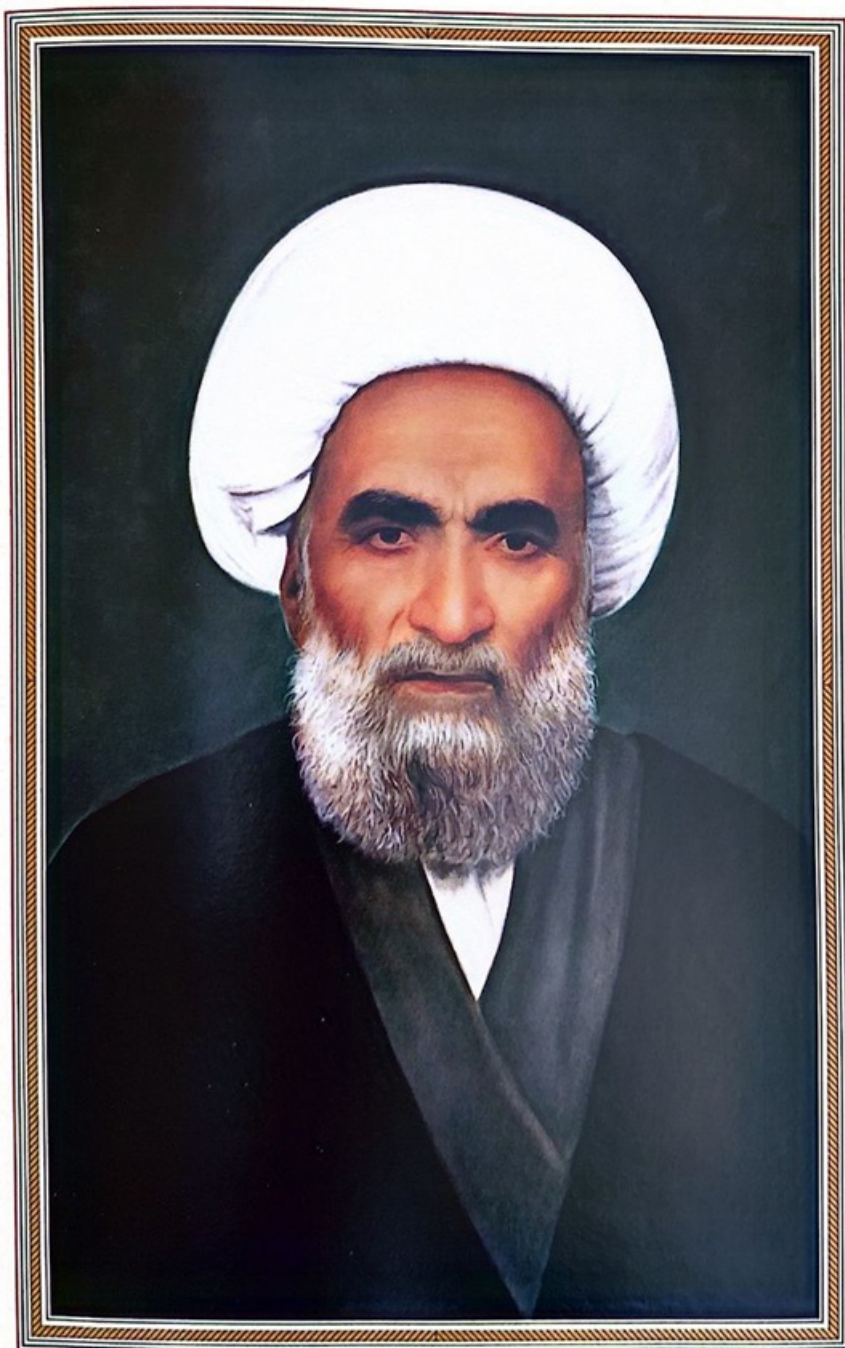
حضرت آیت الله سید محمد کاظم طباطبائی، تبریزی مشهور به «مفیدآقا» فرزند آیت الله سید محمدرضا طباطبائی از علمای اعلام و فقهای کرام و مشایخ عظام برخاسته از شهر تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در هجدهم ذی الحجه سال 1297 ق برابر با اول آذر 1259 ش به هنگام حضور والد خود در نجف اشرف دیده به جهان گشود.

در کودکی به همراه پدر به تبریز بازگشت مقدمات و بخشی از سطوح فقه و اصول را از استادان وقت حوزه علمیه تبریز فراگرفت در سال 1315 ق. رهسپار نجف اشرف شد و سالیان متمادی از محضر حضرات آیات عظام مولی محمد فاضل، شربانی شیخ محمد حسن مامقانی شیخ الشریعه، اصفهانی سید محمد کاظم طباطبائی یزدی میرزا حسین خلیلی تهرانی و ملا عبدالرزاق لاهیجی بهره برد و به درجه رفیع اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد و از استادان خود به دریافت گواهی اجتهاد موفق گردید. ایشان پس از نایل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به ترویج معارف دینی و تدریس و تحقیق و تألیف در علوم اسلامی و دیگر شئون یک روحانی عالی مقام همت گمارد و مورد وثوق علمای اعلام و مرجع مراجعات مردم دیار خود شد. حضرتش عالمی عامل فقیهی کامل زاهدی پارسا و روی گردان از زخارف دنیا و از مشایخ عالمان ربانی بوده است.

از ایشان آثاری در فقه و اصول و کلام به یادگار مانده از جمله 1 شرح مبحث طهارت از کتاب تبصرة المتعلمین علامه حلی ۲. تعلیقات بر کتاب مکاسب شیخ انصاری 3. تعلیقات بر کتاب رسائل شیخ انصاری: 4. حاشیه بر «عروة الوثقی» 5. رساله ای در «منجزات المریض»: 6. حدیقة الاحکام؛ 7. شمس المعرفة در علم کلام.

بانگ رحیل آن سید جلیل القدر و عالم عظیم الشان در هجدهم ذی الحجه سال 1383 ق. برابر با یازدهم اردیبهشت 1343 ش به گوش جاننش نشست و چشم از جهان فرو بست و پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تبریز به نجف اشرف منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی امیر مومنان امام علی - علیه السلام در بستر خاک آرمید.

قدس سره الشریف

حضرت آیت الله حاج شیخ حسین نجفی اهری فرزند «فتح الله» از علمای اعلام و فقهای عظام قرن چهاردهم هجری قمری است. در سال 1282 ق. برابر با 1244 ش. در شهرستان «اهر» دیده به جهان گشود دروس مکتب خانه ای و مقدمات علوم دینی را از مکتب داران ملا جواد اهری و میرزا عبدالغنی مجتهد اهری آموخت. سپس به حوزه علمیه تبریز رفت و سطوح عالی را نزد استادان آنجا فراگرفت در سال 1313 ق. به حوزه علمیه نجف رهسپار شد و سالیانی متمادی از محضر حضرات آیات عظام سید محمد کاظم طباطبائی یزدی آخوند ملا محمد کاظم خراسانی، میرزا محمد حسین نایینی سیدابولحسن اصفهانی و شیخ عبدالکریم مامقانی بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد نایل شد و به دریافت گواهی اجتهاد و اجازه روایات از استادان خود موفق گردید. آنگاه بر مسند تدریس نشست و از مدرسان سطوح عالی نجف اشرف شد. پس از اقامتی طولانی در جوار بارگاه ملکوتی امیرمومنان امام علی علیه السلام در سال 1349 ق به زادگاه خویش بازگشت و به وعظ و ارشاد اقامه نماز جماعت و ترویج معارف دینی پرداخت و مرجع دینی مردم مسلمان منطقه شد مدارس علمیه شیخ عماد و شمس را که به تصرف عوامل رژیم منحوس پهلوی درآمده بود بازپس گرفت و به تدریس و تعلیم و تربیت طلاب علوم دینی همت گمارد در جریان نهضت اسلامی در سال 1343 ش در اعتراض به بازداشت امام خمینی به تهران رفت و در جمع علمای معترض بازداشت شد و به حمایت قاطع از رهبر کبیر انقلاب پرداخت.

حضرتش عالمی، ربّانی، فقیهی صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا صاحب مکارم فاضله و صفات عالیّه اخلاق و بردبار و اهل مدارا و غمگسار مردم بوده است. از ایشان آثار علمی چندی به یادگار مانده است از جمله 1 حدیقه الاحباب. 2. شجره طوبی. 3. شرح کتابهای رسائل و مکاسب شیخ اعظم انصاری 4. اربع مائة 5. ردّ بهائیگری 6. مناسک حج و 7. رساله عملیه با عنوان «سدره المنتهی فی دین المصطفی».

سرانجام آن عالم ربانی و فقیه عالیقدر در دوّم ذیقعدۀ 1386 ق برابر با 23 بهمن 1345 ش. بعد از گذشت بیش از یک قرن عمر، بابرکت دارفانی را وداع گفت و به دیدار معبود شتافت. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در شهرستان اهر به شهر مقدس قم منتقل و در قبرستان ابوحمزه به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

26- حضرت آیت الله حاج سید محمد جواد طباطبائی تبریز

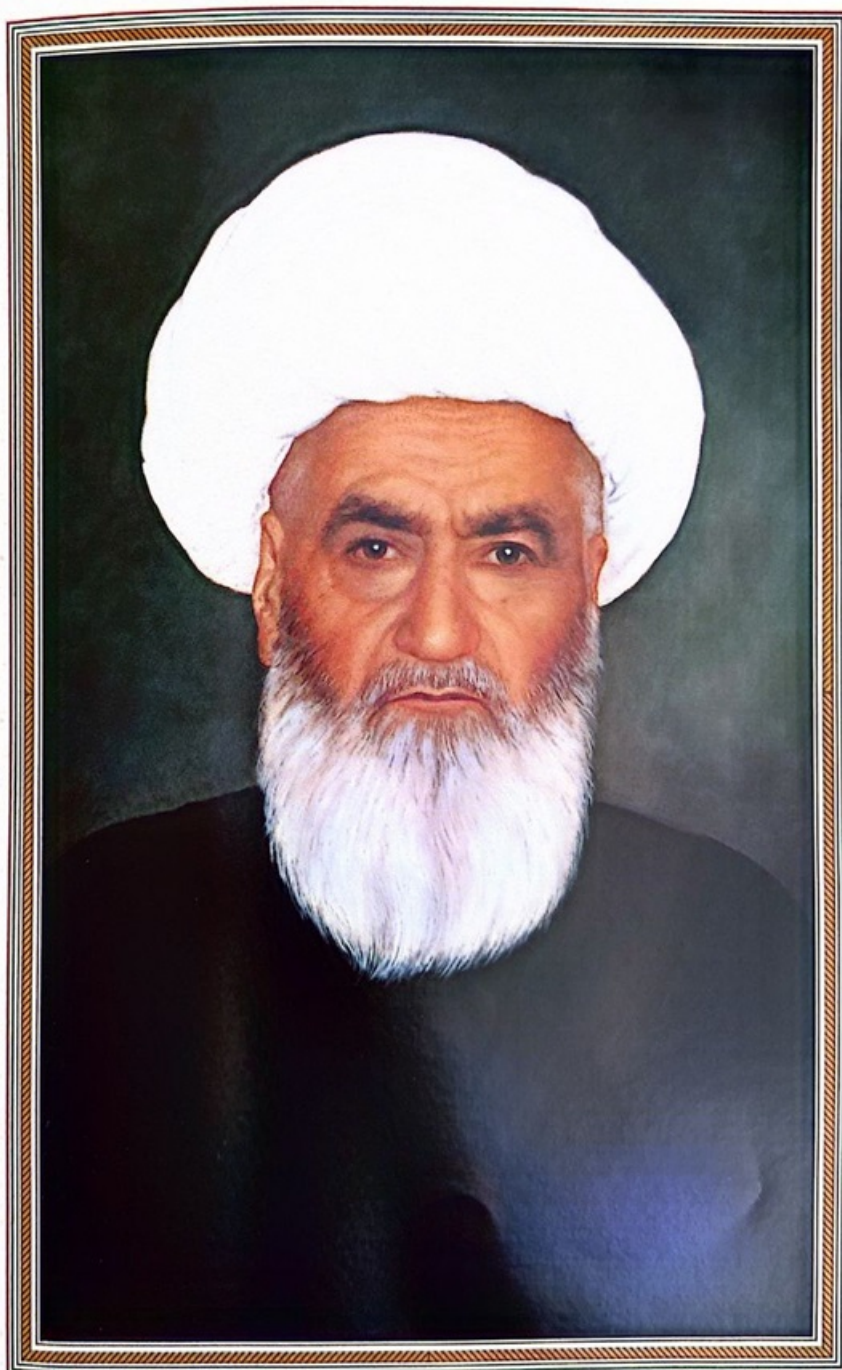
حضرت آیت الله حاج سید محمد جواد طباطبائی تبریزی فرزند آیت الله سید محمدتقی طباطبائی از علمای اعلام و فقهای عظام و حکمای کرام برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است. در یازدهم شوال 1315 ق برابر چهاردهم اسفند 1276 ش در تبریز قدم به عرصه هستی نهاد. دروس مکتب خانه ای و مقدمات علوم دینی را از مکتب داران و روحانیان آموخت. سپس در دروس سطح عالی حضرات آیات میرزا ابوالحسن انگجی میرزا صادق آقا مجتهد تبریزی و سید محمد مولانا حضور یافت. آنگاه رهسپار نجف اشرف شد و از محضر بزرگان دیار نور همچون حضرات آیات عظام آقا سیدابوتراب خوانساری، میرزا محمدحسین نایینی میرزا علی محقق ایروانی، شیخ اسماعیل، محلاتی میرزا احمد، آشتیانی در حدیث و درایه فقه و اصول حکمت، فلسفه و ریاضیات بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد نایل آمد و به دریافت گواهی اجتهاد از استادان خود و اجازه روایت از حضرات آیات سید حسن صدر، کاظمی شیخ آقا بزرگ تهرانی و شیخ عباس قمی موفق گردید. آنگاه خود بر مسند تدریس نشست و از استادان پر آوازه فقه و اصول و حکمت و فلسفه حوزه مقدّس نجف اشرف شد.

حضرتش عالمی ربّانی، فقیهی صمدانی حکیمی، الهی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا متخلق به اخلاق، الهی مزین به فروتنی و بردبار، موصوف به خوش رویی و نیک رفتار و صاحب انقاس قدسی بوده و روشن رأیی ویژه ای در تبیین مسایل سیاسی و اجتماعی داشته و خطبه های نماز عید فطرشان در صحن شریف علوی شهرت خاصی داشته است.

از ایشان آثار علمی چندی به یادگار مانده است از جمله: 1. بغیة الهداة فی شرح الوسيلة النجاة 2. الاصفی التقریرات تقریرات دروس آیت الله نایینی 3. رساله ای با عنوان «ماء و سراب» در جواب شبهات وارده نصاری بر قرآن کریم 4. کتابی با عنوان «المقالات الروحیه: 5. کتابی با عنوان «اصلاح البشر» 6. منهاج العمل (رساله عملیه)

رحلت تأسف بار آن عالم ربّانی و فقیه و حکیم عالی قدر در ضمن سفر به زادگاهش تبریز در هجدهم جمادی الاولی 1387 ق برابر با سوم شهریور 1346 ش در اثر سکته قلبی اتفاق افتاد پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تبریز به نجف اشرف منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی امیر مومنان امام علی علیه السلام به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله حاج شیخ احمد، اهری فرزند حسین از اعظام علما و اکابر فقها در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1305 ق برابر با 1267. ش در شهرستان اهر» دیده به جهان گشود. دروس مکتب خانه ای را در زادگاه خویش آموخت. پس از آن به حوزه علمیه تبریز رفت و مقدمات و سطوح عالی علوم دینی را از عموی بزرگوارش میرزا علی اکبر، اهری شیخ عبدالرحیم کلیری و به ویژه حضرت آیت الله میرزا ابوالحسن انگجی فراگرفت. آنگاه رهسپار حوزه علمیه نجف اشرف شد و سالیان متمادی از محضر حضرات آیات عظام شیخ الشریعه اصفهانی، میرزا محمدحسین نایینی میرزا علی شیرازی، آقا ضیاء الدین عراقی شیخ محمد حسن غروی اصفهانی، سید ابوالحسن اصفهانی بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد نایل آمد و خود بر مسند تدریس نشست و از مدرسان حوزه علمیه نجف اشرف شد.

ایشان پس از 32 سال اقامت در نجف اشرف و نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به میهن بازگشت و پس از زیارت مرقد مطهر حضرت ثامن الحجج، امام علی بن موسی الرضا - علیه السلام - و حضرت فاطمه معصومه علیهما السلام و دیدار با علما و مراجع وقت شهر تبریز را برای اقامت برگزید و به انجام خدمات دینی و فرهنگی و تدریس و ترویج معارف دینی همت گمارد و در صدر عالمان دینی منطقه قرار گرفت و سرپرستی حوزه علمیه تبریز را عهده دار شد. وی در جریانات مختلف سیاسی و اجتماعی به ویژه در حوادث خرداد سال 1342 ش. جانب حق را گرفت و به حمایت از نهضت اسلامی و رهبری عالی قدر آن پرداخت. حضرتش عالمی ربّانی، فقیهی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا، تندیس از اخلاص و صفا اسوه حسن خلق و وفای آرایش و فروتن بردبار و مهربان و صاحب کمالات معنوی و مقامات روحانی بوده است.

علاوه بر تربیت شاگردان آثار علمی چندی از ایشان به یادگار مانده است از جمله :

1. حاشیه بر کتابهای مکاسب و رسائل شیخ اعظم انصاری

2. رساله ای در قاعده لاضرر

3. رساله ای در اجتهاد و تقلید

4. تقریرات درس استادش آیت الله نایینی

5. رساله عملیه.

ارتحال آن فقیه عالی قدر در هجدهم صفر 1388 ق. برابر با بیست و ششم اردیبهشت 1347 ش. به وقوع پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تبریز به شهر مقدس قم منتقل و در مقبرة العلمای قبرستان ابوحنسین به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

28- حضرت آیت الله حاج میرزا ابوالقاسم گرگری تبریزی

حضرت آیت الله حاج میرزا ابوالقاسم گرگری تبریزی، فرزند غفار بیگ از علمای اعلام و فقهای عالی مقام برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری .است در سال 1287 ق برابر با سال 1249 .ش در روستای «لیورجان» از توابع «گرگر علمدار» متولد شد. مقدمات و بخشی از سطوح عالی علوم اسلامی را در مدرسه حاج صفرعلی تبریز فراگرفت. آنگاه رهسپار نجف اشرف شد و از محضر حضرت آیت الله شیخ هادی تهرانی کسب فیض نمود پس از یک سال به تبریز بازگشت و ملازم درس و بحث فقیه مجاهد آیت الله العظمی حاج میرزا صادق آقا مجتهد تبریزی گشت و از شاگردان بنام ایشان شد و به مقام رفیع اجتهاد نایل آمد.

وی پس از تکمیل تحصیلات و نیل به مقامات علمی و معنوی به تبلیغ و ترویج معارف دینی و تدریس علوم اسلامی در مدرسه حسن پادشاه پرداخت و از علمای طراز اول آذربایجان به شمار آمد. در حوادث مختلف از جمله کشف حجاب رضاخانی و سپس تصویب لایحه انجمنهای ایالتی و ولایتی پهلوی دوم به مخالفت برخاست و به دفاع از حدود الهی همت گماشت. حضرتش عالمی، ربّانی فقیهی، صمدانی زاهد، پارسا روی گردان از زخارف دنیا اهل عبادت و شب زنده داری متعهد به دفاع از حدود الهی آمر به معروف و ناهی از منکر بود، از این روی مورد احترام خاص و عام قرار گرفت و از ارکان معنوی مردم تبریز محسوب شد. سرانجام آن عالم ربّانی و فقیه عالی قدر در هفتم شعبان المعظم سال 1389 ق برابر با 28 مهرماه 1348 ش. دعوت حق را لبیک گفت و به دیدار معبود شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در قبرستان محله شتربان تبریز به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الشریف

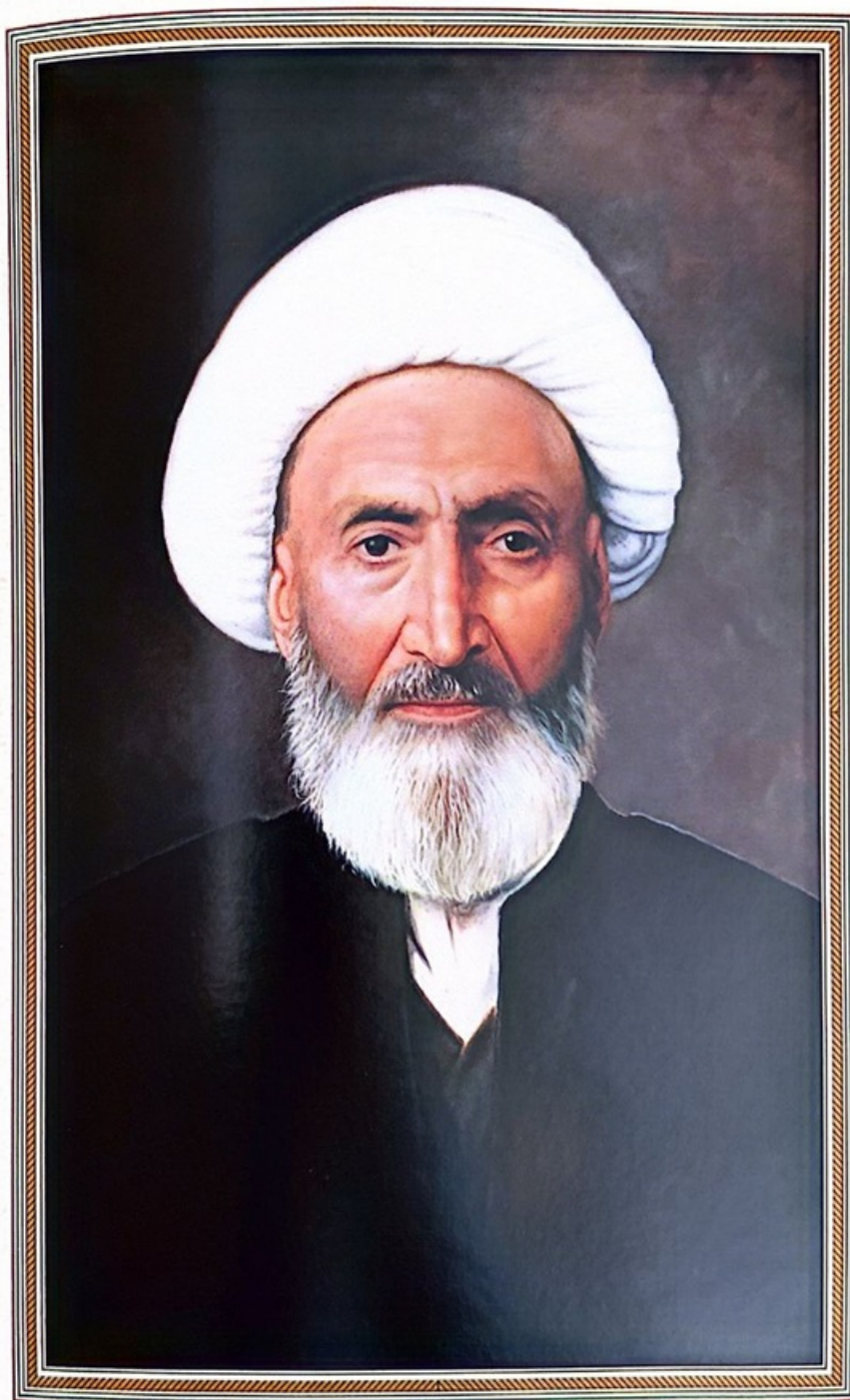

حضرت آیت الله علامه شیخ عبدالحسین امینی فرزند میرزا احمد از علمای اعلام و فقههای عظام و مجاهد شیعه در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1320 ق برابر با 1281 ش. در خاندانی روحانی در شهر تبریز دیده به جهان گشود. دروس مکتب خانه ای و مقدمات را نزد پدر آموخت. سپس سطوح عالی را نزد استادان و عالمان بزرگ حوزه علمیه تبریز همچون حضرات آیات سید محمد، مولانا سید مرتضی خسروشاهی و شیخ حسین توتونچی تبریزی فراگرفت. آنگاه رهسپار نجف اشرف شد و از بزرگان علمی و معنوی دیار، نور حضرات آیات عظام سید محمد فیروزآبادی و سیدابوتراب خوانساری و دیگر بزرگان بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد رسید و از حضرات آیات عظام سیدابوالحسن اصفهانی، میرزا محمد حسین نایینی و شیخ عبدالکریم حائری یزدی و دیگران گواهی اجتهاد و اجازه روایات دریافت کرد.

پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به انجام فعالیت‌های دینی همت گمارد. پس از اندکی درنگ جذبه‌های عشق به ساحت مقدس امیرمؤمنان او را به نجف اشرف بازگرداند وی در جوار مضجع نورانی مولای متقیان اقامت گزید و با همتی والا به تدریس و تحقیق و تالیف پرداخت شور عشق و نور اخلاص رفیق طریق وی گشت و او را توفیق آفرینش اثری داد که نقطه عطفی در اثبات امر امامت و احقاق حق ولایت شد آن بزرگوار در میدان جنگ تاویل کتاب الله که پس از تنزیل آن به رسول الله به وقوع پیوست و همه زمانها و مکان ها را در بر گرفت به یاری مولایش علی مرتضی برخاست و هر آنچه از جان و جاه و مال داشت به پای دوست افکند و تمام عمر برای اثبات حقیقت اقصی نقاط عالم را در نوردید و دهها هزار کتاب و اسناد و اشعار را از نظر گذراند و کتاب بی بدیل «الغدیر» را تالیف کرد کتابی که برهان قاطع و دلیل ساطع در برابر منکران حادثه غدیر شد و دوستان را بی نیاز از احتجاج و دشمنان را برای همیشه مجاب نمود حضرتش عالمی، ربّانی زاهد و پارسا بی اعتنا به زخارف دنیا دارای علو طبع و استغنای نفس و صراحت لهجه و بیان صادق و گویا قلمی شیوا و رسا ظاهری آراسته و باطنی پیوسته به یاد خدا صاحب مقام توکل و، رضا سراپا به نور محبت ائمه اطهار علیهم السلام- روشن و فکر و ذکر و قیام و قعود و خواب و بیداری اش به عشق ولایت منور بود. علاوه بر خدمات اجتماعی و فرهنگی چون احداث کتابخانه بزرگ مکتبه الامام امیرالمومنین العامه در نجف اشرف و شاهکار علمی الغدیر»، آثار ارزشمند دیگری از ایشان به یادگار مانده است همچون 1. مجموعه تفاسیر آیاتی از قرآن کریم 2. شهداء الفضيله . 3 ثمرات الاسفار، 4. ریاض الانس . 5 حاشیه بر کتابهای رسایل و مکاسب و.....

سرانجام آن عالم ربانی و مجاهد نستوه در بیستم و هشتم ربیع الثانی 1390 ق. برابر با دوازدهم تیرماه 1349 ش در تهران دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تهران به نجف اشرف منتقل و کنار کتابخانه احداثی خویش به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

30- حضرت آیت الله میرزا محمد حسین سبحانی خیابانی تبریزی

حضرت آیت الله میرزا محمد حسین سبحانی خیابانی فرزند حاج محمد جعفر، از علمای اعلام و فقهای برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1299 ق برابر با سال 1261 ش دیده به جهان گشود هفت ساله بود که قرائت قرآن و دیگر کتب متداول مکتب خانه های وقت را آغاز کرد مقدمات علوم حوزوی و ریاضیات را نزد استادان مدرسه علمیه طالبیه، از جمله میرزا عبدالعلی منجم آموخت و سطوح عالی و خارج فقه و اصول را نزد علمای وقت حوزه علمیه تبریز از جمله حضرت آیت الله میرزا ابوالحسن انگجی فراگرفت در علوم معقول نیز از محضر شیخ حسین قراجه داغی بهره برد آنگاه که توشه ای درخور از علم و فضیلت داشت عازم حوزه علمیه نجف اشرف گردید و بیش از ده سال از محضر بزرگانی چون حضرات آیات عظام سید محمد کاظم طباطبایی یزدی شیخ الشریعه اصفهانی و آفاضیاء الدین عراقی مستفیض گشت و به درجه رفیع اجتهاد در علوم اسلامی نایل آمد.

وی پس از اخذ گواهی اجتهاد و اجازات روایی در سال 1339 ق به زادگاه خویش بازگشت و به ترویج معارف دینی و تدریس و تحقیق و تألیف در علوم اسلامی همت گمارد. حضرتش عالمی ربانی جامع معقول و منقول و متخلق به اخلاق الهی و زهد و پارسایی و روی گردان از زخارف دنیایی بوده است. از ایشان تألیفات چندی به جای مانده همچون

1. احکام الصلاة

2. نخبه الازهار في احکام الخيار

3. تعريف البيع والفرق بين الحق والحكم

4. تحديد الكرونا و مساحة

5. حاشیه بر کتاب الطهارة شیخ اعظم انصاری

6. تعلیقه بر کتاب فرائد الاصول شیخ اعظم انصاری به نام «ارشاد الفاضل الی مطالب الرسائل». در حال حاضر فرزند گرامی ایشان حضرت آیت الله العظمی حاج شیخ جعفر سبحانی (مد ظله العالی) یکی از مفاخر علمی جهان تشیع میباشند. آن عالم ربانی و فقیه عالی قدر سرانجام در سال 1392 ق. برابر با سال 1351 ش. در شهر تبریز دار فانی را وداع گفت و پیکر پاکش به شهر مقدس قم انتقال یافت و در قبرستان ابوحسین» به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

ص: 81

حضرت آیت الله حاج سید علی مولانا فرزند آیت الله سید محمد مولانا، از علمای اعلام و فقهای عالی مقام برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در شانزدهم ربیع الاول 1320 ق. دوم تیرماه 1281 ش به هنگام حضور پدر بزرگوارش در شهر مقدس نجف در آن شهر متولد شد. در کودکی به همراه پدر به تبریز بازگشت دروس مکتب خانه ای و مقدمات سطوح علوم اسلامی را از روحانیان و علمای حوزه علمیه تبریز آموخت. در بیست سالگی رهسپار حوزه مقدس نجف اشرف شد و در حلقه شاگردان بزرگان علمی و معنوی آنجا از جمله حضرات آیات عظام شیخ احمد کاشف الغطا، شیخ محمد حسین کاشف العظا، سید محمد حجت کوه کمری، آقا ضیاء الدین عراقی، شیخ محمد حسین غروی اصفهانی و سید ابوالحسن اصفهانی درآمد و به کسب فیض پرداخت و به دریافت گواهی اجتهاد از استادان خود موفق گردید. وی پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به تبلیغ و ترویج معارف دینی و تدریس علوم اسلامی و تعلیم و تربیت طلاب علوم دینی پرداخت و محفل درس و بحثش از رونق و گرمی خاصی برخوردار شد. ایشان علاوه بر تدریس به تحقیق و تألیف روی آورد و با ترجمه، احادیث آثاری متناسب با نیاز عموم جامعه پدید آورد. حضرتش عالمی، ربّانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف، دنیا متخلق به اخلاق الهی، صاحب حسن خلق، رئوف و، مردمدار مهربان و بردبار بوده است.

از ایشان آثار علمی فراوانی به یادگار مانده است از جمله .

1. تقریرات دروس فقه و اصول آیت الله العظمی حجت کوه کمری

2. آثار المعاصی

3. صحت و سلامت

4. لطائف الاخبار

5. نضایح المعصومین علیهم السلام

6. چهل حدیث

7. الفرق بین المرء والمرأة فی الاحکام،

8. مرآة الحج

10 سیره حسنه

11. خدا، نه طبیعت؛

12. تعدیل المیزان و...

وفات آن عالم ربّانی و روحانی جلیل القدر در 22 شوال 1392 ق برابر با هشتم آذر ماه 1351 ش به وقوع پیوست پیکر پاکش به شهر مقدس قم منتقل و در قبرستان ابوحسین به خاک سپرده شد.

32- حضرت آیت الله العظمی سید محمد هادی حسینی میلانی

حضرت آیت الله العظمی سید محمد هادی حسینی میلانی فرزند آیت الله سید جعفر میلانی از اعظام علما و اکابر فقها و مراجع تقلید شیعه در قرن چهاردهم هجری قمری است. وی در هشتم محرم الحرام 1313 ق. برابر با دهم تیرماه 1274 ش به هنگام حضور پدر بزرگوارش در نجف اشرف قدم به عرصه هستی نهاد مادرش فرزندی مرجع عالی قدر آیت الله العظمی شیخ محمد حسن مامقانی بانویی با علم و فضیلت بود. وی که در دامان خانواده ای صاحب کمالات علمی و معنوی میبایست مقدمات و سطوح عالی را از محضر عالمانی چون آقا میرزا ابراهیم همدانی آخوند ملا محسن تبریزی آقا شیخ ابراهیم سالیانی شیخ غلامعلی سامرایی سید جعفر اردبیلی میرزا علی ایروانی و دیگران آموخت. سپس در حلقه شاگردان حضرات آیات عظام شیخ الشریعه اصفهانی، میرزا محمد حسین نائینی، آقا ضیاءالدین عراقی شیخ محمد حسین غروی اصفهانی و شیخ محمد جواد بلاغی درآمد و به مقام شامخ اجتهاد در علوم اسلامی نایل گشت و خود بر مسند تدریس نشست و از مدرسان پرآوازه نجف اشرف شد به دعوت آیت الله العظمی حاج آقا حسین طباطبائی قمی به حوزه علمیه کربلا هجرت کرد و مدت هجده سال از ارکان علمی آن حوزه مقدس بود در سال 1373 ق. (1333 ش) به قصد زیارت به مشهد مقدس مشرف شد و در پی درخواست و اصرار علما و طلاب حوزه علمیه خراسان در جوار مرقد مطهر ثامن الحجج حضرت علی بن موسی الرضا علیه آلاف التحیه و الثناء- اقامت گزید و بساط تدریس و تحقیق و تعلیم و تربیت گسترده و در شمار مراجع عالی قدر جهان تشیع درآمد.

معظم له از پیشگامان مراجع آگاه به زمان و مجاهد عصر خود بود که با نوآوری در روش تعلیم و تربیت طلاب علوم دینی و روشن رأیی در مسائل سیاسی و اجتماعی فصلی نو در جهت پیشرفت حوزه های علمیه گشود و با اقدامات خود تأثیری ژرف در پیشبرد اهداف نهضت اسلامی و حمایت قاطع و بی دریغ از رهبری و یاران انقلاب اسلامی داشت.

حضرتش عالمی، ربّانی فقیهی، صمدانی، زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا گریزان از اشتها و اهل ذکر و شب زنده دار صاحب مقامات معنوی و اخلاص و عزم و اراده قوی در حفظ ارزشهای الهی بوده است. علاوه بر تربیت شاگردان فراوان آثار علمی چندی از ایشان به یادگار مانده است از جمله: 1. تفسیر سوره جمعه و تغابن: 2. حاشیه بر کتاب مکاسب. 3. تعلیقات بر کتاب عروة الوثقی. 4. مجموعه گفتاری در عقاید با عنوان «قادتنا کیف» در 7 جلد که به همت نوه گرامیشان و فقیه محقق حضرت آیت الله سید علی میلانی انتشار یافته است. 5. رساله توضیح المسائل و....

سرانجام آن عالم ربانی و مرجع عالی قدر بیست و نهم رجب المرجب سال 1395 ق. هفدهم مرداد 1354 ش دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در جوار مرقد نورانی امام علی بن موسی الرضا - سلام الله علیهما به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

33- حضرت آیت الله حاج میرزا عبد الله مجتهدی تبریزی

حضرت آیت الله حاج میرزا عبد الله مجتهدی تبریزی فرزند آیت الله میرزا مصطفی مجتهد از علمای اعلام و فقهای عظام برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در هشتم ربیع الثانی 1320 ق برابر با بیست و چهارم تیرماه 1281 ش به هنگام حضور پدر در نجف اشرف در آن شهرداری به جهان گشود. در کودکی به همراه پدر به تبریز آمد دروس مقدماتی و سطوح عالی را نزد پدر و عمویش میرزا خلیل مجتهد و آیت الله میرزا رضی زنوزی آموخت. در 24 سالگی رهسپار حوزه علمیه قم شد و از گنجینه دانش بزرگانی همچون حضرات آیات عظام حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی، شیخ محمدرضا مسجد شاهی اصفهانی سید علی یشری بهره برد و به مقام شامخ فقاہت دست یافت و موفق به دریافت گواهی اجتهاد و اجازه روایات از استادان خود شد. وی پس از نیل به مقامات علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به وعظ و ارشاد تبلیغ و ترویج معارف دینی و تحقیق و تدریس علوم اسلامی و تربیت طلاب علوم دینی همت گمارد پیشینه با عظمت خاندان ژرفا و گسترده دانشهای عقلی و نقلی احاطه حیرت انگیز بر تاریخ ادب و سیره، حافظه خارق العاده، تسلط به زبانهای فرانسوی و انگلیسی (علاوه بر عربی و فارسی و آذری) و ویژگی های ممتاز اخلاقی، ایشان را در صدر علمای تبریز نشانده و در میان علمای شیعه به ذروه اعلی رسانده تا جایی که علامه محمدجواد مغنیه او را «اسطوره» تاریخی خواند در محضر پر فیض علاوه بر عالمان و طلاب علوم دینی، استادان و فرهیختگان دانشگاهی نیز حلقه میزدند و از دانش سرشارش بهره می بردند ایشان از دوستان صمیمی حضرت امام خمینی به شمار می آمد و روشن رأی خاصی در تحلیل مسائل سیاسی و اجتماعی داشت. حضرتش عالمی، ربّانی فقیهی صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا فروتن و بردبار مهربان و نیکوکردار بوده است او را صفای «تبریز گفته اند.

علاوه بر تربیت شاگردان بسیار آثار چندی از ایشان به یادگار مانده است از جمله:

1. تعلیقه بر درر الاصول آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی

2. بحران آذربایجان (خاطرات) سالهای 1324 و 1325 ش.

3. تاریخ نگاری در شرق و غرب

ارتحال غم انگیز آن بزرگوار در هجدهم جمادی الثانی سال 1396 ق برابر با 27 خرداد 1355 ش. به هنگام تشریف به مشهد مقدس به وقوع پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در یکی از حجرات صحن عتیق حرم مطهر حضرت امام علی بن موسی الرضا علیهما آلا ف التحیه و الثناء به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

ص: 87

حضرت آیت الله سید احمد خسروشاهی فرزند آیت الله سید مرتضی از علمای اعلام و فقهای عظام برخاسته از شهر تبریز است. در بیست و ششم ربیع الثانی سال 1330 ق برابر با بیست و ششم فروردین ماه سال 1291 ش در خاندان علم و اجتهاد خسروشاهی قدم به هستی نهاد. دروس مقدماتی و بخشی از سطوح عالی را نزد پدر بزرگوار و دیگر استادان حوزه علمیه تبریز آموخت. در واقعه تبعید والد معظم، خود همراه ایشان به سمنان و مشهد مقدس عزیمت کرد در مدت اقامت در مشهد رضوی از حضور عالمان نامداری همچون حضرات آیات عظام، حاج آقا حسین قتی میرزا ابوالحسن انگجی و میرزا محمد آقازاده خراسانی بهره برد. آنگاه به تبریز بازگشت پس از دو سال اقامت رهسپار حوزه علمیه قم گردید و در حلقه شاگردان حضرات آیات عظام حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی آقا سید محمدتقی خوانساری و سید محمد حجت کوه کمری درآمد و به مقام رفیع اجتهاد نایل شد. پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به رغم اشتیاق حضور در حوزه مقدسه، قم به امر پدر به تبریز بازگشت و به تبلیغ و ترویج معارف دینی و تدریس و تحقیق و تألیف در علوم اسلامی همت گمارد و در شمار عالمان طراز اول دیار خویش قرار گرفت. حضرتش عالمی ربّانی و صاحب ملکات و کمالات اخلاقی و حالات و سیر و سلوک عرفانی بوده و دوام فکر و ذکر به کمال داشته است در مسیر نهضت اسلامی در شمار پیشوایان حرکت دینی مردم آذربایجان و از حامیان و همراهان رهبر فقید انقلاب حضرت امام خمینی قدس سره بود و در این راه مرارتهای زندان و تبعید را بر خود هموار ساخت.

از ایشان آثاری در فقه و اصول و اخلاق به یادگاری باقی است از جمله :

1. رسالة فی حرمة التشبیه بالكفار

2. رسالة فی جواز النافلة لمن علیه الفریضة

3. رسالة فی المواعظ

4. حواشی بر تبصرة المتعلمین علامه حلّی

5. حواشی بر کتاب «عروة الوثقی» .

6. رساله عملیه.

حضرتش در 29 جمادی الثانی 1397 ق برابر با 28 خرداد 1356 ش چشم از جهان فرو بست و به ملکوت اعلی پیوست پیکر پاکش پس از تشییعی باشکوه در تبریز به مشهد مقدس منتقل و در جوار بارگاه ملکوتی حضرت ثامن الحجج امام علی بن موسی الرضا - علیه آلاف التحية و الثناء- به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله شهید سید محمد علی قاضی طباطبایی فرزند آیت الله میرزا محمدباقر قاضی از علمای اعلام و فقهای عظام و از چهره های پر فروغ و مجاهد خاندان عظیم الشان قاضی طباطبایی در قرن چهاردهم هجری قمری است در ششم جمادی الاولی سال 1331 ق برابر با ششم فروردین 1292 ش. در تبریز دیده به جهان گشود مقدمات و سطوح عالی علوم دینی را نزد میرزا محمدحسین و عموی بزرگوارش میرزا اسدالله قاضی آموخت در جوانی رهسپار حوزه علمیه قم شد و مدت ده سال در دورس خارج فقه و اصول و دیگر رشته های علوم اسلامی از محضر حضرات آیات عظام سید محمد حجت کوه کمری، سید صدرالدین صدر، سید محمدرضا گلپایگانی و امام خمینی بهره برد. آنگاه عازم حوزه علمیه نجف اشرف شد و در حلقه شاگردان بزرگانی همچون حضرات آیات عظام سید محسن حکیم، سیدابوالقاسم خوبی، شیخ عبدالحسن رشتی و شیخ محمد حسین کاشف الغطا و دیگران درآمد و به درجه رفیع اجتهاد رسید و به دریافت گواهی اجتهاد از استادان خود موفق شد. وی پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به وعظ و ارشاد و تبلیغ و ترویج معارف دینی و تدریس و تألیف علوم اسلامی و دیگر فعالیتهای اجتماعی همت گمارد از آغاز نهضت اسلامی در سال 1342 ش به رهبری امام خمینی جزو پیشگامان انقلاب و یاران وفادار و استوار رهبری آن گردید و در این راه رنجها و مرارتها را فراوان زندان و تبعید را بر خود هموار ساخت پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی طی حکمی از سوی امام خمینی به عنوان نماینده ایشان و امام جمعه تبریز منصوب شد و به اداره امور آذربایجان پرداخت.

حضرتش عالمی ربّانی و فقیهی صمدانی زاهد و پارسا رویگران از زخارف دنیا، صاحب وقار و متانت، عظمت و ابهت اخلاص و صفا و گریزان از تظاهر و ادعا و پایدار در حفظ حدود و ارزشهای الهی بود علاوه بر خدمات اجتماعی و عمرانی از ایشان آثار علمی متعددی به یادگار مانده است از جمله: 1. الاجتهاد والتقلید . 2. کتاب فی علم الکلام . 3. فصل الخطاب فی تحقیق اهل الکتاب . 4. المباحث الاصولیه 5. حاشیه برکتاب رسائل 6. حاشیه برکتاب مکاسب، 7. حاشیه برکتاب کفایة الاصول . 8. تقریرات بحث اصول آیت الله العظمی حجت کوه کمری 9. تاریخ قضا در اسلام . 10. تحقیق درباره روز اربعین سیدالشهدا - علیه السلام - و

سرانجام در دهم آبان ماه 1358 ش برابر با دهم ذیحجه 1399 ق. دشمنان کوردل فروغ آفتاب گونه اش را برنتافتند و در طلیعه انقلاب اسلامی در حالی که جامعه شدیداً نیازمند وجود مبارک چنین مردان خدایی، بود ناجوان مردانه محاسن شریفش را با خون سرخش آغشتند و وی را به شهادت رساندند. بدین ترتیب مرگ سرخش برگ زرین دیگری از جان فشانی آل علی در طول تاریخ شد. پیکر پاکش پس از تشییع کم نظیر در آرامگاه مسجد مقبره در کنار اجداد بزرگوارش جای گرفت و اکنون مزار مؤمنان و دلباختگان حق و حقیقت است.

افاض الله علينا من برکاة ترتبه الشریف

حضرت آیت الله شهید سید اسدالله مدنی فرزند سید علی از علمای اعلام و فقههای عالی مقام و مجاهدان قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1331 ق برابر 1392 ش. در «آذرشهر» از توابع تبریز دیده به جهان گشود دروس مکتب خانه ای را در زادگاه خویش آموخت در جوانی در سلک طلاب علوم دینی درآمد و مقدمات را در حوزه علمیه تبریز فراگرفت. سپس به حوزه علمیه قم عزیمت کرد. سطوح عالی و خارج فقه و اصول و فلسفه و عرفان و اخلاق را نزد استادانی همچون حضرات آیات عظام سید محمد حجت کوه کمری، سید محمدتقی خوانساری و امام خمینی آموخت. در چهل سالگی به مکه و مدینه سفر کرد و حج بیت الله الحرام گزارد و از آنجا به نجف اشرف مشرف شد و سالها در جوار بارگاه ملکوتی امیر مومنان امام علی - علیه السلام - علاوه بر تدریس سطوح عالی و تربیت طلاب از محضر حضرات آیات عظام سید ابوالقاسم خویی، سید محسن حکیم و سید عبدالهادی شیرازی مستفیض گشت و به مقام رفیع اجتهاد نایل آمد.

وی در خلال سالهای تحصیل و تدریس در حوزه مقدس نجف اشرف به منظور تبلیغ و تدریس به مناطق مختلفی سفر کرد و اقدامات مؤثری در مبارزه با انحرافات جامعه و پیشبرد اهداف نهضت اسلامی به انجام رساند و از یاران وفادار و پیروان استوار امام خمینی به شمار آمد و بارها در جریان مبارزه عوامل رژیم منحوس پهلوی او را دستگیر و به مناطق مختلفی تبعید کردند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی از سوی مردم استان همدان به مجلس خبرگان تدوین قانون اساسی راه یافت همزمان امام خمینی (ره) ایشان را به عنوان نماینده خود و امام جمعه همدان برگزیدند پس از شهادت آیت الله سید محمد علی قاضی طباطبایی ایشان به عنوان نماینده حضرت امام خمینی در آذربایجان و امام جمعه تبریز منصوب شد در دوران زعامتش در آذربایجان از آزار و مرارت و ملامت بدخواهان نهراسید و سد سدی در برابر دشمنان انقلاب اسلامی و منحرفان و منافقان گردید و از ارکان انقلاب اسلامی در شمال کشور شد.

حضرتش عالمی ربّانی، فقیهی، صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا تندیزی از اخلاص و صفا، آیتی از فداکاری و خدمت به خلق خدا مأنوس با شب زنده داری و ذکر و دعا بود. سرانجام دشمنان کوردل اسلام و انقلاب فروغ آفتاب گونه اش را برنرفتند و وی را در محراب عبادتش غرق خون ساختند در روز بیستم شهریور ماه سال 1360 ش برابر با دوازدهم ذیقعده 1401 ق. چونان جد بزرگوارش مرتضی علی علیه السلام از سجده گاهش به ملکوت اعلی پرکشید به وصال منای دل مشتاقش که شهادت فی سبیل الله بود رسید. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تبریز به شهر مقدس قم منتقل و پس از اقامه نماز توسط آیت الله العظمی گلپایگانی در حرم کریمه اهل البیت حضرت معصومه سلام الله علیها به خاک سپرده شد.

قدس سره القدوسی

حضرت آیت الله علامه سید محمد حسین طباطبائی فرزند سید محمد از اکابر علما و اعظم فقها و سرآمد مفسران و سرسلسه جنبان فیلسوفان حکیمان و عارفان در قرن چهاردهم هجری قمری است. ولادت مبارکش در ذی حجه 1321 ق برابر با اسفند 1282 ش. در خاندان عظیم الشان قاضی طباطبائی در شهر تبریز به وقوع پیوست دروس مکتب خانه ای مقدمات و سطوح عالی علوم دینی را از روحانیان و استادان حوزه علمیه تبریز آموخت. آنگاه رهسپار حوزه مقدس نجف اشرف شد و فقه، اصول، رجال، فلسفه و ریاضیات را به ترتیب از حضرات آیات عظام شیخ محمد حسین غروی اصفهانی میرزا محمد حسین، نایینی سیدابوالحسن اصفهانی، سید محمد حجت کوه کمری سید حسین بادکوبه ای و سیدابوالقاسم خوانساری فراگرفت و به مقام رفیع اجتهاد در علوم اسلامی نایل شد دست «ناپیدای الهی و جاذبه مرموز، قدسی او را به ساحت استاد بی بدیل اخلاق و عرفان حضرت آیت الله حاج میرزا علی آقای قاضی کشاند طی منازل سلوک تحت تربیت آن عارف عظیم الشان او را بر بلندای معرفه الله نشاند و سیمرخ جانش را به قله قاف وحدت رساند. ایشان پس از نیل به کمالات به تبریز بازگشت و مدت ده سال در آن جا اقامت گزید و به تحقیق و تألیف پرداخت آنگاه به حوزه علمیه قم هجرت کرد و در دورانی که شبهه افکنان از هر سو بر پیروان حق تاخته و تیر شبهات به جانب حق میانداختند با تیغ قرآن و برهان به جهادی عظیم برخاست و به دفاع از حدود الهی همت گماشت مجاهدت حضرتش را باید نقطه عطفی در نهضت علمی و معنوی حوزه های علمیه جهان تشیع در قرن اخیر به شمار آورد تا بدانجا که دنیای غرب را متوجه علوم اسلامی نمود ایشان با نگارش تفسیر قیم المیزان فی تفسیر القرآن و تربیت شاگردانی که هر یک تندیس از علم و تقوا محسوب میشوند جریان معارف و حیانی و برهانی را استمرار بخشید شاگردانی همچون حضرات آیات شهید مرتضی مطهری، شهید سید محمد حسین بهشتی شهید محمد مفتاح، سیدعزالدین حسینی، زنجانی عبدالله جوادی آملی محمدتقی مصباح یزدی، یحیی انصاری، شیرازی علامه حسن زاده آملی جعفر سبحانی، ناصر مکارم شیرازی و حضرتش عالمی ربّانی عارفی، سبحانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا گریزان از اشتها متواضع و بردبار، رئوف و مهربان عقیف و خوش بیان صاحب مقامات معنوی و حالات شگرف روحانی بوده و دوام ذکر و سکوت تهجد و تفکر و تقید به شریعت و عبودیت، جلوه های عرفان ناب و طریق صواب ایشان بود به غیر از تفسیر گران قدر «المیزان آثار ارزشمند دیگری از ایشان به یادگار مانده است از جمله: 1. بدایة الحکمة 2. نهاية الحکمة 3. اصول فلسفه و روش رئالیسم شیعه در اسلام 4. خلاصه تعالیم اسلام 6. حاشیه بر اسفار . حاشیه برکفایة الاصول و ضایعه ارتحال بی جبرانش در هجدهم محرم الحرام 1402 ق برابر با 24 آبان 1360 ش. اتفاق افتاد و جهان علم و عرفان را به سوگ نشاند. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در حرم کریمه اهل بیت حضرت معصومه سلام الله علیها به خاک سپرده شد.

افاض الله علینا من برکات تربته الشریف

حضرت آیت الله العظمی ابوالمعالی سید شهاب الدین حسینی مرعشی نجفی فرزند آیت الله سید محمود مرعشی از اعظم علما و اکابر فقها و مراجع معظم تقلید شیعه در قرن چهاردهم هجری قمری است نیای وی از تبریز به شهر مقدس نجف اشرف مهاجرت کردند و در آن شهر اقامت گزیدند. در بیستم صفر 1315 ق. سیام تیر 1276 ش. در نجف اشرف دیده به جهان گشود مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را از پدر بزرگوارش و شیخ مرتضی، طالقانی، شیخ نورالدین شافعی، شیخ محمد حسین شیرازی عسگری میرزا محمد علی، رشتی میرزا محمود شیرازی شیخ محمد حسین، شیرازی شیخ محمد حسین تهرانی و دیگران آموخت. سپس خارج فقه و اصول، کلام، رجال، حدیث و تفسیر را از حضرات آیات عظام آقا ضیاء الدین عراقی شیخ مهدی نوایی مازندرانی، سید حسن صدرالدین شیخ مهدی خالصی شیخ محمد اسماعیل محلاتی و دیگر بزرگان فراگرفت و به مقام شامخ اجتهاد نایل شد و از استادان و مراجع عظام تقلید عصر خود به دریافت گواهی اجتهاد موفق گردید سپس به حوزه علمیه تهران رفت و علوم عقلی را از استادان آنجا فراگرفت. وی از جامع ترین عالمان دینی قرن اخیر به شمار می رود که علاوه بر علوم متداول حوزه های علمیه در علم انساب نیز یگانه روزگار خود بود کثرت استفاده وی از عالمان عصر خود و اخذ اجازه روایات از عالمان جمیع فرقه های شیعه و اهل سنت حضرتش را نقطه اتصال و جلودگاه اتحاد مذاهب اسلامی نمود و منزلتی عظیم و مقبولیتی بی بدیل برایشان فراهم ساخت. در طول عمر با برکت خویش علاوه بر تحقیق و تألیف دهها جلد کتاب تدریس علوم دینی تأسیس مدارس علمی و تربیت شاگردان بسیار به امر گردآوری و حفاظت و صیانت از میراث علمی و فرهنگی جهان اسلام توفیق یافت امری که با مجاهدت مستمر و تلاش بی وقفه و مرارت های فراوان صورت پذیرفت و کتابخانه ای مشتمل بر صدها هزار نسخه خطی از دانشمندان قرون و اعصار را در خود جای داد و بی گمان یکی از گنجینه های گران بهای جهان اسلام را پدید آورد به حقیقت ایشان را باید از بزرگترین مرزبانان هویت و فرهنگ شیعه به شمار آورد. در جریان نهضت اسلامی از اهداف و رهبری عظیم الشأن آن قاطعانه حمایت کرد و از هر آنچه توانست دریغ نرزد. حضرتش عالمی ربّانی فقیهی صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا مهربان و مردم دار گشاده دست و خوش رفتار، عابد و شب زنده دار، صاحب مقامات معنوی و حالات ژرف روحانی بودند. علاوه بر تربیت شاگردان بسیار دهها جلد آثار علمی از ایشان برجای مانده است از جمله ۱۰ مسارج الافکار فی مطارح الانظار . الهدایه فی معاضل الکفایه .. تعلیقات احقاق الحق بالغ بر 50 جلد 4 الوقت و القبله 5 الغایة القصوی، 6 مشجرات آل رسول الله الاکرم صلی الله علیه و آله و سلم: 7 طبقات النسائین . المسلسلات فی الاجازات

فقدان بی جبران آن عالم ربّانی و مرجع عالی قدر در هفتم ماه صفر 1411 ق. برابر با هفتم شهریور 1369 ش. به وقوع پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه بنا به وصیتش در کنار کتابخانه بزرگ خویش به خاک سپرده شد.

افاض الله علینا من برکات تربته الشریف

39- حضرت آیت الله حاج شیخ عبدالحسین چهر گاز غروی تبریزی

حضرت آیت الله حاج شیخ عبدالحسین چهرگانی، غروی فرزند آیت الله شیخ مرتضی چهرگانی از علمای اعلام و فقهای عظام قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1328 ق برابر با 1289 ش به هنگام حضور پدر بزرگوارش در شهر مقدس، نجف در آن شهر ولادت یافت از کودکی تحصیل علم را در مدرسه علوی آغاز کرد مقدمات و سطوح عالی علوم دینی را نزد استادان نجف از جمله پدر گرامی اش آموخت. سپس در درس خارج فقه و اصول حضرات آیات عظام شیخ محمد حسین، غروی میرزا، باقر، زنجانی شیخ حسین اهری و شیخ ابوالحسن مشکینی فراگرفت. در سال 1350 ق به تبریز آمد و ملازم درس و بحث آیت الله العظمی سیدابوالحسن انگجی شد. پس از سه سال اقامت در آن جا رهسپار حوزه علمیه قم شد و از محضر حضرت آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی و سپس آیت الله العظمی حجت کوه کمری بهره برد و به مقام شامخ اجتهاد نایل شد. وی پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به تبریز بازگشت و به وعظ و ارشاد و ترویج و تبلیغ معارف دینی و تدریس علوم اسلامی همت گمارد و با تشکیل جلسات معارف برای جوانان به دفع شبهات و القاءات ضد دینی پرداخت در جریان نهضت اسلامی به همراه دیگر عالمان طراز اول تبریز از پیشگامان انقلاب اسلامی شد و پس از پیروزی انقلاب به عضویت مجلس خبرگان تدوین قانون اساسی و رهبری درآمد در دوران دفاع مقدس به ویژه پس از ارتحال رهبر کبیر انقلاب حضرت امام خمینی (ره) از حامیان مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای - مد ظله العالی شد و از حضور در صحنه های دفاع دریغ نورزید. حضرتش عالمی ربّانی، فقیهی صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا حلیم و بردبار فروتن و نیکوکردار و تندیزی از حسن خلق و ادب و رأفت و مهربانی بوده است. علاوه بر تربیت شاگردان بسیار از ایشان آثار علمی چندی به یادگار مانده است از جمله :

1. تقریرات درس خارج استاد خود آیت الله العظمی حجت کوه کمری

2. مجموعه مباحث اسلام و شیعه

3. تحقیقی در خصوص حضرت ولی عصر ارواحنا له الفداء.

ارتحال غم انگیز آن عالم وارسته در هفتم رجب المرجب 1415 ق برابر با بیستم آذرماه 1373 ش. به وقوع پیوست مردم آذربایجان در حزن و ماتمش سه روز به سوگ نشستند و پیکر پاکش را پس از تشییعی باشکوه در تبریز به شهر مقدس قم منتقل کردند و در قبرستان وادی السلام آن شهر به خاک سپردند.

قدس الله نفسه الزکیه

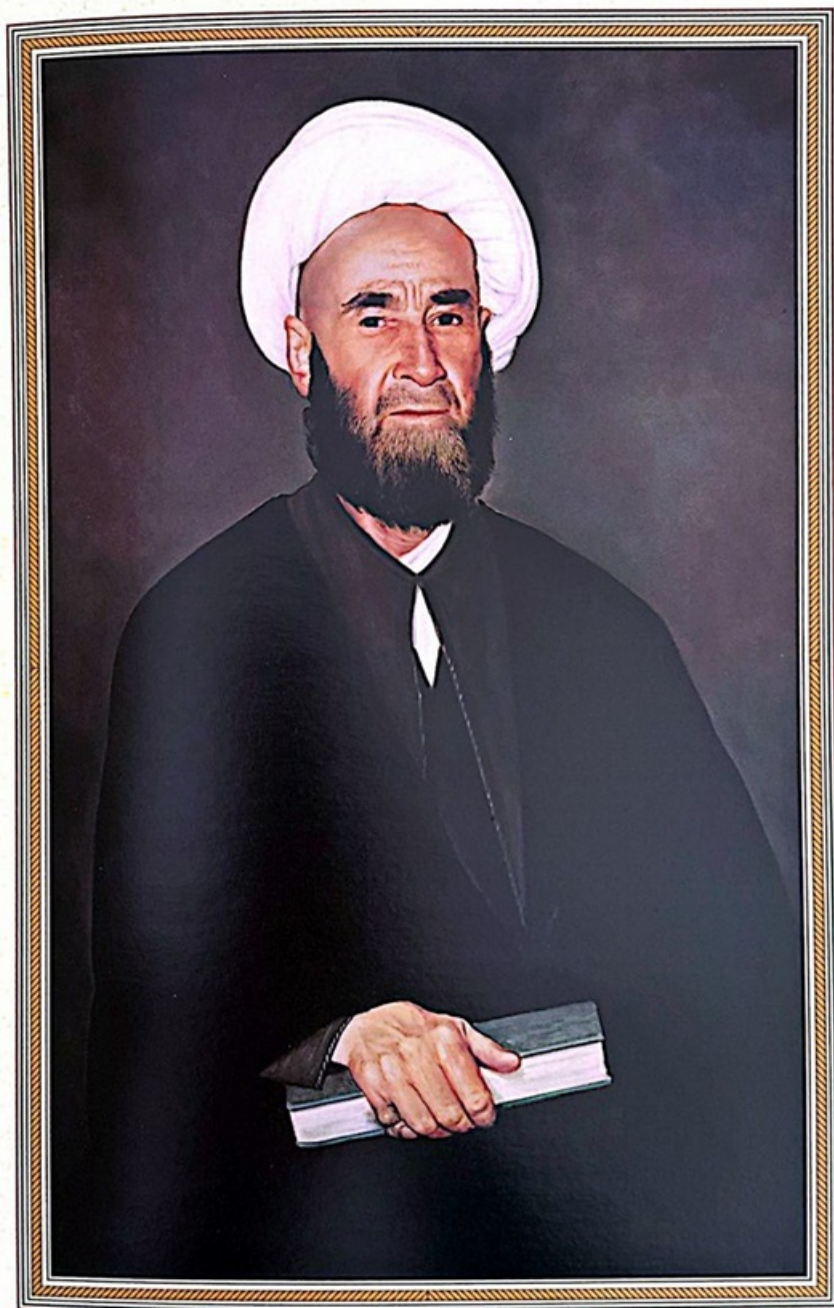

حضرت آیت الله میرزا کاظم قاروبی تبریزی فرزند حاج فرج الله از اعظام علما و اکابر فقهای برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در حدود سال 1340 ق برابر با 1300 ش. در تبریز دیده به جهان گشود. از دوران کودکی تحصیلات در مدارس جدید را آغاز کرد و با استعدادی سرشار تا کلاس نهم پیش رفت و دانش آموز ممتاز کشور شد به تشویق یکی از علمای تبریز راه نورانی معارف الهی را برگزید و به حوزه علمیه تبریز وارد گردید در اندک زمانی مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را فراگرفت در حدود سال 1357 ق. عازم حوزه علمیه تهران شد و از محضر حضرات آیات میرزا محمد علی شاه آبادی و میرزا مهدی آشتیانی حکمت و عرفان را آموخت. در سال 1361 ق. به همراه رفیق طریق خود علامه شیخ محمدتقی جعفری رهسپار نجف اشرف گردید و به مدت سی سال در دیار نور از محضر استادان متعددی از جمله حضرات آیات عظام میرزا باقر زنجانى شیخ موسی خوانساری، شیخ محمد علی کاظمی شیخ محمد کاظم شیرازی، سیدابراهیم اصطهباناتی، شیخ حسین حلّی، سید محسن حکیم، سید محمود شاهرودی، سیدابوالحسن اصفهانی، سیدابوالقاسم خوبی، سید محمدهادی، میلانی شیخ مرتضی طالقانی و میرزا علی آقا قاضی علوم فقه، اصول، حدیث، تفسیر کلام، رجال، حکمت و عرفان را آموخت و به مقام شامخ اجتهاد در علوم اسلامی نایل شد. آنگاه بر مسند تدریس نشست و به تحقیق و تألیف پرداخت در سال 1350 ش به ایران اسلامی بازگشت و شهر مقدس قم را به عنوان موطن خویش برگزید و در ردیف مجتهدان طراز اول و استادان بزرگ حوزه علمیه قم جای گرفت.

حضرتش، عالمی، ربّانی فقیهی، زاهد حکیمی، عابد، صاحب مقام تسلیم و رضا و صبور در ابتلائات دنیا مظهر تواضع و صفا دارای عزّت نفس و مناعت طبع بود به رغم عظمت علمی و معنوی و اقبال مقام، مرجعیت از آن کناره گرفت و کنج عزلت گزید و به تألیف و تصنیف پرداخت با وجود کسالت های جسمی مزمن و طولانی مدت تألیفات متعدد و ارزشمندی از خود به یادگار، گذاشت از آن جمله: 1. شرح علی العروة الوثقی. 2. تطبیقات الوسائل 3. القواعد الفقهیة 4. یک دوره رجال 5. تعلیقة علی المنظومة: 6 متفرقات در تفسیر، تعلیقه بر مکاسب شیخ انصاری 8 حاشیه برکفایة

سرانجام آن روحانی وارسته و فقیه عالی قدر در هجدهم رجب 1416 ق برابر با بیستم آذر 1374 ش. چشم از جهان فرو بست و به ملکوت اعلی پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در جوار بارگاه کریمه اهل بیت - سلام الله علیها در قبرستان ابوحسین به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله میرزا علی اکبر، مرندی فرزند ملا علی، مقدس از علمای اعلام و فقههای عالی مقام و عرفای کرام در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1314. ق برابر با 1275 ش در شهرستان (مرند) دیده به جهان گشود دروس مکتب خانه ای و مقدمات علوم حوزوی را نزد پدر و شیخ محمد حسین رفیعین و حاج شیخ باقر مجتهد مرندی آموخت آنگاه راهی حوزه علمیه تبریز شد. سطوح عالی را از گنجینه علمای بزرگ وقت حوزه تبریز از جمله آیت الله میرزا ابوالحسن انگجی برگرفت. در سی سالگی با توشه ای درخور از فضل و فضیلت آهنگ حوزه علمیه نجف اشرف کرد و مدت شانزده سال از محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام میرزا محمد حسین نایینی میرزا علی محقق ایروانی شیخ محمد حسین غروی اصفهانی آقا ضیاء الدین عراقی و سید ابوالحسن اصفهانی و در فلسفه و حکمت نیز از محضر آقا سید حسین بادکوبه ای بهره مند گشت و به مقام والای اجتهاد در علوم اسلامی نایل شد و از اساتید خود به دریافت گواهی اجتهاد موفق گردید ایشان از ابتدای ورود به نجف اشرف در کانون توجه ویژه عارف عظیم الشأن و اخلاق جلیل القدر آیت الله میرزا علی آقا قاضی قرار گرفت و به همراه علامه سید محمد حسین طباطبایی و برادرش آیت الله سید محمد حسن، الهی در حلقه شاگردان برجسته ایشان درآمد و به سیر و سلوک پرداخت نصیب آن عالم ربّانی از این طی طریق معرفت در محضر چنان استاد کاملی عرفان ناب و رسیدن به آب حیات از سراب ممات بود.

وی پس از کسب مقامات عالی علمی و معنوی به زادگاه خویش بازگشت و به تبلیغ و ترویج علوم و معارف دینی و احکام شرعی همت گمارد زهد و پارسایی و دوام ذکر و شب زنده داری و صفا و اخلاص به رغم، گمنامی از، حضرتش تندیزی از معنویت و عرفان ساخت که در عصر خود از ارکان معنوی آذربایجان به شمار آمد و بسیاری از عالمان عامل و مردمان اهل دل از رایحه انفاس قدسیاش جان یافتند وی در جریانات اجتماعی همواره جانب حق را پیمود و از نهضت اسلامی حمایت بی دریغ نمود. سرانجام روح رحمانی آن عالم ربّانی و فقیه عارف پس از گذشت بیش از یک قرن زندگانی طیب و طاهر در یازدهم شوال سال 1416 ق برابر با دوازدهم اسفند 1374 ش. به ملکوت اعلی پیوست و پس از تشییع باشکوه در زادگاهش شهرستان مرند» به خاک سپرده شد.

افاض الله علینا من برکات تربته

42- حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا سلطان القرائی تبریز

حضرت آیت الله حاج میرزا جواد آقا سلطان القرائی، تبریزی فرزند آیت الله شیخ ابوالقاسم سلطان القرائی از علمای اعلام و فقههای عظام برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در سیزدهم جمادی الثانی 1319 ق برابر با پنجم مهر 1280. ش در خاندان علم و فضیلت و در شهر تبریز دیده به جهان گشود. دروس مکتب خانه ای و مقدمات و سطوح عالی علوم اسلامی را نزد جد بزرگوار خود آقا شیخ عبدالرحیم و پدر گرامی و دیگر استادان حوزه علمیه تبریز از آن جمله آقا میرزا جعفر صراف زاده فرا گرفت. سپس از درس خارج فقه و اصول آیت الله العظمی میرزا صادق آقا مجتهد و آیت الله العظمی میرزا ابوالحسن انگجی بهره کامل یافت و در 22 سالگی به مقام رفیع اجتهاد نایل شد و مورد عنایت ویژه استادان خود قرار گرفت. وی مدت کوتاهی به نجف اشرف مهاجرت کرد و در دروس استادان معظم شرکت جست اما هیچ یک را همانند میرزا صادق آقا نیافت از این روی به تبریز بازگشت و ملازم درس و بحث استاد بی بدیلش گردید. ایشان پس از تبعید استادش آقامیرزا صادق مجتهد به شهر مقدس قم در جریان مبارزه با اقدامات ضد دینی رضاخان بر کرسی تدریس نشست و به تألیف و تحقیق روی آورد و مورد توجه خاص و عام قرار گرفت و جمع کثیری ایشان را به عنوان مرجع تقلید خود برگزیدند. حضرتش عالمی عابد و زاهد پارسا و روی گردان از زخارف دنیا دارای خلقی کریم بود.

از ایشان تألیفاتی به یادگار مانده است از جمله

1. مناهج الایمان فی احکام خیر الادیان
2. رساله ای در وجوب نماز جمعه .
3. رساله ای مهم در موضوع طهارت
4. آیین خرد در علم کلام و فلسفه
5. حواشی و تعلیقات منابع دروس خارج
6. مجموعه ای از سروده های معظم له در قالب قصاید غزلیات و مرثی به زبان فارسی و عربی
7. رساله عملیه.

سرانجام آن عالم ربانی و فقیه عالی مقام در بیست و هفتم رجب سال 1418 ق برابر با هفتم آذرماه 1376 ش دارفانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در جوار امامزاده حضرت ابوالحسن موسی بن جعفر الجمال تبریز به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله حاج شیخ محمد باقر ملکی میانجی فرزند حاج عبدالعظیم از علمای اعلام و فقهای عظام قرن چهاردهم هجری قمری است. در سال 1324 ق. برابر با 1285 ش. در قصبه «ترک» از توابع شهرستان میانه دیده به جهان گشود دروس مکتب خانهای و سپس مقدمات علوم حوزوی را به ترتیب نزد ملا محمد و ملا- عبادالله و آقا سید واسع کاظمی ترکی آموخت. در جوانی رهسپار حوزه علمیه مشهد مقدس شد و سطوح عالی و دروس خارج فقه و اصول را از محضر حضرات آیات شیخ هاشم قزوینی شیخ مجتبی، قزوینی میرزا محمد آقازاده خراسانی میرزا مهدی اصفهانی و نیز هیئت و اخلاق را نزد شیخ حسن علی نخودکی اصفهانی فراگرفت و به دریافت گواهی اجتهاد از محضر آیت الله آقا میرزا مهدی اصفهانی و آیت الله العظمی سید محمد حجت کوه کمری موفق گردید. وی پس از نیل به مقامات عالی علمی و معنوی به زادگاه خویش بازگشت و به وعظ و ارشاد و تبلیغ و ترویج معارف دینی و رسیدگی به امور مردم همت گمارد فعالیتهای گسترده، دینی فرهنگی و اجتماعی وی در جریان قحطی منطقه و مبارزه با فساد و منکرات و ظلم و ستم خوانین و تجزیه طلبان حزب دموکرات و مانند آن از ایشان چهره ای پرنفوذ و محبوب در میان مردم نمایان ساخت این امر موجب شد ستمگران و عوامل رژیم پهلوی علیه وی اقدامات وسیعی انجام دهند و فضای رعب و وحشت و اختناق برای مردم به وجود آورند به طوری که منجر به هجرت ایشان در سال 1337 ش به شهر مقدس قم شد پس از ورود به حوزه علمیه قم به تدریس فقه، اصول حدیث تفسیر و کلام پرداخت و به تحقیق و تألیف روی آورد و شاگردان بسیاری تربیت نمود. حضرتش عالمی، ربّانی فقیهی زاهد و پارسا و روی گردان از زخارف، دنیا و ارسته از هوا مأنوس با قرآن و دعا و همواره متوسل به عنایات ائمه هدی علیهم السلام دارای عزّت نفس و مناعت طبع و مخالف ستمگران و بدعت گذاران بود.

از ایشان آثار ارزشمند علمی به یادگار مانده است همچون 1. بدایع الکلام فی تفسیر آیات الاحکام 2. تفسیر فاتحه الکتاب 3. تفسیر مناهج البیان 6 جلد 4 توحید الامامیه 5 نگاهی به علوم قرآنی 6. الارشاد فی المعاد 7. تقریرات کامل درس اصول آیت الله میرزا مهدی غروی اصفهانی

سرانجام آن روحانی عالی مقام در دهم صفر 1419 ق برابر با پانزدهم خرداد 1377 ش. دعوت حق را لبیک گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در قبرستان «شیخان قم به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله شهید میرزا علی غروی تبریزی فرزند حاج اسدالله از اعظام علما و اکابر فقها و مراجع تقلید برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است. در سال 1349 ق. برابر با 1309 ش. در تبریز دیده به جهان گشود در کودکی قرائت قرآن و دروس مکتب خانه ای را آموخت. سپس وارد حوزه علمیه تبریز شد و مقدمات علوم دینی را نزد استادان آنجا از جمله حضرات آیات میرزا علی اصغر باغمشه ای و میرزا مسلم ملکوتی فراگرفت. آنگاه به حوزه علمیه قم هجرت کرد و سطوح عالی را نزد حضرات آیات سید حسین قاضی شیخ محمد مجاهدی تبریزی و سیداحمد خوانساری آموخت در دروس خارج حضرات آیات عظام سید محمد حجت کوه کمری، سیدحسین بروجرودی و شیخ عباسعلی شاهرودی شرکت کرد و در علوم معقول نیز از محضر علامه طباطبایی بهره برد و در حالی که توشه ای درخور از علم و فضیلت داشت رهسپار نجف اشرف شد و سالیانی متمادی از محضر حضرات آیات عظام شیخ حسین حلی، میرزا باقر زنجانی و سیدابوالقاسم خوبی مستفیض شد و به مقام شامخ اجتهاد دست یافت و به دریافت گواهی اجتهاد از آیت الله العظمی شیخ محمد حسین کاشف الغطا موفق گردید. سپس خود بر مسند تدریس نشست و از استادان پرآوازه حوزه علمیه نجف اشرف شد مجاهدت بی وقفه علمی ایشان علاوه بر تربیت شاگردان فراوان مجموعه تقریرات ارزشمند درس خارج فقه استاد عظیم الشان خویش آیت الله العظمی خوبی با عنوان «التنقیح فی شرح عروه الوثقی» را پدید آورد که تاکنون مدار درس و بحث و تحلیل و بررسی فقها و فضلاء حوزه های علمی جهان تشیع است. از آغاز نهضت اسلامی ایران به حسب شرایط، از حامیان آن به شمار آمد و به رغم مخاطرات بسیار و اخراج و تبعید علمای ایرانی از عراق، در سنگر جهاد علم و ایمان مقاومت کرد و چراغ پر فروغ فقاها و مرجعیت حوزه کهن سال نجف را فروزان نگاه داشت. حضرتش عالمی ربّانی فقیهی صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا متخلق به اخلاق کریمه، موصوف به صفات حسنه صبور و بردبار دلدادۀ ائمه اطهار مواظب بر زیارات و متوسل به ذیل عنایات حضراتشان بود.

علاوه بر دوره تقریرات «التنقیح» آثار ارزشمند دیگری از ایشان به یادگار مانده است از جمله: 1. حاشیه برکفایة الاصول، 2. کتاب البیع 3. کتاب الخیارات. 4. شرح استدلالی بر مکاسب، 5. دوره کامل مباحث اصول حضرات آیات شیخ حسین حلی و میرزا باقر زنجانی 6- رساله عملیه.....

سرانجام سفاکان حزب بعث عراق جلوه علمی و معنوی آن مهر تابان فقاها را برنرفتند و در شامگاه جمعه 23 صفر 1419 ق برابر با 28 خرداد 1377 ش به هنگام بازگشت از زیارت مرقد مطهر سالار شهیدان حضرت امام حسین علیه السلام او و همراهانش را به گلوله بستند و به طرز فجیعی به شهادت رساندند و پیکر پاکش را مخفیانه و بدون تشییع در قبرستان مقدس وادی السلام نجف اشرف به خاک سپردند. پس از نابودی رژیم بعث به دستور آیت الله العظمی سیستانی - متظله العالی مقبره ای بر مزار ایشان بنا گردید که اکنون زیارتگاه مومنان است.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله علامه شیخ محمد تقی جعفری تبریزی فرزند کریم از علمای اعلام و فقههای عظام و حکمای کرام، برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در حدود سال 1344 ق برابر با 1304 ش. در شهر تبریز دیده به جهان گشود. به همت والدین دانش دوست خود از کودکی به تحصیل علم روی آورد و به رغم فراز و فرودهای بسیار راه نورانی معارف قرآنی را برگزید و وارد حوزه علمیه تبریز شد و مقدمات علوم اسلامی را از استادان آنجا آموخت. در پانزده سالگی رهسپار حوزه علمیه تهران شد. سطوح عالی فقه و اصول را از آیت الله شیخ محمدرضا تنکابنی و شرح منظومه و امور عامه اسفار اربعه را از حکیم نامی آیت الله میرزا مهدی آشتیانی فراگرفت. آنگاه به حوزه علمیه قم رفت و در مدرسه دارالشفا اقامت گزید و نزد حضرات آیات شیخ مهدی مازندرانی و شیخ محمدتقی زرگر فلسفه و عرفان آموخت و در درس اخلاق امام خمینی شرکت کرد رحلت، مادر او را به تبریز بازگرداند. وی در مدت اقامت در تبریز در درس خارج آیت الله میرزا فتاح شهیدی حاضر شد. به توصیه استاد عازم نجف اشرف گردید و با اشتیاق تمام به تحصیل فقه و اصول و فلسفه و عرفان از محضر بزرگانی همچون حضرات آیات عظام شیخ محمد کاظم، شیرازی سید ابوالقاسم، خویی سید محمود، شاهرودی، سید جمال الدین گلپایگانی سید محمد هادی میلانی شیخ صدرا بادکوبه ای شیخ مرتضی طالقانی، سید محسن حکیم و سید عبدالهادی شیرازی همت گمارد و به مقام رفیع اجتهاد نایل آمد. آنگاه بر مسند تدریس نشست و به تدریس فقه و فلسفه پرداخت. وی پس از یازده سال اقامت در نجف اشرف به میهن بازگشت در ابتدا شهر مقدس مشهد را برای سکونت برگزید اما پس از یک سال به تهران نقل مکان کرد و همان جا را برای انجام رسالت روحانی اختیار کرد فعالیتهای گسترده علمی و فرهنگی ایشان در قالب تدریس در حوزه و دانشگاه و تحقیق و تألیف ده ها اثر عمیق علمی در گستره معارف اسلامی و هستی شناسی که با شرح و تفسیر و تحلیل نهج البلاغه و مثنوی مولوی و دهها جلد اثر نفیس دیگر صورت گرفت، از ایشان تندیس از فقه و حکمت و عرفان در روزگار خود ساخت که علاوه بر مجامع علمی مسلمانان دنیای غرب را به درگاه حضرتش کشاند و فیلسوفان مغرب زمین را بر آستان معرفت نشانش نشاناند در دوران نهضت اسلامی و حوادث پس از پیروزی انقلاب و دفاع مقدس از همراهی با رهبری انقلاب و مردم به پا خاسته و حتی از حضور در جبهه های جنگ دریغ نورزید. علاوه بر عظمت علمی و معنوی ویژگیهایی چون زهد و تقوا پرهیز از زخارف دنیا، صدق و صفا، تواضع و فروتنی، حلم و بردباری بی آلایشی در رفتار و گفتار حضرتش را محبوب القلوب مردم عصر خویش گرداند به جز شرح و تفسیر نهج البلاغه در 27 جلد و مثنوی مولوی در 15 جلد از ایشان ده ها اثر علمی ارزشمند دیگر به یادگار مانده است از جمله: 1. انسان از دیدگاه قرآن. 2. فلسفه و هدف زندگی. 3. فلسفه زیبایی و هنر از دیدگاه اسلام. 4. حکمت اصول سیاسی اسلام. 5. علم و دین در حیات معقول. نیایش حسین - علیه السلام - در عرفات و

ارتحال جبران ناپذیر آن عالم ربانی و حکیم فرزانه در بیست و ششم رجب 1419 ق برابر با بیست و پنجم آبان 1377 ش. به وقوع پیوست. پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در تهران به مشهد مقدس منتقل و در دارالزهد بارگاه ملکوتی ثامن الحجج حضرت امام علی بن موسی الرضا - سلام الله علیه - به خاک سپرده شد.

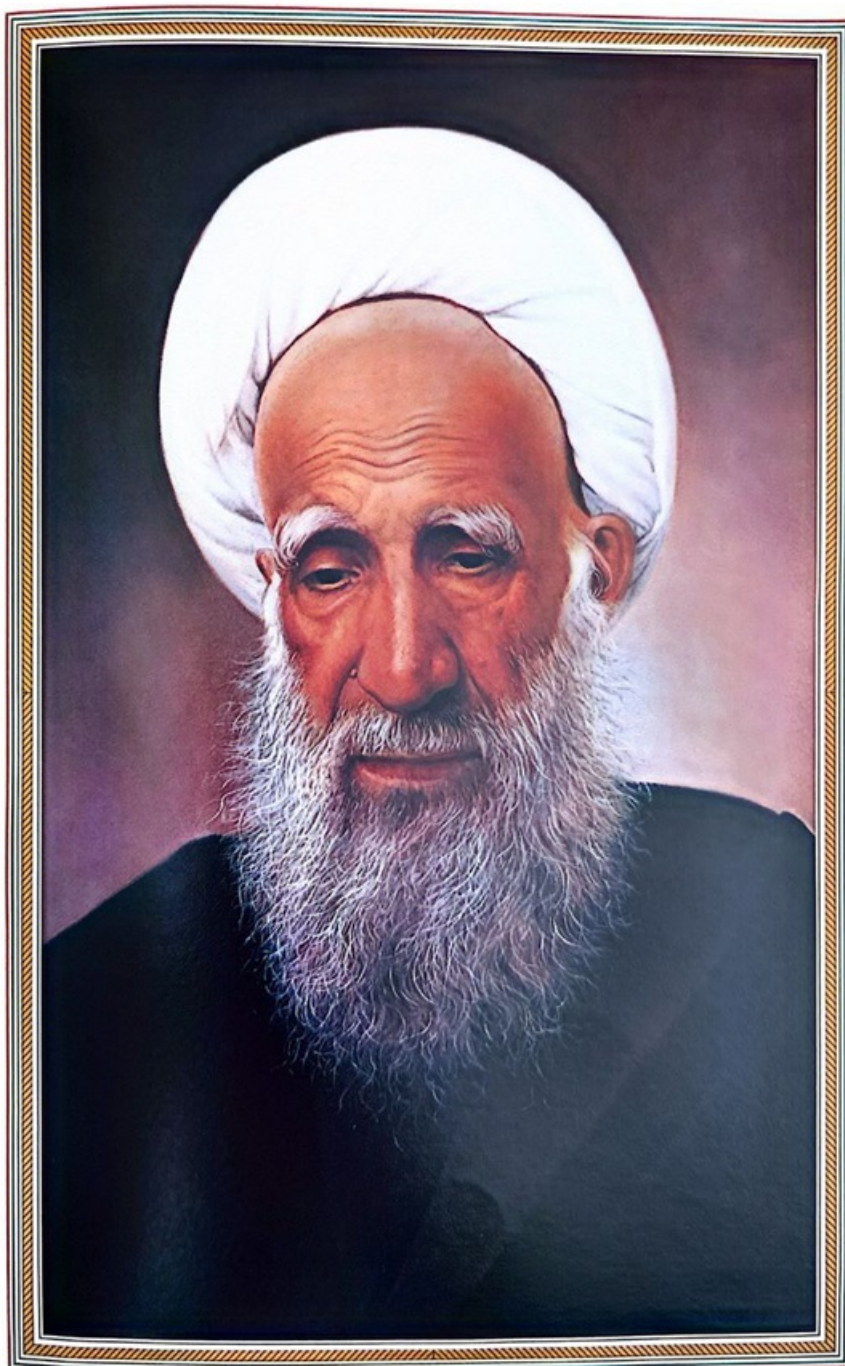
قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله میرزا علی احمدی میانجی فرزند آخوند حسین علی احمدی از علمای اعلام و فقهای عظام و استادان اخلاق و معنویت در قرن چهاردهم هجری قمری است در چهاردهم محرم الحرام 1345 ق برابر با دوم مردادماه 1305 ش در یکی از روستاهای تابعه شهرستان «میانه» در خانواده ای روحانی دیده به جهان گشود دروس مکتب خانه ای را نزد پدر آموخت. سپس به حوزه علمیه میانه رفت و مقدمات و بخشی از سطوح عالی علوم دینی را نزد حجج اسلام ابو محمد حجتی، میرزا مهدی جدیدی و آیت الله میرزا لطف علی زنوزی آموخت. پس از آن به حوزه علمیه تبریز رفت و در اقامتی کوتاه ضمن آشنایی با علامه طباطبایی که در آن هنگام در تبریز سکونت داشت از محضر حضرات آیات میرزا رضی زنوزی و میرزا عبدالله مجتهدی بهره برد. آنگاه به حوزه علمیه قم هجرت کرد و در آن جا اقامت گزید. سطوح عالی را نزد حضرات آیات علامه سید محمد حسین طباطبایی، شیخ موسی، زنجان، سید حسین، قاضی سید شهاب الدین مرعشی نجفی، شیخ احمد کافی الملک و میرزا علی مشکینی به پایان برد و در درس خارج فقه و اصول حضرات آیات عظام سید حسین بروجردی، سید محمد محقق داماد، میرزا هاشم آملی، سید محمد رضا گلپایگانی، شرکت جست و به مقام شامخ اجتهاد نایل آمد و خود بر مسند تدریس نشست و از استادان حوزه علمیه قم شد. از آغاز نهضت اسلامی به همراه دیگر همزمان در شمار یاران وفادار و استوار امام خمینی (ره) درآمد و در این راه سختیها و مرارتها فراوانی به جان خرید ایشان از نخستین اعضای جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و نیز از استادان تأثیرگذار مدرسه مبارک حقانی بود که نقشی مهم در فعالیتهای این دو نهاد مبارک ایفا کرد علاوه بر جایگاه رفیع علمی و فعالیتهای متعدد همچون عضویت در مجلس خبرگان رهبری و تربیت شاگردان آن چه ایشان را در میان اقران خود ممتاز و در میان خوبان مشارالیه با لبنان کرد زهد و تقوی و تخلّق به اخلاق الهی بود به گونه ای که در عصر خویش در حوزه علمیه قم به تندیسی از اخلاق اسلامی مبدل شد و به تعبیر رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنهای (علیه السلام) را با عمل و برجستگی رتبه دانش و تحقیق را با کمال تقوی را با جهاد و فقاوت را با تبلیغ دین و فروتنی و کم توقعی در هم آمیخته و در عرصه دین و معنویت، همچون میدان حضور و نشاط، انقلابی از پیشروان و گوی سبقت ربودگان بودند از ایشان آثاری ارزشمند و ماندگار به یادگار مانده است از جمله: 1 مکاتیب الرسول صلی الله علیه و آله و سلم 4 جلد که بیش از پنجاه سال عمر شریفش را صرف تألیف آن کرد. 2 مکاتیب الاثمه در 7 جلد 3 مواقف الشیعه در 3 جلد 4 التبرک. 5 مالکیت خصوصی در اسلام در 2 جلد 6 ظلامه الزهرا فی نصوص والآثار: 7 السجود علی الارض. شرح دعای ابوحمزه ثمالی و

فقدان خسارت بار آن روحانی عالی مقام در یازدهم جمادی الثانی 1421 ق. برابر با بیست و یکم شهریور 1379 ش رخ داد پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در حرم کریمه اهل بیت حضرت فاطمه معصومه - سلام الله علیها - به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

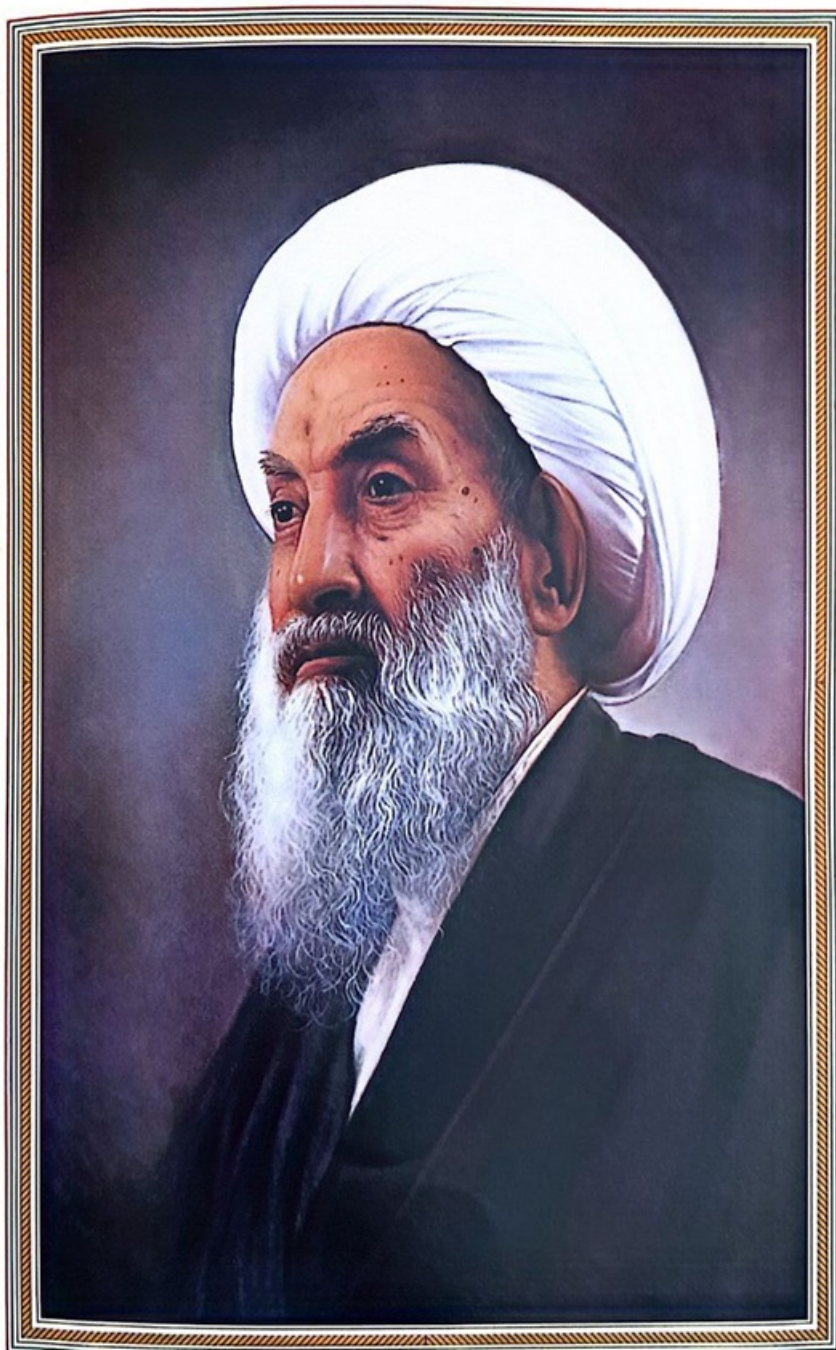

حضرت آیت الله حاج میرزا نصرالله شبستری فرزند میرزا عبدالله از علمای اعلام و فقهای عالی مقام برخاسته از شهر تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در نهم ربیع الثانی 1333 ق برابر با پنجم اسفند 1293 ش در شهر تبریز دیده به جهان گشود در کودکی به همراه پدر به زادگاه اجدادی، خود شبستر رفت و به تشویق آیت الله میرزا کاظم شبستری تحصیل علوم دینی را آغاز نمود. مقدمات و بخشی از سطوح عالی را همانجا فرا گرفت سپس به مدرسه طالبیه تبریز منتقل شد و در محضر استادان آنجا به تکمیل تحصیلات خود پرداخت آنگاه به مشهد مقدس و سپس شهر مقدس قم هجرت نمود و پس از شش ماه اقامت در آنجا و شرکت در درس خارج آیت الله العظمی سید محمد کوه کمری عزم نجف اشرف کرد و سالیان متمادی از محضر حضرات آیات عظام سیدابوالحسن اصفهانی، شیخ محمدحسین کمپانی اصفهانی، آقا ضیاءالدین عراقی، سیدمحسن حکیم، سیدابوالقاسم خویی و میرزا باقر، زنجان و در حکمت و فلسفه نیز از محضر شیخ صدرا بادکوبه ای کسب فیض نمود و به مقامات عالی علمی و معنوی نایل آمد و به دریافت گواهی اجتهاد و اجازه روایات از استادان و علمای بزرگ موفق گردید سپس به تبریز بازگشت؛ ابتدا مسجد «سید علی و سپس مسجد آیت الله انگجی را مرکز فعالیت‌های دینی و فرهنگی خود قرار داد و به تبلیغ و ترویج معارف دینی و تدریس علوم اسلامی همت گمارد جلسات تفسیر قرآن وی که به شیوه، ادبی، روایی کلامی و تاریخی بیان میشد مجمع مشتاقان معارف الهی گردید و وجود مبارکش تکیه گاه معنوی شهر تبریز شد کسالت‌های عارضه در سال 1365 ش. به تهران مهاجرت کرد. اما ارتباط خود را با زادگاه خویش محفوظ داشت. حضرتش عالمی ربّانی و فقیهی، صمدانی زاهد و پارسا و روی گردان از زخارف دنیا فروتن و شب زنده دار با اخلاص و بردبار، صاحب فضائل اخلاقی و خوش گفتار بوده و انس عمیق با قرآن و الفتی با دعا و مناجات داشته است.

از ایشان آثار و تألیفات چند به یادگار مانده است همچون: 1. اللؤلؤ النضید فی شرح زیارة مولانا ابی عبدالله الشهید؛ 2. هدیه الاقران الی اخبار لقمان الحکیم، 3. مقدمه و تعلیقه بر آداب الصلاة علامه، مجلسی 4 درتیم یا زندگانی لقمان حکیم 5 کتابی با عنوان وفادار باشید» 6. طرق الاجازات.

سرانجام آن عالم ربّانی و روحانی عالی مقام در 28 ذیقعد 1424 ق برابر با اول بهمن 1382 ش. در شهر تبریز دار فانی را وداع گفت و به دیار باقی شتافت پیکر پاکش پس از تشییع با شکوه در قبرستان وادی رحمت شهر تبریز به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله العظمی میرزا جواد تبریزی فرزند حاج علی کبار تبریزی از اعظام علما و اکابر فقها و مراجع تقلید در قرن پانزدهم هجری قمری است در سال 1344 ق برابر با 1305 ش. در شهر تبریز پا به عرصه هستی نهاد با عنایت پدر که همتی عالی در تربیت فرزند مستعد خویش داشت تحصیل دروس جدید را تا سال دوم متوسطه پیش برد بارقه، الهی وی را در سلک طالبان علوم دین. درآورد در مدرسه طالبیه با جد و جهد تمام به تحصیل مقدمات علوم اسلامی پرداخت. سپس رهسپار حوزه علمیه قم شد و سطوح عالی را نزد استادان آنجا تلمذ کرد. آنگاه در دروس خارج فقه و اصول حضرات عظام سید محمد حجت کوه کمری و حاج آقا حسین بروجردی شرکت کرد و با توشه‌های ارزشمند از علم و فضیلت عازم حوزه علمیه نجف اشرف شد و در حلقه‌ی شاگردان حضرات آیات عظام سید عبدالهادی شیرازی، سید ابولقاسم خوبی و سید محسن حکیم درآمد و به رفیع اجتهاد نایل شد وی را باید از برجسته‌ترین شاگردان حوزه درسی آیت الله العظمی خوبی به شمار آورد که مورد توجه ویژه معظم له بود. پس از اقامتی 23 ساله در نجف اشرف و احراز مقامات عالی علمی و معنوی به دنبال تنگنای ایجاد شده توسط رژیم بعثی عراق در سال 1355 ش ناگزیر به ترک عتبات عالیات و عزیمت به میهن شد و در شهر مقدس قم رحل اقامت افکند و بساط تحقیق و تدریس را گسترده و از استادان پرآوازه آن حوزه مقدس شد. پس از ارتحال حضرات آیات عظام سید ابولقاسم خوبی و شیخ محمد علی اراکی با توجه به رفعت مقام علمی و معنوی از سوی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم به عنوان یکی از فقهای طراز اول جهان تشیع حایز شرایط مقام مرجعیت معرفی شد از آن پس یکی از مراجع بزرگ عصر خویش به شمار آمد. در جریان نهضت اسلامی از حامیان آن بود و پس از استقرار نظام اسلامی تضعیف آن را جایز نمیدانست و با تذکرات مصلحانه درصدد تحکیم آن بود.

حضرتش عالمی، ربّانی فقیهی پرتلاش زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا، محتاط در امر دین و مراقب حدود شرع مبین مدافع حریم ولایت اهل بیت عصمت و طهارت و دلدادۀ مقام قدسی ام الائمه فاطمة الزهراء - سلام الله علیها - بودند.

علاوه بر تربیت شاگردان بسیار و خدمات فرهنگی و اجتماعی فراوان ده‌ها آثار ارزشمند علمی از خود به یادگار گذاشت، از جمله: 1. ارشاد الطالب فی شرح المکاسب در 7 جلد 2، تنقیح مبانی العروه در 18 جلد 3. تعلیقه بر منهاج الصالحین 4 الدروس فی علم الاصول 5 طبقات الرجال، 6. الشعائر الحسینیة؛ 7. کتاب ظلمات فاطمه الزهراء - علیها سلام - 8 زیارت عاشورا فراتر از یک شبهه

سرانجام آن فقیه عالی مقام و مرجع عظیم الشان در 28 شوال المکرم 1427 ق. برابر با 27 آبان 1385 ش. دعوت حق را لبیک گفت و به ملکوت اعلی پیوست پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در مسجد بالای سر حرم مطهر کریمه اهل بیت فاطمه معصومه سلام الله علیها - در کنار دیگر مراجع عظام به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الزکیه

حضرت آیت الله حاج میرزا ابوطالب تجلیل، تبریزی فرزند میرزا علی اکبر تجلیل از علمای اعلام و فقهای عظام برخاسته از تبریز در قرن چهاردهم هجری قمری است در سال 1345 ق. برابر با 1305 ش در تبریز دیده به جهان گشود در کودکی تحصیل علم را از مدارس جدید آغاز کرد. پس از اخذ مدرک ششم ابتدایی در سلک طالبان علوم الهی درآمد و وارد حوزه علمیه تبریز شد. مقدمات را به ترتیب نزد میرزا ولی قفقازی میرزا حسن قفقازی و شیخ علی اکبر نحوی و آیت الله سید محمد حسن الهی آموخت آنگاه به حوزه علمیه قم هجرت کرد و در مدرسه دارالشفا سکنی گزید. سطوح عالی را نزد حضرات آیات عظام سید محمدرضا گلپایگانی میرزا مهدی آشتیانی و امام خمینی فراگرفت. سپس در درس خارج حضرات آیات عظام سید محمد حجّت کوه کمری، حاج آقا حسین بروجردی و امام خمینی شرکت کرد. فلسفه و حکمت را از علامه طباطبایی و نیز امام خمینی آموخت و به مقام شامخ اجتهاد نایل شد. پس از آن بر مسند تدریس نشست و از استادان بزرگ حوزه علمیه قم شد و تحقیق و تألیف را وجه همت خویش قرار داد. در جریان نهضت اسلامی از یاران و حامیان رهبری عظیم الشان آن گشت و در ردیف نخستین موسسان جامعه مدرسین حوزه علمیه قو قرار گرفت. وی با تأسیس مرکز پاسخگویی به سوالات دینی در سال 1353 ش. گامی بلند برای ترویج معارف اسلامی برداشت.

حضرتش عالمی، ربّانی فقیهی صمدانی زاهد و پارسا روی گردان از زخارف دنیا، محتاط در امر دین و مواظب حدود شرع مبین مراقب اوقات، عبادات شب زنده دار و بی اعتنا به تشریفات نادرست دنیوی بود و ذکر خیر همگان و اجتناب از بازگویی عیب دیگران از صفات برجسته آن دانشمند فرزانه بود. از ایشان ده ها جلد آثار ارزشمند علمی به یادگار مانده، است از جمله: ۱. البراهین الساطعة علی الاعتقادات الامامیه. 2. براهین اصول المعارف الالهیه والعقاید الحقّة للامامیه؛ ۳. معجم الثقات و ترتیب الطبقات 4. التعلیقه الاستدلاليه علی تحریر الوسيله الامام الخميني. 5. کتاب البیع 6 اثبات الهداه بالنصوص والمعجزات، التعلیقات الاستدلاليه علی العروه الوثقی ۸. شناخت اسلام. پایه های علمی و منطقی عقاید اسلامی 10 رساله عملیه و

سرانجام آن عالم ربانی و فقیه عالیقدر در اول شعبان المعظم 1429 ق. برابر با سیزده مرداد 1387 ش دعوت حق را لبیک گفت و به دیدار معبود شتافت پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه در یکی از حجرات صحن بزرگ حرم کریمه اهل بیت حضرت فاطمه معصومه - سلام الله علیها - به خاک سپرده شد.

قدس الله نفسه الشریف

احسن الودیعة، سید محمد مهدی موسوی اصفهانی، چاپ اول مطبعة النجاح بغداد، 1348 ق.

اعیان الشیعة سید محسن امین دارالتعارف للمطبوعات، بیروت، 1406 ق.

آثار الحجة محمد، رازی چاپ اول، برقی 1332 ش.

آیینہ دانشوران سید علی رضا ریحان، یزدی چاپ، سوم کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی، قم، 1372 ش.

برستیغ نور، علی رفیعی چاپ سوم کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی، قم، 1380 ش.

تابنده فروغ علم و دین محمد الوانسانز خوبی، چاپ اول طلوع شمس 1388 ش.

تریت یاکان قم عبدالحسن، جواهر کلام چاپ اول انتشارات انصاریان قم، 1382 ش.

دانشمندان آذربایجان محمد علی، تربیت چاپ دوم بنیاد کتابخانه فردوسی تبریز دانشنامه جهان اسلام چاپ سوم موسسه فرهنگی هنری کتاب مرجع تهران 1386 ش.

دائرة المعارف بزرگ، اسلامی چاپ اول مرکز دائرة المعارف بزرگ، اسلامی تهران 1368 ش.

دائرة المعارف تشیع چاپ چهارم شهید سعید محبی 1380 ش.

رجال الفكر والأدب احمد حائری چاپ اول ناجی جزائری، قم، 1382 ش.

روضات الجنان و جنات الجنان حافظ حسین کربلایی تصحیح و تعلیق جعفر سلطان القرانی، جلد اول چاپ اول ستوده تبریز 1383 ش.

ریحانة الادب، میرزا محمد علی مدرس خیابانی چاپ چهارم کتابفروشی خیام، 1374 ش.

سینای معرفت سید حسن فاطمی چاپ اول موسسه انتشاراتی لاهوت 1380 ش.

سیره استاد الفقهاء و المجتهدين، میرزا جواد تبریزی جعفر تبریزی چاپ اول دارالصدیقه الشهیده، 1391 ش.

عرشیان خاک نشین محمد الوانسانز خوبی چاپ اول، فخر دین 1383 ش.

علمای مجاهد محمد حسن، رجبی چاپ اول مرکز اسناد انقلاب اسلامی تهران 1382 ش.

علمای، معاصر، میرزا علی واعظ، خیابانی چاپ اول دفتر نشر نوید اسلام، قم، 1382 ش.

فوائد، رضویة شیخ عباس قمی چاپ اول نوید اسلام، قم، 1385 ش.

گلشن ابرار، پژوهشکده باقرالعلوم چاپ سوم، معروف، قم، 1385 ش.

گنجینه دانشمندان محمد شریف، رازی چاپ اول، مؤلف 1370 ش.

ماضی النجف و حاضرها جعفر بن باقر المحبوبة، چاپ اول مطبعة النعمان نجف، 1377 ق

مجموعه مصاحبه ها با علما و روحانیون و فرزندان روحانیون عادل مولایی

مراقد المعارف، محمد حرزالدین نشر سعید بن جبیر، 2007 م.

مشاهیر المدفونین فی صحن العلویة الشریف، کاظم عبود الفتلاوی الطبعة الاولى منشورات الاجتهاد، قم، 1427 ق مشاهیر مدفون در حرم رضوی ابراهیم زنگنه غلامرضا جلالی، چاپ اول بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی مشهد 1382 ش.

معارف الرجال فی ترجمة العلماء والادباء، محمد حرزالدین چاپ اول کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی، 1405 ق.

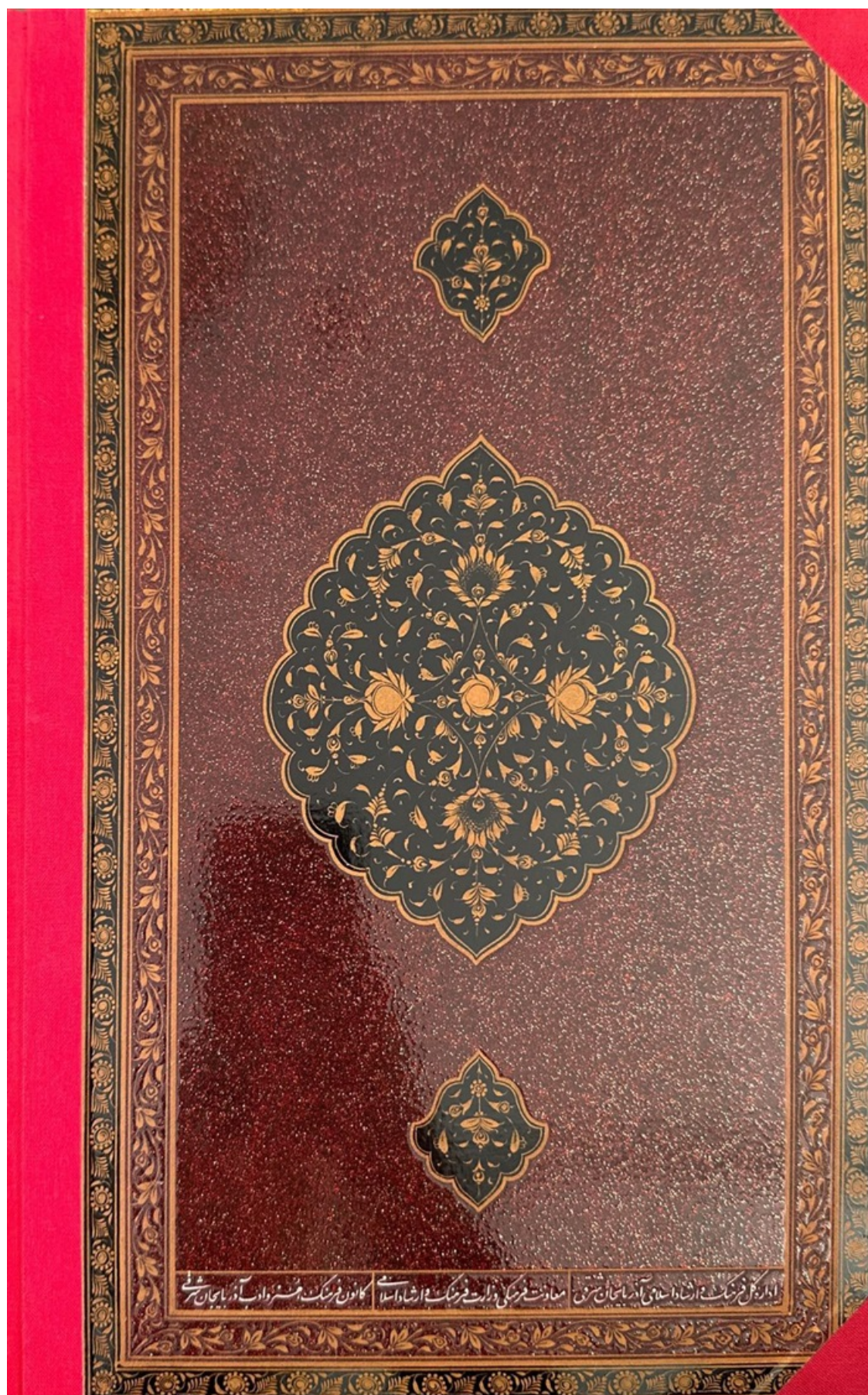
مفاخر آذربایجان عبدالرحیم عقیلی، بخشایشی چاپ اول آذربایجان تبریز 1375 ش.

موسوعة طبقات الفقهاء، جعفر سبحانی، الطبعة الاولى، مؤسسة الامام الصادق، قم، 1418 ق.

نقباء البشر فی قرن رابع عشر، شیخ آقابزرگ تهرانی چاپ دوم، دارالمرتضی للنشر، مشهد، 1404 ق.

یاد نامه آیت الله محمد باقر، ملکی، میانجی عبدالرحیم، ابادری، چاپ اول، 1378 ش.

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارك امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگویم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

